

editie on-line www.cartesiarte.ro

CORNELIU LEU

ROMA – TERMINI

roman

REALITATEA – 2010

1.

Ce frumos lunecă vagoanele trenului cu aspect exterior demodat!... Demodat doar atât cât trebuie, spre un bun gust retro-englezesc. Tocmai spre a te face să exclami: Ce frumos lunecă pe vechiul și solidul terasament al căii ferate strecurate de îndelungă vreme printre zăpezile munților Helvetici, în zona marilor lacuri, coborând spre Câmpia Lombardă!... Cât de comod și modern este interiorul lor cu fotolii ergonomice și chelneri înmănușați ca dintr-un cazinou fin-de-siecle, cu racorduri la comunicația prin satelit și conductori în tradiționalele uniforme de după invenția lui Stephenson, cu ferestre din termopan umbral prin care se vad găurile mici, ca niște bucolice construcții de turtă dulce imitând cărămida și peroanele înguste cu pavajul de ceramică strălucitoare, spălată zilnic de mai bine de trei jumătăți de veac! Și ce peisaje minunate lunecă retrăgându-se mereu din rama pe care o constituie fiecare fereastră: Când văi păduroase oprindu-se lângă brândușele violete ieșite din zăpada de pe marginea terasamentului, când casele câte unui sătuc vesel în culori și harnic îngrijit, ca din „Albă ca Zăpada”, când defileuri printre pereți tăiați în piatra neagră care-și arată auriul de rocă alpină numai pe latura ciopliturii, când deschideri largi spre adâncul întinderii de mercur a marilor lacuri cu insule și maluri traforate gotic de turnurile și forturile îndepărtatelor și încețoșatelor castele!...

E o panoramă și unică și obișnuită cu istoria acestei Europe care, de câteva mii de ani se scurge pe aici înspre splendorile peninsulei celei acoperite de vii, citrice, măslini și înconjurată de mări. Sau, dimpotrivă: Pe aici își trimit italicii armatele cuceritoare înspre nordul celtic de dincolo de zona nectarului din struguri pe care garsonul elegant ți-l desfundă din sticlute mici, cu etichete în blazoane de aur, ce se înșiruie pe măsuța de lângă fereastră ca o ramă pentru peisajele schimbătoare de afară.

Îl desfundă cu grijă și discreție intuind starea de visare, sau de eliberare din alte gânduri, cu care bătrânul călător elegant și cu gesturi rasate comandă mișcând discret degetele, ca și cum ar dirija susurul melodiei cu care lichidul înșorit umple paharul prin cristalul căruia se vede frumoasa iarnă de afară.

Atât de frumoasă și atât de mângâietor scăldată în nostalgiile vinului auriu cu nume de amant cum numai megalomania sonoră a limbii italiene poate da: Un *Soave candido* care te face să uiți toate problemele economice și macroeconomice pe care le-ai lăsat în gară la Davos sau, chiar în limuzina impresionantă a hotelului celebrului *summit*. Limuzină care te-a extras de acolo, dintre gulerele albe ale marilor politicieni, marilor patroni și marilor finanțiști ai lumii, descărcându-ți ținuta sobră, de personaj important ce privește lumea prin lentilele mici din subțirea ramă de aur, pe peronul îngust, printre hanorace și treninguri colorate, schiuri, clăpări, ochelari de vânt și fesuri de lână, părăsind stațiunea unde toți purtătorii lor vin să se distreze, să se destindă, să soarbă soare scânteietor din duhul zăpezilor... Și nu să pună la cale marile inginerii financiare ale lumii!... Un *Soave candido* care te înmoaie și te lenevește precum numele său solar ce merită să-l răsfeți, ștergându-ți ușor de pe creier cifrele cu nebunii de zerouri care te-au făcut să te simți important la comentarea și aranjarea lor pentru mecanismele ce vor dirigui lumea în anul care începe și lăsându-te să luneci în compartimentul tău de scaune VIP, pe aceleași șine și printre aceleași înveselitoare peisaje cu cei care și-au savurat vacanța sportivă încheindu-și-o acum, prin înghesuiala produsă de îmbrăcămintea lor umflată de puf, în vagoanele de clasă inferioară. Veseli, exuberanți, discutând sau

amintindu-și câte-un refren din cântecele petrecerii pe pâtiile care se vedeau depărtat animate pe ferestrele marelui hotel de high-top al Davosului. Din păcate, el fusese doar acolo privindu-i de departe, invidiindu-le veselia, sportivitatea, nepăsătoarea exuberanță tinerească și plictisindu-se la ferestrele în spatele cărora somitățile summitului, „mutrele”, cum le spunea ca unul care-i citise prea bine (fiindcă, pe el, ca vechi participant, cam începuseră să-l enerveze cu mutrele lor pedante, elegante, meschine, filistine, suficiente sau perfid-scormonitoare) – în timp ce acești mari potentăți pe care el, de multă vreme nu mai dădea prea mult, ronțăiau bilioane și trilioane cu vanitoasa convingere că sunt stăpâni pe destinele omenirii.

Pesemne că de aceea - de teama amestecării unui distins personaj din categoria gravă și sobră a participanților la a tot stăpânitoarea întrunire, tocmai în mulțimea asta petrecăreață, vorbăreață, roșie-n obrajii tratați cu vânturi geroase și încotoșmănată-n colorata îmbrăcăminte cu tot felul de cataramă și accesorii pentru sporturile alpine - din spatele impresionantului mobilier de la recepția hotelului, fracul cu gesturi stilate și priviri mai mult solemne decât expresive, exclamase cam nedumerit:

- La gară?!

Adică: „Să vă amestecați în foiala ăloră”?!

Însă, chiar fără să priceapă el, pe loc, tot acest sens, cu firea sa politicoasă de om distins, dar și cu voioșia de a-și putea împărtăși cuiva hazardata hotărâre pe care o luase în ultima clipă, tocmai spre a se răzbuna pe ceea ce începea să-l plictisească la „mutrele” potențailor lumii, se explică plin de sinceritate în bucuria de a se elibera și a nu se alinia celorlalți înalți participanți:

- Anulează-mi returul peste ocean și fă-mi toate rezervările să cobor cu trenulețul la Roma, fiindcă n-am mai fost de-o veșnicie!.. *Bye-bye* și păstrează dumneata restituirea ticketului!... Nu mai am nevoie de zbor peste ocean. Șoferul mă lasă la gară, iar trenul mă duce la Roma; la Rooma!...

Și lunecă spre marile uși aproape dansând pe enormul covor al holului, vesel la culme, ca și cum ar fi jucat o șotie cuiva prin această hotărâre de ultim moment, sau ca și cum și-ar fi acordat prin ea un cadou mult așteptat, a cărui bucurie îl făcea să se copilărească.

- Domnule, excelență, Domnule!... - strigă după el fracul cu guler înalt de la recepție, gesticulând din mâneci și arătând un plic somptuos, cu sigilii enorme și numele lui scris într-un sofisticat font gotic; apoi, apropiindu-se respectuos spre a nu-l face să se întoarcă din drum, adăugă: Trebuie să-mi semnați pentru asta...

- Ce e asta? – întreabă el împiedicând ușa turnantă să se rotească și abia apoi făcând un pas înapoi spre a o degaja.

- E marea bancnotă. Marea bancnotă într-o primă emisiune limitată, oferită de mării emițători, deocamdată, doar participanților la summit; oferită în mod omagial și cu rețineri ulterioare din cont fără nici o dobândă... - preciză acela așa cum fusese bine instruit, înmânându-i plicul și punându-i supus, în față, mapa de carton gros pe care se afla formularul de semnătură.

- Hm, „marea bancnotă”!... - rosti el punându-și apostila și, spre stupoarea expresiei ochilor acelora de obicei inexpresivi, rupând neglijent plicul foarte elegant - Le-am spus eu că orice bancnotă ridicată la sume foarte mari, e mai degrabă semn de inflație decât de bunăstare!... Le-am spus, da! – trebui el să reafirme față de figura care doar se străduia să arate receptivă – Cu toate că ei m-au privit ca și dumneata, cu mutrele lor

plictisitor de importante! – Și, recăpătându-și veselia față de aventura la care se decisese, îi mărturisi cu atât mai pe șleau, cu cât era mai convins că individul nu era capabil să recepționeze așa ceva: Acești preapricepuți manipulatori de averi false asupra cărora se consideră stăpâni și sunt atotputernici până când vine criza provocată chiar de ei, cu mutrele lor autocrate, cred că nici nu l-au citit pe Mark Twain!... Sau, dacă l-au citit, oricum nu l-au înțeles!... Bancnota...

- Dar e foarte frumoasă; are o grafică excepțională; am văzut-o la domnul care a plecat înaintea dumneavoastră! – exclamă admirativ omul din frac referindu-se la bancnota din plic, și nu la cea a lui Mark Twain, pentru că adăugă: Eu, dacă-mi permiteți, cred că din punct de vedere numismatic este... Am văzut-o...

- Atunci s-o mai vedem odată! – spuse el continuându-și veselia și scoțând bancnota din ambalajul sofisticat, ca un adevărat portofoliu.

- E minunată la câte zerouri are! – rosti fracul devenind deodată om cu simțiri.

- E un cancer! – îi temperă el entuziasmul așezându-i în mână ambalajul cu sigiliile rupte, ca să poată pune bancnota în portfeu.

- E o minune a tehnicii, domnule! – protestară din gulerul înalt buzele ce căpătaseră expresie - E un produs bancar revoluționar care garantează averea la purtător... - se devoalară și privirile devenite admirative față de o asemenea informație - ... are cipuri care s-au branșat automat la tensiunile organismului dumneavoastră când ați semnat formularul de primire și înregistrare în cont. Nimeni nu poate să v-o fure fiindcă ea revine la purtător, rămânând conectată de el toată viața și trebuind apoi mari operațiuni spre a fi înregistrată altcuiva!... E cel mai modern produs bancar care va revoluționa toată piața financiară și de asigurări... Fiți convins că am citit prospectul cu atenție... - Se-nfierbântă acela depășindu-și pentru o clipă stilatul comportament mecanic și devenind, totalmente, om cu dorințe: ...Ce n-aș da să ajung să am și eu așa ceva!

- E un cancer, ca orice intrare invazivă a tehnicilor în existența naturală, provocând rupturi în elementele firești ale vieții! – repetă el, pesemne, fraza cu care combătuse acest produs în ședințele secrete care-l enervaseră și care, desigur, îi treziseră și acest sentiment de ripostă prin care își schimbase destinația călătoriei.

- Dar nu se poate... E un produs bancar... Un produs bancar care, de aici, de la noi, se lansează cu succes... - Protestă acela cam derutat, dar făcându-și datoria de a lăuda interesele firmei – Vă cer iertare, domnule, dar nu cred că se poate; acest important summit pe care noi îl găzduim mereu, mereu oferă omenirii...

- Ba se poate! – insistă distins-încăpățânatul bătrân – Eu de asta amân să mă întorc la birourile mele. Ca să treacă un timp, să vedem efectele pieții...

Și, pornind spre mașină, îl asigură:

- E un cancer pe care noi îl răspândim făcând-o pe binefăcătorii omenirii!...

- Domnule, excelență...

- Ce mai e? – întrebă el iritat, cu un picior în prelunga caroserie care-l aștepta.

- Plicul dumneavoastră... Acest superb ambalaj care...

- Păstrează-l, dacă-ți place atât de mult.

- Vă mulțumesc, excelență! Sunteți generos; sunteți... - exclamă acela înclinându-se fericit și redevenind, pe acea intrare cu peron a marelui hotel, fracul inexpressiv din totdeauna.

- Sunt vesel, asta sunt! – îi răspunse el prin geamul umbrit al automobilului care se deplasa cu toată lungimea sa impozantă – Sunt vesel și mă-ndrept către Roma... Către Rooomaaa!...

2.

Lunecând pe întreaga vultură prin care ocolea superbe așezări de la coada lacului ce se arăta acum înclinat, coborând parcă direct dintre crestele cu zăpezi verticale ale Alpilor, trenul dădu un semnal sonor, ca și cum ar fi salutat peisajul montan de care se despărțea; și se avântă spre zona cu dealuri, însoțind râul provenit din scurgerea marilor oglinzi de apă și lățindu-se pe măsură ce purta mai departe, printre grădini, livezi, vii, unda zăpezilor, izvoarelor și cascadelor din munte.

Iar el adormi legănat suav de acel *Soave* și cântând în sinea sa „La Roma, la Roooma!” așa cum cânta acum câteva zeci... Oare acum câte zeci de ani?!...

Multe, foarte multe, dacă acum e un bătrân mare financiar de pe Wall Street, iar atunci era un vagabondaș care împlinise paisprezece ani când ajunseseră în lagărul acela sârbesc purtându-și tatăl împușcat în picior de securiștii care trăgeau peste Dunăre, dar trecuse cu puțin de cincisprezece când a coborât la Roma, în gara *Termini*, încercând să-l regăsească după aventurile dintre Lubliana și Trieste care-i făcuseră să redescopere o limbă ca a lor vorbită tocmai în peninsula Istria, dar, până la urmă, să se și piardă unul de altul...

Erau, va să zică, peste patruzeci... ba, chiar peste cincizeci de ani!... Ba, mai bine de șaiszeci, de vreme ce el e trecut de șaptezeci și doar asta l-a făcut să-și ia inima-n dinți și să dea din nou piept cu Roma... Cu Roma, Cu Roooma!... - îi sună-n amintire glasul lui de adolescent care se strecurase pe tampoane și în cușca de câini a vagonului poștal care aștepta în Treviso garnitura ce se ducea și se-ntorcea peste podul din lagună, purtându-i pe cei ce căutau sau părăseau mirajul Veneției. În asteptarea pe linie moartă a garniturii care se cupla cu vagoanele aduse de o locomotivă mică din Republica Dogilor, avusese destul timp ca să se strecoare și să-și găsească ascunzișul așa cum îi văzuse pe cei mai mari cu care vagabondase de la Trieste până acolo. Cei care toți, pe rând, se scurgeau în acest fel spre Roma, promițându-și că se vor revedea în gara Termini, așa cum fac toți dezmoșteniții lumii care ajung aici fără adresă și fără altă identitate în afara chipurilor pe care și le recunosc ei între ei. Iar, când a simțit izbitura garniturii care se atașa și, apoi, ca o opintire a puternicei locomotive de cale magistrală care-și lua avântul vitezelor ei mari, a început să cânte acel „La Roma, La Roooma”... Ce răsuna peste spațiile de atunci, dar și peste timpii de acum în somnul lui legănat cu nostalgiile tinereții, oricât de chinuitoare i-o fi fost ea. Chinuitoare, dar aventuroasă; ceea ce, prin filtrul timpului, aduce senzația de vigoare, de îndrăzneală, conducând până la urmă spre buna părere care te face să regreti că ai depășit vârsta de atunci.

Fiindcă, sărind printre terasamente spre a ocoli peronul unde coborau conductorii și urcau măturătorii vagoanelor cu supraveghetorii ce strângeau obiectele uitate, trecând pe sub alte garnituri și văzând doar încălțările și pașii celor ce-și târau valizele pe alte peroane, sprijinindu-și pieptul de bordura unuia dintre acelea, el sări deodată, de sub tren drept în picioare, amestecându-se printre călători înainte de a-l remarca vreunul dintre carabinieri ce-și plimbau în dorul lelii, uniformele negre cu harnașamente albe și ciucuri,

grade, petlițe roșii, mai degrabă spre a-și marca prezența decât spre a face vreo treabă anume; așa, spre a crea un decor de siguranță la intrarea în marea cetate. Iar când fu să aleagă cafeneaua, sau galantarul de cafea unde-l putea găsi pe vărul Costi, căzu cerul pe el văzând cum numai galantare de asemenea tonete și cafenele se desfășurau pe tot peretele de trei etaje care te-întâmpina cu forfotele ieșirilor lui spre oraș.

„Dacă ne pierdem, sau ajungem pe căi diferite, îl caută fiecare pe Costi; vărul e de doi ani acolo; la o cafenea, o cofetărie sau o plăcintărie chiar din gară” – îl instruiseră tatăl său încă din noaptea de la Orșova, când așteptau ghemuiți barcașii printre pietrele de dincolo de port. Apoi îi repetase asta de câte ori mai avusese ocazia: și când zăcuse la oamenii aceia care-i extrăseseră glonțul, și când porniseră din nou, cu mâna tatălui sprijinită de umărul lui încă firav, și-n lagărul de lângă Zagreb și apoi... dar mai ales – fiindcă acesta-i momentul care-i revine lui în memorie, când înotau sărind din barca lovită de împușcături, când mai aveau puțin până la țarm, iar vajnicul marinar care-i era tată învățându-l cu apa de mic, scăpase de grija de a-l tot feri și a-i tot păzi acolo înotul, simțindu-se cu burta pe lutul de sub apa joasă și asigurându-se că-l împinsese pe el în buza țarmului.

Abia apoi și-a amintit de durerea glonțului care-l loviseră sub rafalele celor care-i descoperiseră, ciuruindu-le barca tocmai când se credeau trecuți de granița șenalului navigabil. Iar grija de a-și strânge curea deasupra rănii se împletea cu cea de a-i memora lui consemnul: „Ne căutăm și ne lăsăm vorbă la vărul Costi”... Spus totul într-o gâfâială acoperită de noaptea în care împușcăturile tăcuseră lăsând o liniște lugubră pe care o auzea și acum în somn. În somnul ce-l ducea la Roma; dar nu ca acum, ci ca atunci, când își pierduse tatăl, iar singurul indiciu era să-l caute la vărul ce trebuia găsit. Trebuia găsit în gara aceea imensă, fără să știe unde, fără să știe în care dintre zecile de prăvălii și tonete care-și serveau pestrița clientelă, în mulțimea mișcătoare și aferată, printre toți călătorii năvălind spre peroane sau migrând spre ieșire...

Fapt pentru care, chiar și după ce se trezi, se întinse, se aranjă, își puse paltonul ușor, elegant, din mohair ușor împletit cu păr rezistent de cămilă - a cărui impecabilă croială clasică asortată la servieta nu prea încărcată, precum cele ale oamenilor care nu poartă decât documente esențiale și la ramele de aur ale ochelarilor de firmă cu prețuri intangibile pentru cea mai mare majoritate a oamenilor, devenea un fel de uniformă specifică Wall Streetului - evaluând din înaltul ușii vagonului șuvoiul călătorilor printre care urma să se amestece, privirile lui căutau atent ca și cum n-ar fi trebuit să uite că-l avea de găsit cu greu pe vărul Costi.

Și, parcă chiar asta îl preocupa: Cum va face ca să-l găsească pe vărul Costi în toată nebunia de baruri, mese, scaune, galantare, tejghele elegante și tonete îmbietoare.

3.

Da, tatăl său fusese mai întâi, cum se vedea din poza nunții, un foarte elegant, iar mai apoi un arătos marinar de fregată militară, care suportase cu aceeași față cioplită de vânturi loviturile ce veniseră una după alta, ca niște valuri izbitoare dar care nu se vedeau a-l clătina: de la darea afară a lor, a ofițerilor din marina regală ale căror locuri le luau hamalii din port și până la moartea dureroasă a soției tocmai în clipa în care el ajungea, după căutări bune, să aducă mult prețuitele flacoane cu penicilina de-abia apărută pe

lume. Era lovitul de soartă. Bărbat trist, dar hotărât care, după ce rămăseseră doar ei doi pe lume: un degradat văduv și un licean orfan de mamă, îl întrebase bărbătește și camaradereste arătându-i că nu-l mai consideră copil, ci îi apreciază pectoralii căpătați de la înot, dacă se simte în stare de aventura prin care s-ar fi putut să scape amândoi de ocupația ce-i înrobea acolo; să riște ca să ajungă undeva unde, mai ales el, să se poată realiza. Și, ca ultimă amintire, era camaradul care nu se gândise la nimic altceva decât să-l împingă pe el pe mal; să-l știe sigur salvat pe țărmul care era mai liber decât cel de pe care se refugiaseră. Pentru ca apoi abia să-și amintească de rana al cărei sânge se scursese pesemne în apele nopții ciuruite de gloanțele securiștilor, să-ncerce să și-o lege, să-și caute vreo cârjă printre lemnele aruncate pe mal albite de ape și să-i pună lui mâna pe umăr. Nu atât pentru a se sprijini, cât pentru a-i insufla tărie la întâlnirea cu ceilalți, grănicerii de dincolo care, alarmați de focurile auzite, veneau din noapte cu armele îndreptate spre ei...

Pe omul acesta, care era și ultima lui speranță, sau ultimul lui sprijin moral, trebuia să-l găsească în lumea largă printr-un singur indiciu și-o singură vagă adresă: Aceea legată de vărul care reușise să scape mai înainte din iadul răsturnărilor răzbuțoare pe care-l aduseseră tancurile rusești pe vremea când, în strălucitoarele lor uniforme de marină regală purtate cu distincție, ei își părăseau navele preluate de ocupant, dar mai sperau în ajutorul uniformelor din Flota americană a Mediteranei, sau din cea a Amiralității Britanice, care se mai întâlneau încă pe faleza cazinoului constantean. Dar aceia, după ce petrecuseră cu ei vreun an și ceva de camaraderie (nu exista petrecere la flotila aliată unde familia lor să nu fie invitată și nu exista petrecere în familia lor la care să nu fie invitat comandantul american cu ofițerii săi), primiseră ordin de retragere. Și doar vărul Costi avusese șansa de a cere azil politic intrând în flotila lor, dar, pesemne, ne rezolvând prin asta lucrurile la un mod prea fericit, de vreme ce nu reușise să ajungă mai mult decât chelner, sau poate chiar piccolo undeva, pe peroanele a ceea ce italienii numesc „*Ferovia*” ... Această *ferovia* care-l purta și astăzi în vagonul ei de VIP-uri, neclătinat și nezdruncinat decât de visurile de odinioară pe care i le alimenta chelnerul cu gesturi distinse, cum pesemne avea și vărul Costi când servea. Era toată ținuta sa de ofițer al marinei regale pe care americanii nu i-o apreciaseră suficient ca să-l ia cu ei, ci-l abandonaseră undeva, în Mediterana, dându-i doar șansa de a servi elegant cafele pe peroanele din Roma-Termini.

Dar, indiferent de șansă sau neșansă, pentru ei, care nici măcar siguranța acelei punți de crucișător american nu o avuseseră - ci-și cususeră banii în gulerele hainelor, străbătuseră țara cu trenul de la Constanța până după Porțile de Fier, așteptaseră destule nopți până să le vină călăuza cu barca promisă și folosiseră miezul nopții ca să ajungă fără zgomot și nici măcar fâșâit de vâsle peste șenalul navigabil, pentru ca abia după aceea să-i năpustească ploaia de gloanțe din șalupa de patrulare, împingându-i a folosi trestiiile pregătite pentru a se putea ține la fund - pentru ei care trecuseră prin toate acestea, vaga adresă era un indiciu mai important decât orice colț de speranță pentru niște oameni care ar fi călătorit normal. Oricât de clătinătoare ar fi fost și existența și meseria la care ajunsese vărul Costi, ea devenea însăși ținta lor, pentru că era singura!... Iar, după ce haosul acela al fugii prin peninsula Istriei, cu vechi rezonanțe din limba lor, când se pierduseră unul de altul, strigătul tatălui urcat în vehiculul care pe jumătate-l aresta și pe jumătate-l salva, fusese același, parcă sigilând această ultimă punte de legătură: „...Costi, în gara Termini!...Costi!”...

În lagărul croat unde fuseseră duși ca să aștepte oficialitățile americane de triaj a refugiaților, rana tatălui său nu primise nici un fel de îngrijire și se agrava. El spera în efectele penicilinei, așa cum sperase și când căutase medicamentul pentru soția foarte bolnavă. Fiindcă penicilina era obsesia însănătoșirii în acei ani bolnavi de după război. Dar nu penicilina i-a salvat. Norocul a fost c-au auzit doi soldați vorbind un fel de limbă care semăna cu a lor, dar care-au răs când i-au întrebat dacă sunt din România. Erau chiar de acolo, din satele de pe malurile Adriaticei, unde se vorbea acea limbă. Și și-au amintit doar ceva, de preotul din satul lor care-i învățase despre niște vechi legături cu cei de la Dunăre. Așa i-au ajutat soldații și i-au dus în casa preotului care a înțeles ce sunt, dar cangrena tatălui agravându-se, acela s-a zbătut căutând ajutoare și, până la urmă, în taina solidarității lor de mică enclavă, l-au suit ca pe-un arestat în barca poliției unde nu mai putea intra nimeni, mai ales că nu aveau acte, ca să-l treacă peste golf, undeva, spre a găsi un spital unde să-l opereze.

Blândul preot Trojian!... Poate un fost Troian, sau Traian, în limba aceea de *latina vulgata*, cum învățase mai târziu că se-ntinsese pe calea direcționată de *Via Appia*, de la Roma la Brindisi iar, de acolo, peste golful pe care pesemne că îl traversa barca cu targa tatălui său, prin toți Balcanii până la Dunăre, peste podul lui Apolodor, până în munții Sarmisegetuzei, semănând peste tot, sau întreținând o singură vorbire: Această *vulgata* prin care cuvintele de azi ale limbii lui sunau puțin ciudat în limba rugăciunilor cu care-l încuraja preotul în mica bisericuță asemănătoare celei din satul bunicilor lui dinspre tată, unde fusese în vacanțele fericite când îi trăia și mama... Sau, poate i se părea numai, ascultând litania cu care blândul preot slavonizat Trojian, dar căruia el îi spunea de-a dreptul Traian, încerca să-i mângâie sperietura despărțirii...

Blândul preot Trojian!... poate că... Dacă a decis să ajungă la Roma, poate ar trebui să ajungă și acolo, în acele sate istro-române de pe malul Adriaticei, cu ceasloave vechi într-o limbă asemănătoare. Sate unde, față de viața de care avusese parte de atunci înainte, ar putea spune că simțise pentru ultima oară în viața sa o adevărată căldură de familie; o căldură cuprinzătoare, aproape părintească. O grijă și o mângâiere de suflet simplu, creștinesc, familial, cum nu mai întâlnise apoi niciodată, oricâte satisfacții a avut de trăit pe parcursul vieții. Pentru că toate au fost satisfacții reci, oficiale, venite de la unii cu suflet de învingători care-l recunoșteau și pe el învingătorul în lumea asta rece a banului; pe când acolo era grija simplă a învinșilor care triumfau numai prin iubirea întru Iisusul învins întru salvarea celorlalți învinși ai lumii, cum simți doar în comunitățile mici, cu oameni care se consideră mărunții umili, supuși ai Împărăției Dreptății...

Preotul l-a îmbrăcat scoțându-și propria bundă cu nasturi de os și înflorituri cusute-n piele. L-a și căinat, dar l-a și ascultat, l-a și încurajat, l-a și îndrumat, parcă simțind că-i dădea drumul într-o lume potrivnică și greu de escaladat. Este, și acum, singurul de dragostea căruia își amintește după dragostea tatălui său. Nu chiar părintească și legată prin toate fibrele de la grijă până la camaraderie, precum cealaltă, dar din plin duhovnicească, venită dintr-o inimă ce purta porunca de dragoste a Răstignitului, așa cum o purtau doar primordiali martiri și cum s-a păstrat doar în măruntele așezări ale credinței celei drepte ocrotită în sufletele oamenilor simpli, înfrățiți cu pământul și supuși Celui care l-a creat.

A avut noroc: să dea peste un asemenea suflet tocmai când era rupt de lângă un altul; și asta l-a ajutat. L-a alimentat, tot restul vieții în care pătrundea văzând-o din ce în ce mai brutală la oamenii simpli, apoi mai rece și mai calculată la cei evoluți, dar tocmai

pentru a masca aceeași brutalitate, aceleași instincte apucătoare care-i înrăiesc și-i afundă în cinism pe oamenii care se rup din mediul acelor cătune unde se cunosc toți, cunoscând și sămânța de dragoste adusă de Cel răstignit, dar și experiențele celor care, numai solidari fiind, au supraviețuit... Cum l-au înrăit și pe el toate cele prin care a trecut despărțindu-se de acele locuri. Cum l-a transformat imediat Roma, dintr-un copil curat citind cateheza, într-un pungășel flămând pândind după ciupeală și deprinzând toate furtișagurile din lumea interlopă. Cum l-a transformat mai apoi New Yorkul, făcând din el un stilat doctorand în toate economiile cifrelor lipsite de suflet. Cum l-a transformat și mai mult Wall Streetul făcându-l să se simtă stăpân rece și nesimțitor la nevoi globale, care se calculau în continente și popoare întregi... Până când a ajuns să urască. Să urască toate gulerele albe și creierele de calcul fatidic îndrumat spre invaziva spargere a legilor vieții pentru a o domina prin alte legi, contrafăcute sau descoperite în medii neprielnice. Un calcul lipsit de generozitate, neștiutor de bunătate, denigrator de dragoste, folosind crucea doar pentru a cuceri prin ea, dar nu pentru a lua de la ea iubire.

Pentru că blândul preot Trojian, păstrându-le ca singură legătură cu țara în care se vorbea limba asemănătoare celei vorbite de ai lui, i-a arătat cărțile pe care le adusese cândva de la Episcopia Marelui Severin, unde petrecuse un răstimp însemnat, dar oricum mai scurt decât nostalgiile ce i le trezea. Si a fost bucuros să-l țină la strană ca să citească din ele cu vorbă clară oamenilor care, peste mii de ani de la formarea ei, înțelegeau limba, chiar dacă, între timp, exprimarea ei li se mai stâlcise. A fost, pesemne, și perioada lui de cateheză, mai mult prin citirea către alții în mica bisericuță cu sfinți bizantini ca și ai noștri, decât prin ascultare, cum se întâmplă de obicei. Pentru că, minunat de rostirea limbii în ale cărei clarități, ei, îndepărtații vorbitori de acolo se împiedicau, preotul mai mult îl asculta dintr-un instinct atavic, îndemnându-și la asta și enoriașii. Iar, pe el, îndemnându-l doar să continue.

Elev bun cândva, înainte de a ajunge în bejenie, el se supunea cu toate ascuțiturile minții dăruite spre înțelegerea și descifrarea acelor adevăruri esențiale pe care, Cel considerat Cuvântul, le adresa omenirii jurând: „*Adevăr grăiesc vouă!...*” Și, când oamenii aceia foarte simpli și foarte convinși în rosturile vieții lor îl ascultau înțelegându-l tocmai pentru că simțeau cum el străduia să înțeleagă, blândul preot Trojian plângea de fericire. Plângea senin, ca-ntr-o fericire a descoperirii adevărului; și visa pentru el, pentru talentul lui de a rosti și dăruit și cu claritatea limbii de acasă cuvintele sfințite de Cel care se întruchipase prin Cuvânt, să-l ducă să citească la marile slujbe episcopale...

Da: de vreme ce se hotărâse să revină la Roma, ar trebui să reajungă și acolo, la locul celui de al doilea botez al său, fără tăria căruia poate că n-ar fi îndrăznit să înfrunte lumea, cu toate că blândul preot Trojian îl îndemna să rămână la el măcar până va primi vreo veste de la tatăl său, dacă nu pentru totdeauna. Îi promitea că-l va face întâi dascăl, iar apoi îl va duce la episcopii greci, sau la vreunul sârb care se afla tocmai dincolo de populațiile catolice ale Sloveniei și Croației, să-l hirotonisească întru rostirea clară a limbii care la acele distanțe rămânea tot mai învechită.

Pentru că polițiștii aceia, luându-i tatăl în barcă doar din ascultare față de preotul care le era și învățător tuturor copiilor din sat, se întorseseră cu vești proaste, spunând că nu găsiseră spital care să-l primească și-l urcaseră-ntr-un camion, să-l ducă mai departe, în orașele italienești. Cândva, mai târziu, după câteva luni, primiseră o veste: Că penicilina pe care atâta o purtaseră cu ei, pesemne expirase. Nu avusese efect, sau cangrena fusese mai tare decât ea, așa că i se tăiasă piciorul. Atât... Apoi, după iarăși alte

câteva, încă una: Că îl găsisse pe Costi care-l vizitase la spital unde mai aștepta să i se facă o operație și, poate, dacă găsește sprijin sau bani, să obțină o proteză... Iar, după asta, nimic. Nici o veste, cu toate rugăciunile pe care le învățase bine și cu credință întărită chiar de cei care credeau atât de mult în asemenea rugăciuni, readucându-i, în cătunele acelea ale lor de pe înălțimile nu prea mari ale peninsulei izolate, sentimentele din vacanțele copilăriei, când poposea la rubedeniile simple, dar atât de mândre că ajunseseră prin ruda lor lor, urmașul lor, adică tatăl lui, să-și facă familia să salte din locurile acelea patriarhale spre orașul modern. Locuri de care-și amintea vag, dar i se reconcretizau atunci prin asemănarea cu cele peste care păstora blândul părinte Trojian.

Simțea, în obștea aceea mică, trăind viu un limpede sentiment creștinesc; asemănător pesemne celui de frăție universală cum existase doar înainte de Marea Schismă. Șederea lui ulterioară la Roma îi confirmase acest sentiment tocmai prin arătarea măreției Bisericii Occidentale care nu reușea atât să-l impresioneze în trăiri și sentimente, cât să-l pună pe gânduri ca ființă rațională. Apoi, în America, cunoscuse și protestantismul care simplifica și mai mult lucrurile dezghiocându-le din aura visătoare a inițialului creștinism, mai mult intuitiv și contemplativ, mai mult o meditație în religiozitate decât o explicare lumească de sensuri, prin care oamenii se iubeau ca atare și își manifestau la modul simplu trăirea comuniunii. O trăire cum nu mai avu apoi să întâlnească; o căldură ce-l înconjura ca-n familie, cum nu reușise să aibă sentimentul decât în cătunele din peninsulă colindate împreună cu preotul care-i dădea de lucru și-i găsea îndeletnicire de câte ori îl simțea îngândurat de lipsa de vești de la tatăl său. Până când n-a mai putut și, într-o zi i-a spus.

- Părinte, eu plec.

- Unde să pleci? - s-a îngrijorat acela

Dar răspunsul a venit clar, ca și cum ar fi rostit cea mai sigură adresă:

- La Roma, în gara „Termini”.

5.

Și, iată-l acum la Roma, în gara „Termini”, călcând peronul și lăsându-și bagajul în mâna șoferului cu pompoasă uniformă care-l aștepta ținând ridicat cartonul cu numele aurit al marelui hotel și numele său de important client înscris cu cerneală groasă..

Iată-l la Roma, în gara „Termini”!...

Șoferul îi face loc, cu condescendență, luând din mâna conductorului bagajele și punându-le pe... Da, da: chiar pe... Pe un cărucior care, chiar dacă are o linie mai nouă și mai mult material plastic în culori vesele, îi amintește prea bine, prea bine!... Îi amintește prea bine, prin roțile care-l înalță dându-i un ascendent important față de pavajul rece al peronului... Îi amintește nopțile când se ghemuia, da, acolo, chiar acolo în capul marilor peroane ale gării... Se ghemuia pe plasa lui înălțată pe roți, ca să nu doarmă direct pe cimentul rece. Se ghemuia înfășurându-se-n ziare, așa cum făceau toți oropsiții sorții în mijlocul cărora își ducea viața: multe mutre murdare, bolnave, alcoolice sau hoșești, dar amintirea urduroasă a cărora i se trezea acum cu simpatie; oricum, mai multă simpatie

decât față de celelalte mutre de pedanți, eleganți, meschini, filistini pe care-i părăsise în dimineața aceea.

Erau mutrele miloage sau declasate, îmbâcsite nu de bărbi, ci de nebărbierală, animate nu de expresii importante, gata să dea lovituri mari, demne de scaunele înalte ale lumii, ci de miloaga pândă șireată a supraviețuirii. Erau mutrele decăderii, ale umilinței umane și ale instinctului de supraviețuire urâtă, cu care starea lui de atunci se confunda foarte bine, chiar fiind selecționat de unii ca *puștiul-bun-de-pus-la-făcut-de-toate*. Fiindcă era și săritor, deprindea ușor toate șiretlicurile boschetarilor bătrâni care-l foloseau și chiar ajungeau să-l considere pupilul potrivit, demn de a împărți cu el chiștoacele și hrana și foalele vechi. Era cel bun la a pune în practică tot ce știau ei, dar vârsta, sau beteșugurile, sau beția nu-i mai lăsausă să facă în stare perfectă. Iar puștiul avea inteligența de a deprinde repede pungășiile și de a se executa prompt. Acolo începuse răul; acolo începuse specializarea lui într-ale răului...

Devenise, alături de asemenea mutre și amestecat în panopticumul expresiilor lor dezabuzate, acel tip de adolescent mai copt la minte decât la trup, șiret, interesat - lucru care nu deranja fiindcă în lumea aceea toți erau la fel - dar săritor și folositor la orice, fiindcă încă nu intrase în vizorul carabinieriilor sau frăgezimea vârstei căruia îi făceau pe aceea să mai închidă ochii. Da: își avea asigurat un loc bun pe-un cărucior care nu mai folosea peroanelor în repaos, printre toți dezmoșteniții, jechoșii și trențăroșii tolerați în acel mare azil de noapte care continua ungherele unor peroane îmbrăcate elegant în aluminiu și sticlă. Mai ales după ce sosirea trenurilor se rărea, sau chiar înceta până... Până când tocmai era somnul mai dulce!... Fiindcă atunci oamenii de serviciu îi trezeau punându-le lor în mână măturile și-i supravegheau stând la cafele, ca un preț pentru găzduirea ce le-o permiteau sau pentru promisiunea ca, unii mai tineri, să devină angajați cu salariu la acele mături, când se va ivi un post. Însă, până a ajunge la angajare, la ora aceea matinală ei trebuiau să devină un fel de servitori ai măturătorilor angajați, după o foarte severă lege nescrisă, moștenită în comunitatea vagabonzilor de la „Termini”, întru curățarea peroanelor pentru primele trenuri care descărcau noptatecii călători aduși de treburile matinale în marele oraș...

Căruciorul... Devenit acum mai elegant. Și cu un coșuleț mic lângă mâner în care să-și pună servieta, sau alte lucruri care se poartă mai ușor. Iar înmănușatul șofer condescendent chiar asta făcea: Respectuos, ba, poate chiar prea respectuos, cu un aspect funerar în plecarea capului, aștepta de-o parte, ca să nu-l deranjeze să așeze servieta; în vreme ce el, fără a privi prea atent încotro o îndreaptă, spunea dând din frunte ca și cum și-ar confirma:

- Trebuie... mai întâi... vărul Costi...
- Vă pot ajuta cu ceva? – se offeri imediat șoferul.
- Da, trebuie să-l caut pe vărul Costi – răspunse vârstnicul distins wall-street-man, cu multă seninătate în ochii săi luminați de prețioasa șlefuială a lentilelor.
- Să vă aștept?

El stătu pe gânduri o clipă, ca și cum s-ar fi concentrat asupra unui calcul infinitezimal, îl continuă pesemne, în minte, după expresia căutătoare pe care o căpătase, așeză ușor în coș servieta și luă de acolo cartonul cu numele său alături de inscripția cu emblema importantului hotel, întrebând ca o parte a calculelor:

- Asta e adresa hotelului?

- Da; dar nu e nici o problemă... - înțelese șoferul vrând să-și justifice bacșișul pe care-l va primi - Vă pot aștepta cât doriți!

Prin lentilele acelea atât de clare încât păreau a arăta uneori cum se compune lumina din spectrul de culori, întreaga rapidă desfășurare a unor savante procese numerice se văzu prea bine cuantificându-se în expresia unor ipoteze care, treptat-treptat se tot adunau devenind concluzie:

-Nu. S-ar putea să dureze. Nu am toate indiciile... - Și, la gestul de neputință în a-l ajuta, sau de neștiință a modului în care să-l ajute, pe care-l arăta întreaga bunăvoință a șoferului, explică și el tot cu bunăvoință: S-ar putea să nu dau de el imediat... S-ar putea să... În fine, nu... Nu mă aștepta. Du bagajele la hotel. Eu am să iau cartonul acesta unde este, desigur, întreaga adresă... Desigur... În ultimă instanță iau un taxi... - mai adăugă el parcă gândindu-se la altceva, sau căutând cu privirile în altă parte - Și confirmând: Da, în ultimă instanță iau un taxi...

- Puteți să sunați. Aveți numărul de telefon și mă puteți chema oricând - simți și șoferul nevoia să insiste, fără a căpăta un răspuns prea clar...

- Da, da... desigur... în ultimă instanță... Vedem noi!... Mersi.

Destul de nedumerit, dar respectuos în ținuta sa de o gravitate funerară, șoferul se depărtă împingând căruciorul cu bagaje, iar el porni cu pași cercetători, parcă simțind ceva. Sau pe cineva. Pe cineva care pășea alături, sau chiar îi ținea calea amestecându-se printre pașii lui. Era un puștan cam nespălat și cu priviri obraznice. Obraznice, dar simpatice, cunoscându-și, desigur, această calitate și știind să profite de ea cu multă ghidușie.

„Un cerșetor” - își spuse el ducând mâna după mărunțiș ca să scape, părându-i-se că l-a mai văzut pe puști încercând să ajute când se descărcău bagajele... Dar oare l-a văzut?... Se-nghesuia copilul să ia vreo valiză din mâna conductorului ajutându-l pe șofer?... Sau, poate doar a pândit având intenția asta, dar ne trecând de elegantul șofer care apuca mânerul în mâinile sale înmănușate... Nu era clar; nu era clar deloc... Dar, oricum, ochii aceia... Ochii aceia jucăuși, cu toată șiretenia glumeață învățată în vicisitudinile vieții prin care a trecut de mic... Ochii aceia i-a mai văzut. Îi știa. Îi știa prea bine... Îl știa și pe puști!... Îl știa atât de bine încât, treptat, treptat, pe măsura mișcării mâinii, își dădu seama că nu trebuia să-i dea doar un mărunțiș. Cum o să-și dea sie însuși un simplu mărunțiș?!... Trebuia să fie generos de vreme ce acum, bogat și bătrân a reajuns aici și s-a reîntâlnit cu propria sa tinerețe. Da, de asta l-a trimis pe șofer înainte. A vrut să scape de el. Ca să nu-l deranjeze, ca să nu se mire că prestigiosul bătrân, pe care-l aștepta cu înscrisul aurit al marelui hotel, devenea puștiul obraznic și descurcăreț ce tapează călătorii. Era el, desigur. Nu fusese nici un puști, acolo, la coborârea din vagon. Erau numai privirile lui perfid ștregare, bine dresate în vânătoarea pe aceste peroane. Privirile hoșești pe care și le știa prea bine; tocmai de asta și le distingea atât de clar... Era chiar el. Iar, lui însuși, nu putea să-și dea doar niște mărunțiș.

Scoase portfeul luând o bancnotă. Dar, când să i-o dea, văzu că era tocmai bancnota jubiliară cu multe zerouri, care vibra între degetele lui atrăgându-i atenția. Da: atrăgându-i atenția fie ce mare valoare are, fie că face parte dintr-o foarte limitată emisiune bancară, destinată deocamdată doar lor, stăpânilor financiari!... Așa vibrau firele nevăzute cu care era asigurată hârtia specială tipărită cu multe zerouri, care nu voia să i se desprindă de mână, sau așa avea el impresia, dându-și seama că nu trebuia să o dea, ci să o pună deoparte, în buzunar, extrăgând din portfeu o altă bancnotă, substanțială

dar normală, adică de vreo sută sau două sute, nu mai mult, cu care să-l onoreze pe puștiul ce-i readucea propria-i tinerețe.

Dar propria-i tinerețe îi demască tocmai ce deprinsese ea mai rău. Pentru că această ezitare a lui cu portfeul în mână, fu de ajuns pentru hoțesca prezență de spirit a puștiului murdărel; de ajuns ca să i-l smulgă. I-l smulse, i se hlizi obraznic în față și-o rupse la fugă lăsându-i în imagine râsul acela și ștregar și neiertător, și glumeț și cinic și nepierzător, care știa prea bine că i se configura pe măsură ce se deprindea cu cele rele și devenea priceput în practica lor... Știa extrem de bine. Atât de bine, încât chiar își dădea seama că era același cu propriul său zâmbet.

Dar nu stătu să-și facă multe socoteli ci o rupse și el la fugă pe urmele puștiului. Și alerga, alerga... Se îmbulzea printre călători și căuta să nu-i piardă urma... Alerga în forță... Din ce în ce mai tare și din ce în ce mai convins că aleargă după propria sa tinerețe.

Sau, chiar, după propria sa adolescență. Alerga fără să-i pese de nodul care i se punea în gât.

4.

Pe măsuta de cafea la care s-a așezat frânt, încercând să-și astâmpere bătăile inimii, a apărut apa, cafeaua și înaltul păhărel cu, fireasca aici la Roma „*Sambucca Romana*” pe care nu știa nici când le comandase, nici când și-a amintit de combinația lor care, uneori făcea bine la starea de sfârșeală pe care ți-o dau betșugurile bătrâneții. Dar, pe o farfurioară separată apărea și bonul de casă pe care-și dădea seama că trebuia să-l plătească, mai ales că degetele chelnerului așteptau răbdătoare alături.

Ceea ce-l făcu să-și amintească de portfeul smuls din mână și să exclame nedumerit:

- Dar nu se poate; doar eram chiar eu acela!... Nu se poate să-mi fur eu, mie, propriul meu portfeu!

Auzind de furt și de portfeu, chelnerul parcă mârâi; sau, poate spuse numai suma care era trecută pe bonul de casă. În ori ce caz, când ridică privirile spre el, își dădu seama că omul era încurcat între a-i arăta respect conform îmbrăcămintei sale de mare eleganță sau a nu permite să fie amânat cu plata. Dar el nu pricepea și găsea o singură explicație: „Poate c-o fi Costi; și de asta stă și mă privește; vrea să-și dea seama dacă sunt într-adevăr eu!”... Și chiar îl întrebă:

- Ești, cumva nedumerit că mă vezi așa?

- Nu domnule – nu pricepu nimic acela – vă-ntrebam dacă vreți să vă schimb bancnota, văd că țineți mâna pe ea.

Atunci își dădu seama că-n palma pe care și-o sprijinea pe mica măsută rotundă de cafea avea tocmai bancnota cu multe zerouri care vibrau ca un magnet ce nu i se desprindea de degete; cea pe care o ascunsese în buzunar spre a scoate alta cu care să se onoreze pe sine însuși la vârsta tânără, să-și facă sieși o bucurie simțindu-se tânăr și cu bani cât să-și ia și haine și mâncare și să petreacă... Așa că mârâi spre chelner apăsând palma mai tare peste hârtie:

- Asta nu-i a ta; e-a mea!... Am scos-o ca să mi-o dau mie, dar nu credeam c-o să-mi fur portfeul și-o să fug...- și, la figura aceleia cam grăbită, căreia nu-i ardea de glumă, îl liniști băgând cealaltă mână în buzunarul elegantei croieli din stofa de păr de cămilă și scoțând câteva hârtii mai mici și mărunțișul; mărunțișul pe care, prima dată, voise să-l dea puștiului: Poftim!... Nu, nu ești Costi; Costi nu putea avea obraz măsliniu... măsliniu și cam asiatic, așa cum ai dumneata... Sigur nu ești. Dar, spune-mi: Nu cunoști unul Costi, un român care face pe aici cam ceea ce faci și dumneata?... Costi... A fost ofițer de marină... Marina regală!... Te rog întreabă; poate fata de la casă știe ceva de el; poate barmanul sau patronul...

Omul dădu din cap alegându-și din mărunțiș piesele ce achitau suma și, fără a îndrăzni să-și ia și bacșișul, făcu o aluzie ca acesta să i se dea:

- Doriți să vă pun Sambucca în cafea, sau o beți cu apă?

- În cafea, asta e rețeta pentru inima mea care uneori încetinește; n-am mai băut de mult, dar asta le dădeam eu aici bătrânilor vagabonzi când strângeau ceva bănuți... Mi-am amintit: da, după atâția ani mi-am amintit, pentru că acum mă strânge inima pe mine... – răspunse el obosit, împingându-i restul de mărunțiș, dar având grijă să bage banii de hârtie în alt buzunar decât cel în care punea bancnota cea mare - Apa mi-o desfac eu, când am nevoie - și încercă să-i învingă blazarea față de căutările lui, explicându-i: Pentru ca s-o beau după aceea cu apă, îmi mai aduci o Sambucca și, poate, vreo veste despre Costi de pe laăștia care servesc ca și dumneata. Notează: „Costi”, fost ofițer de marină; nu se poate să nu se fi lăudat el printre voi!... Adu-mi răspunsul odată cu Sambucca, iar restul îl păstrezi!

Chelnerul dispăru purtându-și sportiv tava, iar lui îi rămase deschisă perspectiva către intrările peroanelor marcate de stâlpi eleganți încărcăți cu tot felul de inscripții luminoase. Lângă unul dintre aceștia, sprijinindu-se într-un umăr și cu talpa unui picior îndoit din genunchi a semn de odihnă, cu coatele la fel îndoite spre a-și înfunda palmele în buzunarele oblice de la geaca de piele cam mare pentru el, se profila silueta bine cunoscută, cu privirile sugubăț-rapece pândindu-l, dar păstrând parcă o distanță sfidătoare, de la care să poată dispărea cu ușurință dacă va fi cazul.

Da, simțise mai întâi privirile; simțise în ele ceva, ca un instrument de mare distanță, precum cele optice cu care te fixează trăgătorii de elită, sau punctul de infra-roșu pe care îl au mai nou lunetele de la armele acestora. Simțise ironia lor cinică ascunsă-n umilința cerșindă a copilului ajuns de mic printre rele; simțise transmiterea unor unde care-l buzunăreau de la distanță, prin scurte spoturi ale privirilor care se făceau a fi nepăsătoare și chiar altundeva direcționate, dar pândindu-l pe el, direct pe el. Le simțise fără să vadă ceva... Apoi, încet, încet distinsese geaca – geaca aceea de piele cu umerii prea largi pentru făptura lui, cea cu care își înlocuise bunda în care-l încălzise grijuliu părintele Trojan; apoi întreaga poziție mai mult nepăsătoare decât provocatoare, cu o talpă și un umăr sprijinite în gest de odihnă de stâlpul ce înălța deasupra semnalele luminoase ale peroanelor.

- Vino încoace - îi făcu el semn ridicând chiar mâna care ținuse bancnota aceea mare, simțind și acum vibrațiile ei – Vino, că doar tu ești cel care s-a așezat la masa asta, tu ești cel căruia îi aparțin banii și actele din portfeu, tu ești... ești eu, ce mai?!... Vino aici, fiindcă eu, la Roma, sunt cum ești tu; numai și numai cum ești tu; nu am să fiu cum sunt eu acum; nu am... Adică nu. Nu!... Nu-i adevărat: am. Am nevoie de geaca aia... O văd prea bine, o știu prea bine!... Vino!... Uite, îl vor căuta acum și pe Costi, și ne va

ajuta el să ieșim din încurcătură. Vino, ce naiba?! Știu că viața ne-a înrăit și ne-a făcut să fim temători. Precauți, zicem noi, ca să nu ne recunoaștem sălbăticia și neîncrederea căpătată unii față de alții... Fie și precauți!... Cu toate că, de fapt, suntem doar revenirea la simțămintele de animale sălbatice... Fiindcă ne-am îndepărtat mult de viața sărăciei aceleia curate și bogată-n dragoste pe care am trăit-o eu doar undeva, în sat la tata când eram prea copil și apoi, printre oamenii păstoriți de blândul părinte Trojian, de la care am fugit ca să ajung aici și să găsesc geaca pe care tu o porți acum!... Am găsit geaca, am învățat toate relele, apoi m-am dus în America și mi-am perfecționat această mizerabilă învățătură... Dar vino omule! Ni-l găsește și pe Costi și aflăm, poate, ce s-a-ntâmplat cu tata... Cu toate că, dacă geaca aia de piele e pe tine atârând cu umerii ei mari, înseamnă că nu mai e pe umerii lui. Înseamnă că... Oare ce înseamnă?!

Oare ce înseamnă?... Oare va veni Costi să ne explice?

5.

Costi a venit până la urmă. Și i-a explicat...

Adică, fiind grăbit să se-ntoarcă la treabă până nu observa patronul, l-a luat pe puștiul nedormit și l-a dus la bătrânul acela olog, veteran care nu se mai ridica de pe scaunul lui și mai împingea încă două cărucioare cu boarfe. Le ținea cu el și le târâia după el când măturătorii, cei cu salariu de la *Ferovia Italiana*, îi cereau să se mute ca să facă curat, fiindcă lui n-aveau cum să-i ceară să facă; pe el îl scuteau sau, poate chiar îl respectau. Doar ceilalți, supușii lui trebuiau să măture în vreme ce ei stăteau la cafea în salopetele date de întreprindere. Veteranul era un fel de administrator, de punct stabil al mărunțului depozit de boarfe pe care-l lăsau pentru noapte toți vagabonzii lumii aciuiți în cotloanele din tot jurul și perimetrul gării Termini, toate mutrele de derbedei, cloșarzi, pungăși, ologi, bețivi, țicniți, cerșetori, boschetari, trișori, salahori, evadați, ratați, dezabuzați, demenți, invalizi și criminali, schilozi la trup sau schilozi la minte, înfometării și neadaptării, însetării și deshidratații, oameni cu toate poftele pe buzele crăpate și cu toate resemnările în ochii îngălbeniți, râioși, bețivi, cuțitari, scrofuloși, ciorditori și amnezici, nu neapărat deosebiți prin asemenea atribute, ci fiecare întrunind mai multe la un loc. Era recunoscut ca șef și loc fix, denumit în argoul lor mândru de miștourile deposedaților vieții de după războiul care-i scăpase pe italieni de Ducele Mussolini, „ducele dormitorului”. Ducele instalat perpetuu în înălțimea scaunului cu rotile, iar servanții lui fiind betegii și bețivii care nu se mai învredniceau să plece dimineă spre șansele obscure ale marii așezări, mulțumindu-se cu ce ciupeau prin gară și prin autoparcul liniilor de autobuze ce plecau și veneau spre și din toate colțurile Cetății Eterne.

Dar, toate acestea le înțelese el mai târziu, când a ajuns să deprindă argourile diferitelor generații ale adunăturii de mutre specific declasate, ce se topeau la lumina zilei dispărând în foiala marelui oraș, dar pe care-i adunau mai ales cele vreo trei ore de noapte când marea gară stagna. Ducele dormitorului era un fel de administrator-paznic a micilor boccele cu trusoul lăsat în păstrare de oamenii străzii ce migrau și reveneau spre locurile lor de muncă, de cerșetorie, de ciupeală, de ciordeală, de ghicit, de vândut ambulant mărfuri expirate depozitate prin cine știe ce găuri, de făcut salahorie, gunoierie, condamnări la munci publice, de dat lovituri sau de sprijinit bandele mai organizate, de

căutat prin pubele și prin depozitele de gunoaie, de selectat ce se mai putea salva din mărfurile învechite în depozite, de curățat locurile abjecte la care nu se băgau nici gunoierii și, bine înțeles, de pândit orice ocazie de a se alege cu ceva în marile aglomerații și-n târgurile de vechituri... În mahalalele cu case pretinzând reparații minore, încercau chiar meșteșuguri pe jumătate învățate, dar nu renunțau nici la cealaltă jumătate de învățătură: a iuțelii de mână și a prezenței de spirit, a golirii rapide a portofelelor furate și a debarasării îndemânatică, în nevăzute locuri numai de ei știute, a oricărui corp delict ce-i putea da de gol la vreo raziie de care se ascundeau mimând, sau luându-și chiar în serios identitatea de bețivi ai străzii. Aceasta fusese școala pe care-o urmase și el, pregătindu-l pentru restul vieții în lumea spre care fugise; școală netrebnică dar folositoare și aspră, care i-a fost la fel de utilă și-n umilința scormonirii gunoaielor sau ciupelilor de la trecătorii neatente, dar și-n sălile luxoase ale consiliilor de administrație din etajele numerotate de la zeci în sus ale clădirilor Wall Streetului. O școală perfectă de reeducare și reciclare rapidă pentru el, suflet curat de care se lipiseră niște învățături prea morale cât trăise vreme de un an de oază sfântă și arhaică printre oamenii aceia care ascultau cu smerenie smerenia sfaturilor părintelui Trojian!

Le înțelesese mai târziu, primind prin experiențe dure și învățătură mai grea un alt botez decât cel cu busuioc frumos mirositor în prospețimea sfințită a stropilor de apă - comori la fel de neprețuite ca și viața oamenilor acelora simpli și fără tăgadă în credința lor. Mai târziu, când ajunsese puștiul expert al experienței tuturor mizerilor acelora și se scuturase de toți stropii luminoși și strălucitori ai aghiazmei primite cândva, deveni rău și cinic ricanând față de alții. Atunci, însă, respectase fără să înțeleagă modul expeditiv în care-l tratase vărul Costi luându-l de lângă locul unde-l aștepta, ducându-l în fugă la ducele din scaunul cu rotile și lăsându-l lângă acela fără a se opri din mers, ca și cum ar fi trebuit să demonstreze cuiva că e mereu chelner în serviciu și umblă ducând tava. Respectase cu speranță graba lui Costi de a scăpa de el, nu îmbrățișându-l, după cum ar fi simțit nevoia sufletul său de copil orfan, ci doar aruncându-i:

- Vorbim deseară, când vin și eu la dormitor. Acum fug că-mi taie din remiză indianu!...

Înțelesese că dormitorul erau peroanele, tunelele, boschetele și cotloanele din jurul gării, pe care le folosea și vărul Costi, tot așa cum folosea closetele de acolo pentru toaleta de dimineață când, ca și cum ar fi venit de acasă, se prezenta freș-bărbierit, pieptănat și cu cămașa curată pentru a îmbrăca jacheta albă cu ecusonul „*Espresso italiano*” care clipea și pe una dintre firmele luminoase ale gării. Iar orientalul venit din indii care-i tăia din remiza cu care era plătit la cât vindea și nu la câte ore muncea, era patronul acelui butic cu grăbiți clienți străini care căutau gustul italianesc în plăcintele lui pipărate asiatic.

Ducele, cu un ochi umflat, sau acoperit de-o umflătură peste pleoapă, ceea ce-l făcea să privească pieziș, cu capul lăsat într-o parte, îi spuse ca și cum l-ar fi așteptat, dar nu cu sentimentele cele mai bune:

- Sper că n-ai să-mi iei scaunul. Dacă nu era taică-tău, n-aș fi avut parte de așa ceva; rămâneam la astea de bagaje de pe care, când se-nfurie, hamalii ne dau jos!... O să te mulțumești cu lucrurile; uite, ți le-am legat pe căruțul ăsta șchiop de-o roată și întărit de mine cu sârme după ce ei l-au aruncat, așa că n-are cum să ți-l ia cineva... Eu dormeam pe el, lângă taică-tău care stătea pe scaunul acesta. Că l-a adus Costi cu tot cu scaun de la spital... L-o fi furat, i l-or fi dat ăia de milă... Asta nu știu!... Fapt este că,

de-ar fi avut zile, n-ar fi stat el, taică-tău, mult aici; cu scaunul acesta putea să ajungă și mai departe. Dar i-a fost din ce în ce mai rău și l-am îngrijit noi până... Da, mai avea, încă, un flacon de penicilină pe care o purtase pe unde mi-a povestit că v-ați tot refugiat; dar nu i-a folosit la nimic. Sau era expirată, sau nici invenția asta nu-i cine știe ce brânză, ca să creadă lumea că n-o să mai moară. Uite că el a murit. În scaunul acesta a murit... - Și se zborși deodată: Acum, n-o să mi-l iei. Ești tânăr, ești zdravăn, te ții pe picioarele tale; poți să dormi în căruțul pe care ți-l dau în schimb!...

Dar el nu-i dădu atenție. Rămăsese mut: Știa; știa mai mult ca sigur că tatăl său se prăpădise. Se așteptase să nu-l mai găsească și știa că venise acolo mai mult ca să afle ce se-ntâmplase cu singurul său punct de sprijin în toată lumea asta. Dar confirmarea, „certificatul”, de abia atunci le avea. De abia atunci auzise clar din vocea dogită a ologului aceluia cu piept monumental și o bonetă lunguiață din uniforma cine știe cărei armate, o bonetă de-un bleumarin decolorat cu vipușcă albastru mai deschis, poate de aviator, poate de infanter marin și chiar rozetă indicând un grad sau o armă în ascuțișul croielii de pe frunte, pe care omul o purta aplecată spre ochiul celălalt, cel valid; de-abia atunci implacabilul se confirmase ca și cum cuvintele s-ar fi săpăt în piatră: „În scaunul acesta a murit”...

6.

În scaunul acela murise.

Și, poate chiar acolo, în colțul mai retras de peronul străin, în țară străină.

Acolo se sfârșise cel pe care-l crezuse întotdeauna un stâlp puternic de care se putea sprijini; ba, chiar, de sprijinul căruia avea nevoie, în sprijinul căruia își avea speranțele sau năzuințele, sau visurile lui de copil încă necopt.

Murise în scaunul cu roți pe care îl putea vedea, dar în care nu și-l putea închipui. Tocmai pentru că nu și-l putea închipui înlocuit de figura aceea barbară cu nas borcânat și-o pleoapă peste ochi aproape cât și nasul, cu creștetul pleșuv acoperit de boneta aia cam într-o parte; figură de comandant trăsnet al unei armate de schilozi, cu pielea feții întreșută de vinișoarele băuturii proaste, a frigului înfruntat cu trențe și a respirațiilor viciate în sordidele lor îndeletniciri și medii de existență.

Nu; nu și-l putea închipui într-un asemenea mediu!... Tatăl său era un zeu frumos, așa cum arăta în albul imaculat țesut cu bumbii și ancorele de aur ale uniformeii marinei regale, nedespărțită de eleganța stiletului așezat cu lăntuguri și marochinării fine pe șold și ceaprazurile chipiului avântat, cu frunze de stejar pe cozoroc în replică la galoanele gradelor de pe manșete. Uniformă de care era cu atât mai mândru cu cât visase la ea ani întregi cât fusese copil de trupă, crescut de mic în cazărmile marinărești unde-l primiseră ca orfan de război; și nu era mândru numai el, ci toți sătenii aproape de un neam cu părintele său căzut, când îl vedeau cu ținuta superbă aducându-și mama de braț la hramul bisericuței lor din capul dealului.

Fusese și el mereu în vacanțele din copilărie la acel hram și îl impresionase întotdeauna bătrânul preot din biserică mică și tainică, bucurându-se ca o rudă și un părinte al lor de triumful în viață a fiului văduvei. Era altceva decât în lumea orașului; își amintea prea bine: Era o altfel de sărbătoare în sfințenia ei simplă, cu oameni care știau să trăiască împreună o adevărată bucurie spirituală: Oprindu-se chiar în fața tatălui său

care-i săruta crucea ferecată pe lemn înnegrit, preotul mulțumea Domnului pentru dărnicia cu care hărăzise soarta aceluia copil orfan, dăruindu-le și lor, celor din sat, bucuria de a-l putea vedea astfel realizat, în superba lui uniformă.

Și, lângă ființa admirată a tatălui său, fiind an de an în bisericuța aceea cu sfinți atât de intimi înconjurând pereții, încât și preotul părea a nu se desprinde, ci a fi unul dintre ei, cuvintele de la un praznic deosebit, la care a participat când crescuse mai mare, i s-au întipărit ca și cum era destinul său, de băiat ce intra în adolescență înrădăcinat în propriul exemplu al realizării familiei sale:

- A ajutat Dumnezeu sprijinul nostru de obște creștină pentru copilul văduvei Steriana să ajungă domn mare, ofițer, cinstindu-ne satul așa cum îl vedem și-l binecuvântăm astăzi, ca ram de aici, din lumea drept credincioasă a satului nostru, a neamurilor noastre cu care ne înrudim întru Hristos! Și să ne fie exemplu de într-ajutorare, că săraci suntem, dar puternici în voința dată de Domnul spre a face bine, urmând pilda acestei griji a unuia față de altul, pentru că el, la rându-i, a luat alți copii din sat și i-a ajutat să ajungă la școli de unde vor ieși luminați spre a se înstări mai bine decât noi. Pentru că, astfel, pas cu pas, unul sprijinindu-l pe altul, neamul ni se întărește înstărindu-se fiecare, generație cu generație, cu câte încă puțină învățătură și rost pe lumea asta. E legea neamului nostru și a Dumnezeului nostru să creștem astfel, puțin câte puțin, atât cât fiecare poate da drept sprijin altora; că din puțin se face cinstea cu care omul și familia lui înaintează și înaintăm astfel cu toții slujindu-ne obștea creștină și ea pe noi și devenim poporul puternic al lui Dumnezeu și al fiului său Mântuitorul...

În vreme ce ei ieșeau luminați de la hramul bisericii sărbătorit astfel, jos, în șoseaua din vale, la Primărie, îi așteptau unii în camioane cu steaguri roșii, strigându-le cu totul altceva: Îi învățau să se urască între ei. Iar când au ajuns la Constanța, acasă, au aflat că vărul Costi, din partea mamei, coleg și crescând în grad odată cu tatăl său, plecase profitând de faptul că vasele americane ridicau ancora și lăsându-le lor avertismentul, prin bătrânul comandor, că avea să urmeze prăpădul.

Prăpădul urma, într-adevăr, dar boala mamei, care se agrava, îi făcuse să uite asta. Totul se concentra în jurul speranței pe care o aducea penicilina pentru care trebuiau pe atunci cheltuite averi.

Apoi totul se tulbură, așa cum se tulbura și-n mintea lui amintindu-și ca- ceață. Nu mai reușea să revadă decât imagini vagi, cu tatăl său mângâindu-și uniformă și așezându-o în șifonier ca pe un lucru fără rost; sau, bine-nțeleș, tot cu el, în haine civile, venind de la diverse munci și numărând bănuții câștigați, luându-l de mână și ducându-se amândoi să pescuiască, dar nu cu plăcere, ci cu bucuria de a aduce ceva de gătit acasă, unde-i aștepta, aproape sfârșit de pierderea fiicei și bunicul dinspre mamă, bătrânul comandor care spunea mereu: „Eu îi cunosc pe ăștia din război, de când îi luam prizonieri, cât de primitivi sunt!”... Apoi, cum mai mulți ofițeri dați afară s-au făcut pescari adevărați, cu barcă și scule, peștele prins vânzându-l în piață. Își câștigau astfel un trai cinstit în noile condiții, dar ura semănată de politrucii s-a năpustit din nou: au venit echipe de șoc ale noului regim, le-au confiscat marfa și au scris pe lăzile lor „speculanții poporului”. În tot acest timp, mama lui se stinge, iar tatăl făcea cu disperare rost de bani așteptând penicilina, celebra speranță a epocii aceleia, promisă în secret de niște vameși, ca pe-o minune ce putea s-o salveze.

Pentru ca, după înmormântare, să-și învingă durerea și să-i vorbească lui bărbătește despre faptul că trebuiau să devină fugari dacă voiau să scape de acolo: Țștia vor să ne

distrugă pe cei care slujim țara, ca să poată să o vândă... Pe bunicul l-au arestat mai înainte și le-a dovedit că nu aveau de ce să-l acuze; dar l-au arestat încă o dată pe când își îngrijea fata bolnavă. Iar pe mine m-au dat afara tot când boala ei ne-a adus cea mai mare durere din familie; m-au șters din controalele care-mi dădeau gradul și funcția. Vine un mare val de ură asupra noastră, un val distrugător de ale cărui interese nu-mi dau seama; așa că n-avem altă cale decât să trecem Dunărea, să ajungem dincolo de lumea asupra căreia vine această ură...

Și-l amintește vorbindu-i astfel, dar și-l mai amintește ținându-l de mână când intrau la vorbitorul ce li se permisesse ca să-l vadă pe bătrânul comandor arestat fără nici un motiv real, dar băgat mereu în diverse loturi de acuzați de care noul regim voia să scape:

- M-ai primit în familia dumatăle - îi spunea în șoaptă grăbită tatăl, cu obrazul sprijinit de gratiile care-i despărțeau - nu te-ai opus căsătoriei fiicei dumatăle cu mine, care veneam de jos, mi-ai fost ca un tată. Dar acum, tocmai pentru ce mi-ai transmis din partea lui Costi, va trebui ca și noi... înțelegi, nu? - Și șuieră repede, exprimându-se mai mult cu buzele decât cu glasul: Trebuie să plecăm; ăștia vor să distrugă tot ceea ce a fost... - Se asigură că, așa cum le promisese fostul camarad care-i ajutase cu vorbitorul, erau pentru câteva minute singuri, dar nu avu totală încredere și, luându-l pe el în brațe ca și cum ar fi vrut să i-l arate mai bine bătrânului de după gratii, prin semne și vorbe întrerupte îi spuse că hotărâseră să plece. Apoi, cu glas tare, se referi la el laudându-l că învățase bine să înoate, și îi arătă mușchii ca și cum, asigurându-l că va rezista la greu, ar fi vrut să-l consoleze pe bătrânul arestat oferindu-i imaginea unui nepot zdravăn. Pentru alte câteva clipe, își mai șoptiră ceva despre niște legături care trebuiau căutate dacă scăpau din țară și, încă o dată mai pomeniră ceva de Costi ca de o speranță.

Dar iată, vai, Costi nu reușise să ajungă mai departe de Roma; ba nici măcar în Roma, ci doar la intrarea ei în gară. Unde-și câștiga traiul, dar și dormea nopțile când nu lucra. Dormea printre vagabonzii și bețivii aceia de la care părea că se cam molipsise, că se complăcea ne mai văzându-și rostul altfel, ne găsind nici o cale de a persevera să ajungă unde trebuie. Arăta uneori a nu mai ști unde trebuia să ajungă, cu toate că el spunea că de asta doarme în gară: ca să strângă bani să poată cândva să-și ia zborul.

Dar puștiul proaspăt ajuns în atmosfera aceea de pierzanie, îl surprinsese că, de fapt, doar bea și plângea. Uneori, n umai, îl consola spunându-i că, dacă a venit și el, vor munci amândoi și măcar își vor găsi vreo cămăruță pe undeva, ieșind din clanul comandat de ologul care trona în scaunul cu roți moștenit de la tatăl său.

7.

I-a liniștit acelui grija că i-l va lua. A acceptat schimbul cu căruțul de peron provenit de la reformă și legat cu sârme, pe care acela îi păstrase, legat tot cu sârmă, balotul cu toate rufele și ce mai rămăsese de la tatăl său.

- Ești un băiat bun dacă-mi lași scaunul! - îi spusese bătrânul vagabond pe care se pregătea să-l caute și acum, după ce cafeaua cu Sambucca îi va mai pune în mișcare inima și, poate, puștiul acela obraznic ce-l pândește sfidător de la distanță purtându-i geaca, se va apropia spre a-l duce unde trebuie.

Da: Geaca de piele cu care-și înlocuise bunda primită de la părintele Trojian. Despre ea fusese vorba cu bătrânul bețivan olog care-i dădea lucrurile rămase:

- Te răsplătești cu scaunul acesta pentru faptul că ți-am păstrat atâta vreme balotul de la taică-tău... L-am păstrat, da, așa cum m-a rugat el care, ultimele zile, când murea în brațele mele, tot aștepta să vii și, când se mai dezmeticea din chinuri, mă-ntreba dacă n-ai venit. N-am stat mult cu el, dar era un om deștept, cult, cum am mai cunoscut eu unul, ehe, cu multă vreme în urmă... Ce să-i faci? I-au tăiat piciorul ca și mie, dar n-a avut norocul meu să se vindece. Poate și pentru că spera prea mult în prostia aia cu penicilina. Că, uite, ai să vezi acolo, în lucrurile pe care ți le-am legat și ți le-am împachetat – o să-mi dai tu un rachiu pentru asta! – ai să vezi acolo că ți-am păstrat și ultima fiolă pe care o mai avea când i-au dat drumul din spital, cu tot cu scaunul acesta, numai ca să scape de el... Pesemne că văzuseră și doctorii că nu mai aveau ce face... sau, cine știe, or fi crezut chiar că l-au vindecat!... Ținea fiola și-mi spunea mereu să chem pe cineva să i-o injecteze; dar eu n-aveam pe cine, iar Costi, care-l adusese aici, mi-l lăsa în grijă, așa cum te-a lăsat acum pe tine... El muncește, săracu și vine numai seara, după ce strânge ceva bacșiș de băutură... Da, ai să găsești acolo fiola, ai să găsești o plapumă și-o pătură din care să-ți faci așternut când ducem cărucioarele la dormitor și ai să găsești, da, asta mi-a spus-o în mod special: Ai să găsești o geacă de piele pe care ți-a cumpărat-o de la un parașutist olog cu care a stat în spital, dezinfectând-o, întărindu-i căptușeala pe unde se desprinsese și așteptându-te să ți-o dea când vei veni. E un cadou pentru tine, mi-a spus să nu uit să-ți spun asta. Special pentru tine, pe care a cumpărat-o cu bani câștigați când mai putea munci pe undeva, sau cu niște bani de ajutor pe care i-a căpătat la intrarea sau la ieșirea din spital. Nu mai știi exact; dar țin minte c-a insistat să-ți spun că a luat-o special pentru tine și i-a reparat el, cu mâna lui, căptușeala, ca să-ți fie ca nouă. Da: o ținea cu grijă în punga în care ai s-o găsești; o geacă de piele, să ai cu ce te-mbrăca dacă ajungi la Roma... Mi-a repetat asta până în ultima clipă... Da, da: Avea mai multă încredere în mine decât în Costi... Și, știi de ce? Pentru că eu beau măsurat și constant, așa îmi spunea. În vreme ce Costi săracu, e bântuit de disperări; muncește pe ruptelea, doar o reuși să se smulgă de aici și, deodată, cade-n beție înecându-și toate disperările... La asiaticul acesta indiano-arab care-și numește firma „*Espresso Italiano*”, e singurul care nu a fost dat afară până acum; îl ține cioroiul fiindcă-l are pe bani puțini, jumătate i-i și confiscă atunci când se îmbată, iar în sezoanele când face vânzare noaptea, îl are sigur pe el, fiindcă tot nu pleacă de aici... Nu uita, când desfaci, să-ți pui geaca să te văd cum îți stă. Mereu se întreba dacă, oare, o să-ți vină bine!...

8.

Iar acum, geaca aia stă departe de el.

Și, doar, e geaca de care nu s-a mai despărțit până, ehe, târziu, când a ajuns cineva în America. Nu numai ducele dormitorului de vagabonzi îi atrăsese atenția asupra ei, ci și Costi, când îl văzuse îmbrăcat, îl laudase și îi spusese să aibă mare grijă de ea. Îi repetase chiar, cu insistență, lucrul acesta. Ca și cum ar fi fost un pericol dacă ar fi dezbrăcat-o, lăsând-o pe undeva. Dar el nu avea de gând să facă asta. O purta mereu, pentru că-i era și haină și adăpost și chiar nu înțelegea de ce Costi insista asupra acestui lucru. Când lui îi era foarte clar. Îi era clar și fără ca să-i atragă Costi atenția.

Fiindcă e geaca lui, pe care a pus-o la loc de cinste, ca exponat de onoare în biroul somptuos pe care-l are în etajele Wall-Stretului, știindu-i acum toată lumea povestea. Dar

uite că puștiul, cu mâinile băgate leneș în buzunarele ei, privește aiurea, ca și cum nu i-ar vedea semnele disperate prin care el îl cheamă...

Îl cheamă și îl asigură că totul va fi bine. Că nu e nici o supărare dacă i-a luat portfeul; că doar e portfeul lui, nu e al altcuiva!... Și-a luat singur portfeul, de vreme ce puștiul acela e chiar el!... Carabinierii care-i trec uneori prin față majestuoși ca niște mareșali, nu au ce să-i facă. Nu există nici o reclamație împotriva lui. Doar nu o să se reclame pe el însuși... Așa că nu-și dă seama de ce stă așa, la distanță, ferindu-se să se apropie... Desigur, e instinctul acela de copil hăituit ca un câțel de pripas, învățat să se apere de agresiune și să-și smulgă de unde poate mâncarea, de la care nu mai poți vedea dragoste adevărată și credincioasă de vreme ce toată învățătura lui e cum să se ferească de lovituri, să-și ascundă osul și să-și arate colții la cine-ar vrea să i-l ia sau i s-ar părea lui asta. Ehe, e vorba de educația temeinică a maidanului pe care cresc câinii de pripas, sau oamenii de succes, așa cum sunt ei considerați în înaltele cercuri în care, tot prin asta el a ajuns, începând chiar de aici, din subsolurile stricăciunii și ale agresivității. Unul e câțelandrul pregătit să muște când nu te-aștepți, iar altul, precum acesta, e adolescentul fără mamă, fără tată, bazat pe propria sa șiretenie pentru a se descurca printre gunoaiele vieții. E schiloditul suflet tânăr care deja a simțit încercările rele ale traiului în care trebuie să se descurce cu instinctele ascuțite în a-și duce singur grija. Care a deprins toate modalitățile, dar și întreaga psihologie a celui ce se strecoară prin lumea asta ca să apuce câte ceva, să fure, să înșele, să nu ezite niciodată când poate pune mâna pe orice, să fie egoist, să ia de la alții, să bage în buzunare, să n-aibă scrupule și nici prea multă teamă, dar să știe să se ferească, să dispară din calea celor care l-ar prinde cu furțișaguri, să se arate și umil și serviabil și ghiduș, dar și atent la tot pe ce poate pune mâna, ca și la orice i s-ar putea lua, să aibă replică rapidă prin care să și glumească, să și șmecherească, să și mârâie primul; să nu dea și să nu ierte nimic decât făcând schimburi și trocuri cu cei de-o teapă cu el, pe lucrurile găsite, aruncate sau furate și smulgând de la alții, înșelând, trișând, profitând de mila lor și de iuțea sa și pretându-se la toate jongleriile de copil murdar și obraznic șerpuid prin spectacolul străzii și asigurându-și singur, din instinctele pe care le-a căpătat, supraviețuirea...

Și cum o să fie altfel, dacă asta i-a arătat încă din prima seară Costi, singurul lui punct de sprijin în univers... Da, singurul lui reper în universul rău și complicat, năvălit deodată neprimitor și agresiv asupra sa, contradictoriu total în haosul lipsit de scrupule cu care-l absorbea din viața pastorală dintre dealurile pietroase pe care pășteau caprele drept credincioșilor simpli ca sfinții primelor secole, sub ascultarea înțelegerii depline pe care le-o propovăduia părintele Trojian, ca un neclintit în blândețe și înțelepciune Petru, rămas din vremuri evanghelice pe înălțimile stâncoasei peninsule care-i despărțiseră de neamurile lor de la Dunăre, cu atât mai mult cu cât se vorbea chiar despre un braț al Dunării care ar fi trecut cândva pe acolo.

Aici însă, în marea aglomerație perfidă și răuvoitoare, singurul lui punct de sprijin, singura lui adresă cunoscută din miliardele de adrese ale omenirii, adresa lui Costi, se dovedise atunci, cu toate că o găsisse, a nu fi nici măcar o adresă, ci doar un loc în care și acela vagabonda. După cum spunea ducele din scaunul cu rotile, avusese doar puțin noroc cu asiaticul oriento-hindo-arab care-i dădea o pâine. Dar era și acela un paria, cine știe cum ajuns în marea Cetate Eternă și ne înțelegând din ea mai nimic altceva decât înșurubarea instinctului său de a-și duce într-un loc propice comerțul, instinct cu care migrau spre toate colțurile lumii milioane de semeni de ai săi.

Pentru că vărul Costi a venit cândva, într-un târziu, aducându-le ceva mâncare și lui și ologului din scaunul tatălui său. Apoi s-au îmbătat cheltuindu-i lui toți bănușii adunați din pomenile de la părintele Trojian, pe băutura proastă din cele mai ieftine prăvălii de noapte, acelea cu mărfuri contrafăcute de asemenea orientali și asiatici, absolut specific forfotei dubioase din jurul gărilor. Ba, după ce s-au îmbătat, au încercat chiar și-o pomenire a celui dus dintre ei. Pe care l-au plâns, iar apoi au trecut la o demonstrație marinărească, ologul începând să șuiere precum signalul subțire, învingător de vânturi, al șefului de echipaj, iar în vărul Costi s-au trezit aerele de comandant clamând prelungul ordin:

- Punteee, drepti!... Onorrr pentru marele pavoazzz!

Costi, unicul lui punct de sprijin spre care venise ca un copil rătăcit, avea chiar el nevoie de mult, de foarte mult sprijin. Și tot bâjbâia după sprijin, negăsindu-l.

10.

Vărul Costi îi era nepot comandorului care-l ajutase să-și ia gradele și văr mamei sale cu care copilărise și dansase la balurile marinei, pe vremea când ofițerii ei își trăiau tot fastul, în culorile calde ale vieții dintr-o Românie liniștită. Războiul l-a făcut pe nave mici, asigurând transporturi grele în ultima iarnă a conflagrației. Dar a avut parte apoi și de frumoase petreceri de cazinou pentru echipajele aliate, în primul an de pace. De aici s-a legat prietenia lui cu mulți dintre americanii din Flota Mediteranei și mai ales cu comandantul, flăcău din Oklahoma de care se apropiase simțindu-și reciproc prietenia și onoarea călitate marinărește în război.

Așa că, atunci când navele acelora s-au retras din Marea Neagră recunoscând supremația Sovietelor, el i-a condus cu canoniera pe care o comanda și, în loc să-și ia rămas bun de la ei la ieșirea din apele teritoriale, și-a chemat echipajul pe punte și, prin transmisionist și portavoce au cerut flotilei americane permisiunea de a i se alătura, dorind cu toții azil politic față de valul de invazie comunistă. Argumentul lor a fost clar: Ei sunt ofițerii armatei regale și chiar regele, ca o marionetă în mâinile rușilor, dacă în 1945 fusese decorat de Stalin găsindu-i-se merit pentru învingerea lui Hitler apoi, în 1947, fusese obligat să plece rușinos, lăsându-i aici pe cei care credeau în regalitate. Azi, ei sunt deblocați, oprimați; mâine vor fi arestați, condamnați politic. Din acest motiv cer azil și se oferă să facă o unitate sub steagul american, atunci când va fi să salveze țara.

Au fost primiți cu solemne îmbrățișări pe puntea navei de comandă. Și chiar au fost sărbătoriți cu urale și cântece de marinarii prieteni urcați pe punte în cinstea botuzului lor, după ce vasul a ieșit din apele teritoriale. Poate știind mai bine ce-nseamnă pericolul comunist, sau doar fiind un american credincios, înfricoșat de faptul că era vorba de oameni care nu credeau în Dumnezeu, acel flăcău din Oklahoma care se afla în fruntea scurtului convoi format din încă două nave și trei mici submarine ce-și păraseau acum patrularea din Marea Neagră lăsând-o în stăpânirea vedetelor însemnate cu steaua roșie, a rostit în fața marinarilor săi o rugăciune pentru izbăvirea lumii de armatele necredincioase. Apoi a sărutat Biblia oferită de tânărul marinar tuns, căruia numai panglica de omofor adăugată uniformei îi arăta și funcția de slujitor religios al flotei și, cu

inima deschisă i-a invitat pe ei, grupa de ofițeri români să o sărute ca o adevărată rebotezare marinărească. Apoi abia a rostit: V-a ajutat Dumnezeu să scăpați odată cu noi. Eu mă așteptam chiar și la lupte. N-am spus-o nimănui, decât în rapoartele cifrate. Dar vă mărturisesc frământarea mea în ultimele luni. E limpede că rușii nu mai sunt aliații noștri pe care i-am ajutat în timpul războiului... - Și a adăugat ceva ce nu-și permisesese să spună nicodată la întâlnirile lor de mai înainte: Simțeam, ceea ce omenirea civilizată numește „Pericolul roșu”; dar l-am văzut cu ochii mei în țara voastră. Cândva, mi s-a făcut onoarea să dau sprijin marinăresc unităților franceze pe care generalul De Gaulle le organiza peste Canalul Mânecii. Acum, e în joc libertatea voastră. Voi trimite imediat depeșele către comandamentul nostru de legătură!...

Și au petrecut în frăția marinărească a scurtelor momente festive pe care le poți avea în misiune, iar, când au intrat în apele teritoriale ale Turciei, au marcat cu o rafală despărțirea de întinsurile pontice din care-i alungau flote vrăjmașe. La Istanbul îi așteptau marinarii celorlalte vase de sub pavilion american pentru care, sentimentele grave ale părăsirii unor poziții strategice, căpătau parcă o undă de căldură în fața gestului lor de a li se alătura. Ba, chiar corespondenții de război le-au luat interviuri și au publicat știri despre modul cum marina română încearcă să reziste.

Iar ei au trăit bucuria de a se salva în ceea ce se chema lumea liberă, s-au bucurat de Istanbulul care-i primea sărbătorește, au traversat Bosforul și Marea Marmara și Dardanelele cele la care-și făcuseră instrucția cândva, pe Nava-Școală, intrând entuziași spre albastrul apelor mediterane. Primul semnal mai prost a fost în portul Pireu, fiind scoși de sub jurisdicția comandantului pe puntea căruia ceruseră azil politic. Acestuia i s-a ordonat categoric să-i debarce și să-și continue drumul, iar ei au rămas pe țarm, într-o așteptare care nu prevestea nimic bun. Cândva, a venit un funcționar diplomatic ce le-a vorbit ritos despre un act politic de la Yalta, despre faptul că americanii trebuie să respecte înțelegerea cu Moscova, că nu e vina lor, a americanilor, dacă Churchill a parafat cu Stalin aria zonelor de influență, că România fusese lăsată nouăzeci la sută influenței Moscovei, dar nici acolo, măcar, în Grecia, nu se puteau afla în siguranță existând un procent de zece la sută influență rusească recunoscut prin tratate internaționale, așa că nu le poate garanta nimic. Cel mult, îi poate interna într-un lagăr unde îi sfătuia să se lase verificați...

Nu se știe dacă acolo, în fața vorbirii reci a unui diplomat insensibil la altceva decât la tratatele care nu mai aveau nimic de a face cu camaraderia marinărească, dacă atunci, când cu cinism li se propunea lagărul, nervii au început să-l lase pe vărul Costi. Sau, poate asta s-a petrecut mai târziu, după ce a început să bea zdravăn. Fapt este că, după peripeții îndelungate ca simplu mus pe corăbioare nesigure, când a ajuns la Napoli și a descoperit în sfârșit nava comandant a Flotei Mediteranei, în fața amiralului la care a reușit să pătrundă, apărea un om chinuit și nesigur pe sine, care striga că nu vrea să fie victima tratatelor internaționale dintre marile puteri, ci el crede în sentimentele aceluia flăcău din Oklahoma!...

Atunci a pornit, cum spunea el, marele scandal care a fost speculat în unele ziare antiamericane.

11.

Ai venit; ai îndrăznit să treci pragul acela nevăzut care te ținea la distanță, sau mai vrei să-mi furi ceva. Ți-am mai spus că nu ai cum să-mi furi de vreme ce tu nu ești altcineva; nu ești cu nimic altcineva decât mine... Știi că nu ești deloc prost și poți înțelege asta prea bine. Așa că e clar; e clar băiete: Nu se poate să nu ai tu un interes de vreme ce te-ai apropiat în geaca asta pe care mi-a pregătit-o și mi-a lăsat-o tata!... Ai învățat toate perfidiile supraviețuirii aici, printre amărății vieții ce știu că nu se pot menține decât prin rapida reacție a instinctelor lor rele... De fapt, lucrul acesta îl știu și ceilalți, care nu mai sunt deloc amărăți, care au totul și mai vor încă pe atât... E o lecție veche, care se-nvață oriunde; mi-am dat seama prea bine da asta și, totuși, așa cum o înveți aici, printre gunoaiile în care scurmi sau care-ți sunt tovarăși apropiați gata să-ți smulgă orice și să te sacrifice pentru nimic, nu o înveți nicăieri. Nici mai bine, nici mai repede!... În șase luni eu eram doctor; și stăpâneam peroanele așa cum cred că le stăpânești tu!... Știi totul și miroși totul, așa că nu te-ai apropiat tu degeaba!... Te-a adus ceva, te-a adus un interes. Hai să-ți dau o Sambucca; știu că acesta-i culmea visului celor care dorm pe cărucioare: Să treacă de granița nevăzută dintre cărucioarele infecte și scaunele astea de la mesele cafenelelor unde se așează numai oamenii onorabili. Să ajungă să se instaleze aici și să comande o cafea cu Sambucca, în loc de rachiul acela ieftin pe care-l cumpărați din prăvăliile semiclandestine!...

Și făcu semn chelnerului care, de data asta nu mai avea obrazul măsliniu, ci eleganta înfățișare de fost marinăr regal a lui Costi.

- Cafea cu Sambucca! - porunci el, înțelegând din toată atitudinea pe care o avea acel băiat, că nu venise pentru el, ci privea la chelner cu speranță.

- Da – îi confirmă – văd că e Costi. Când m-am așezat aici mi s-a părut că avea tenul măsliniu și am crezut că s-au schimbat relațiile, că a devenit Costi patronul, iar arabo-hindusul e chelnerul cel hărțuit; dar văd că nu. Odată ce te-ai apropiat tu, a revenit și Costi. Acesta-ți era interesul, am înțeles!...

Dar puștiul tot nu răspundea. Tânăr vagabond descurcăreț, devenit în scurt timp util întregului clan de vagabonzi și semivagabonzi pe care-i aduna magnetul împrajurimilor de la Gara Termini, el aștepta așezându-se numai pe jumătate de scaun. Aștepta ceva. Și nu de la el, ci mai de grabă de la Costi... Chiar dacă totul era încețoșat, chiar dacă puștiul ba stătea ba nu stătea în fața lui, chiar dacă chelnerul ba arăta, ba nu arăta a Costi, un lucru era sigur: În cețurile acelea, relația puștiului nu se stabilea cu el decât de la o foarte dubioasă distanță. Sufletele lor, ale amândurora, cel de azi și cel care fusese cu multă vreme în urmă, nu aveau nici un rost fără speranța în Costi. Costi spre care el luase trenul azi, iar puștiul luase trenul cu vreo șaizeci de ani în urmă. Fiecare, în felul lui, îl căuta prin ceața care-l făcea pe fostul marinăr când să apară, când să dispară. Când să fie el, cel de atunci, când să fie chelnerul de astăzi care era o cu totul altă persoană. Dar puștiul, categoric, numai spre Costi trăgea, intrând și el în cețuri odată cu acela și revenind tot cu el, sau căutându-l pe el, sau privind pe urmele lui.

Deoarece numai Costi știa că el devenise util adunăturii aceleia sordide în care îl băgase. Era săritor, priceput a rezolva repede ce i se cerea: de la o intervenție, un comision, o cumpărătură sau alt serviciu minor până la o pungășie, o deturnare de atenție pentru a se da lovitura plănuită, sau chiar o escrocherie, un transport de lucruri furate sau o pedepsire a cuiva care trădase interesele clanului. Util prin toate astea, dar neiertător la

dijmuiala sau ciubucul pe care-l pretindea pentru orice serviciu, atent să nu fie înșelat de cei cu care „cooperase”, gata de hartă dacă cineva încerca să-l înșele, dar și gata el de a înșela pentru a obține cât mai mult. Își marca bine omniprezența în gară și împrejurimi, iar geaca de piele, cu croiala mânecilor atârând, mult mai mare decât oasele umerilor lui de adolescent, îi era ca un fel de uniformă ce atrăgea atenția că a apărut băiatul necesar găștii și bun de orice serviciu.

Cu aceste atuuri căpătate într-un ritm rapid din momentul în care descinsese printre peroanele ale căror dedesubturi găzduiau lumea cea mai precară și cea mai decăzută în viciile marii cetăți, pesemne că puștiul de odinioară îndrăznise să treacă acea frontieră nevăzută dintre lumea lor și cealaltă lume: lumea onorabilă a călătorilor care nu invadau pe ascuns, ci pentru care fusese construită acea gară în toată eleganța ei. Călători cu identități sociale de care puteau fi mândri, printre care el, cel de astăzi, chiar dacă provenea din puștiul de ieri, reprezenta, și la propriu și la figurat, „summitul”!

Și, astfel, adolescentul cam nespălat de altă dată acceptase invitația de a lua loc pe scaunul de metal ușor și strălucitor oferit de bătrânul mare financiar de astăzi. Dar numai pe jumătate. Cu o jumătate de fund, așezat doar pe o margine de scaun, gata s-o rupă la fugă dacă se-ntâmpla să fie alungat sau amendat pentru așa ceva ori, pur și simplu, descoperit pentru zeci de pungășii făptuite mai înainte. Pungășii făcute, sau care, doar, i se puteau pune în cârcă. Pentru că le avea marcate; ca un stigmat ce-l supunea la hăituiala continuă din partea altora și la continua pregătire de a riposta sau a se salva, la care simțurile i se antrenaseră de la sine ca să poată reacționa în fiecare clipă.

Spre a-l liniști, spre a-i calma instinctele de mic animal la pândă, bătrânul din înalta clasă se gândi că era mai bine să-i consolideze prestigiul față de chelnerul a cărui suspiciune, desigur, i-o accentua și pe a lui. Așa că rosti familiar, boierește, cu toate că nu era vorba decât de restul de mărunțiș care mai rămăsese dintr-o hârtie schimbată:

- Mersi Costi. E bine c-ai adus și-o brioșă caldă. Amestecă-i te rog tu băutura și păstrează restul.

Dar nici chelnerul a cărui jachetă, în atmosfera aceea aburoasă dintre vis și realitate care marca aparițiile doar pe jumătate, arăta a veston alb cu fireturi și galoane marinărești, nu dădu mai multă dovadă de coerență decât invitatul său în geacă de piele. Trase repede mărunțișul zornăitor pe tava metalică ce-o purta ca însemn, în loc de stilet ofițeresc aurit la mâner, scăpă un râs macabru cu timbrul acela binecunoscut, baritonal, al lui Costi și, oprindu-se ca-ntr-o comandă de punte, sentențios, în cascade, rosti o concluzie pentru sine dar și o atenționare la adresa puștiului: *Una salus victis, nullam sperare salute!*... și se depărtă în irizări de ape miraculoase ce-i repetau cu ecou râsul macabru. Ca și cum, în eleganta sa uniformă albă, ofițerească, s-ar fi dus nu să aducă altora cafele, ci spre cețurile punții de comandă ale unui vas-fantomă.

Tot afundat în cețurile acelea, îl văzu și pe puști înfulecând rafinata patiserie a brioșei și, oricât de murdare îi erau degetele de la muncile pe care le făcea, ștergându-le delicat cu șervețelul de hârtie, ca semn că nu-și uitase educația din familia de obârșie.

- Da; n-ai uitat! – îl felicita el.

- Cum o să uit?!... Este povestea mamei, pe care mi-o spunea de câte ori mă învăța să mănânc îngrijit și curat...

- Să folosesc elegant și nezgomotos tacâmurile elegante!

- Să șterg întotdeauna cu pâine ceea ce trebuie șters cu pâine și cu șervețelul, ceea ce trebuie șters cu șervețelul.

- Să știu că oriunde voi ajunge și oricât de înjosit voi fi, oamenii mă vor distinge după modul cum voi ști să mănânc și voi ști să vorbesc.

- Era mândria mamei, în descendența ei din familia bună, chiar dacă nu atât de bogată, dar cu veche tradiție de comportare civilizată.

- Exact!... Al cărei cel mai bun elev a fost însuși tata, care venea de jos și nu știa din familie lucrurile astea dar, din dragoste pentru mama, sau din propria sa demnitate, le-a învățat atât de bine încât, frumos și prezentabil cum era, el părea în familia noastră cel care descinde din cea mai elegantă tradiție.

- Ei bine, era și școala de marină. Orice ofițer trebuia educat și cizelat până ieșea din el un prinț.

- Asta, dacă avea caracter și avea tărie. Tata era un om tare!

- Da, avea și fibra aceea puternică a ambiției celui care vine de jos, care-i lipsea lui Costi.

- Deci tot Costi e preocuparea principală.

- Nu neapărat preocuparea principală; mai degrabă adresa salvatoare. Adresa salvatoare care m-a dezamăgit. M-a dezamăgit din ce în ce mai mult, până în noaptea aceea când am început să plâng. Plângeam și-mi era rușine de cei din jur. Fiindcă mă dădusem față de ei mare și puternic, le deprinsesem toate pungășiile mai repede decât să creadă ei că nu le învățasem din altă parte. Începuseră să mă respecte și să mă folosească, nu doar să mă încerce. De încercat mă încercaseră la ce era mai greu și mai periculos; văzuseră că puteam să mă descurc și cu poliția, dar și cu alți pungași, care ne foloseau și voiau să ne tragă apoi în piept. Când i-am pus unuia dinăștia cuțitul la beregată, da, cuțitul la propriu, toată gașca aia care mă adoptase ca pe un pici, a început să mă respecte. Sa-mi ceară sfatul, să-mi ceară sprijinul; să nu-mi mai ceară servicii, ci chiar ajutorul.

- Bine spus: Nu să-mi dea de făcut anumite servicii, ci să-mi ceară ajutorul.

- Păi nu aveam cum altfel, dacă-mi dădeam seama că pe Costi nu puteam conta, iar labilitatea lui putea să mă condamne să nu mai ies din viața aceea, din viermuiala aceea de vagabonzi înrăiți, care nu se făcuseră ei răi, ci viața le amputase morala.

- Exact: Nu aveam de câștigat decât într-un fel: Să devin stăpânul lor, să-i domin, iar apoi să sar din groapa lor de gunoi, să-mi câștig poziția pe o altă treaptă. Știam că e greu, dar...

- Dar moștenisem voința tatei. Voința pe care nu i-a putut-o înfrânge decât cangrena.

- Și totuși, pe dinăuntru sufletului meu copilăresc, mai erau riscuri ca această voință să se rupă; mai era pericolul ca disperarea lui Costi să mă covârșească. De asta am început să plâng atât de tare spre dimineața aceea. Și-mi era rușine de cei din jur.

- Da: care nu mă văzuseră astfel; care tocmai începuseră să mă ia în serios; cărora le aranjam toate furțișagurile și...

- Și chiar învățasem să tratez cu polițiștii corupți, sau cu oamenii de la administrația gării ca un lider de care aveau și aceia nevoie știind că gloata imundă mă ascultă.

- A fost prea tare dezamăgirea; dar și prea rușinos pentru mine să plâng, așa că am băgat obrazul în geacă, mi-am tras fermoarul deasupra capului și m-am înfundat în întunericul de acolo, în căldura mirositoare a căptușelilor groase pe care avusese tata grijă să mi le pregătească pentru a mă feri cât putea de cele ce aveau să îndur. Dar Costi...

- Costi!... Asta este!... Am înțeles acum.

- Ce-ai înțeles.
- Am înțeles că nu te-ai apropiat, adică n-ai venit aici, la mine, unde te chemam peste linia aia nevăzută care știai că ți-e granița față de lumea în care am ajuns eu, fiindcă ți-a dat curaj portofelul... Portofelul pe care n-ai decât să-l păstrezi, doar îți aparține... Da, îți aparține, dar tu nu-ți dai seama. Pe tine te obsedează speranța în Costi. Sau nebunia lui care te-a debusolat, nu-i așa?... Tu n-ai venit, n-ai trecut acea graniță nevăzută fiindcă te chemam eu, omul important care am ajuns astăzi. Tu ai venit pentru Costi. Ție ți s-a înrădăcinat prea adânc speranța în acest Costi, căutarea acestui Costi.
- Dar am venit. Sunt aici și mănânc frumos, așa cum am învățat de la mama.
- Ai venit, numai pentru că știai că acesta, chelnerul adică, va fi Costi! - Îi arătă el că-i ghicise gândurile, atunci când ochii neliniștiți, de tânăr animal de pradă, se-ndreptară spre el ca și cum i-ar fi mulțumit pentru tratație.
- Păi pentru ce-am ajuns aici, la Roma, nu ca să-l întâlnesc pe Costi?
- Dar nu te-așteptai să fie un Costi speriat și nesigur pe el, care strigă „*Una salus victis...*”, nu-i așa?
- Tata nu mi-a spus; tata nu mi-a vorbit despre el decât ca despre un punct de speranță... Numai dacă mă gândesc bine, dacă-mi amintesc ce-mi trecea pe lângă urechi când discutau tata cu mama, parcă aud expresia „precipitat și schimbător, cum e Costi”.
- Bine, tata era un om foarte calm și foarte sigur pe el; era o mare diferență între ei, cu toate că erau camarazi, neamuri și prieteni...
- Eram prea mic să judec.
- Da, ai dreptate, eram prea mic.
- Iar Costi era simpatic; mai petrecăreț, mai jucând teatru, mai făcând versuri...
- Mai prezentându-ne câte o logodnică cu care niciodată nu se căsătorea!
- Exact!... Ai dreptate: Întotdeauna spunea că se logodește, dar niciodată nu a făcut o nuntă!
- Și, în plus, mândru de neamul lor de militari.
- O veche familie. Tradiție trecută din tată-n fiu. Poate de asta Costi era mai superficial. La el totul mersese în virtutea poziției pe care o avea familia; totul părea normal; la fel cum în școală fusese fiul cuiva și în viață îi era de neconceput o altă soartă.
- În vreme ce tata a muncit din greu ca să ajungă alături de el. Bunicul, bătrânul comandor, l-a acceptat ca ginere mai ales fiindcă se arăta, într-adevăr, un ofițer de mare viitor.
- Îl îndrăgise încă de pe când îi era comandant de școală.
- Da, tata a ținut cu dinții, a făcut eforturi mari; pentru Costi, totul era deja pregătit.
- Poate de asta l-a zbuciumat atât de mult schimbarea.
- Nu „poate”, ci „desigur”. Pe tata l-a lovit; tata știa că i s-a furat ceva pentru care străduise enorm și, tocmai de asta și iubise enorm; cum a iubit-o și pe mama!
- Da; pe când pe Costi l-a tulburat, l-a nedumerit; l-a deșrădăcinat lovindu-l cum el nu se aștepta; tocmai pentru că, până atunci, prea fusese totul firesc în viața lui.
- Eram un neam pentru care totul se desfășurase firesc. Cum era, de fapt, toată țara. Se aștepta, oare, cineva, să ne lovească așa ceva?!...
- Se aștepta, oare, cineva să ajungem a cerși prin lume?!
- Tata n-ar fi cerșit. Dacă n-ar fi avut sfârșitul acela groaznic, tata ar fi învins. Era beteag, dar tot voia să facă o tabără de rezistență, acolo, printre istoromâni.

- Costi n-a avut soarta lui; dar nici tăria lui de a înțelege sau a se adapta.
 - Costi...
 - Tata...
 - De la tata cred că am moștenit...
 - Tata știa să comande. Și să hotărască. Și să tragă la greu.
 - Dar și Costi... A avut acel curaj să nu se lase până nu l-au urcat americanii pe punte.
 - Putea fi curaj; putea fi și disperare. Era o situație disperată atunci.
 - Eu cred că a fost mai disperată când și-a dat seama că americanii, politicienii lor, adică, nu marinarii aceia cinstiți, nu-i vor mai sprijini.
 - Posibil. E o disperare să crezi în cuvântul de onoare a cuiva, mai ales când ești marinar, iar altul își dă cuvântul lui de marinar. O disperare...
 - Da, care l-a făcut să mă primească de prima dată cu acest „*Una salus victis...*”. Era complet defetist față de tot ce-i spuneam eu; nu era convins că eu trebuia să ajung în America. Râdea și plângea în același timp, și-mi spunea că America nu există. Că există doar o mare putere a sovietelor care-și îndreaptă tentaculele asupra lumii întregi. Râdea și plângea și chiar mă ocrotea; dar mă îndemna să mă obișnuiesc cu viața asta grea, era bucuros când vedea că vagabonzii ceilalți mă dresaseră și le eram folositor.
 - Mă consola spunându-mi că viața trebuie luată de la început, dar că el nu știe, nici nu vede care și unde este acel început.
 - Spunea întotdeauna că...
 ...Erau ca doi prieteni vechi cărora întâlnirea le aducea aminte de tot ce aveau în comun. Așa părea la prima vedere, la primul schimb de replici și, numai uneori, când se mai dezmeticea privind foiala peroanelor, avea impresia că toată discuția se ducea în mintea sa. Dar îl chema repede pe Costi care le mai aducea câte ceva. Însă, după ce acela le întorcea spatele pierzându-se în cețurile vasului său fantomă, reluau ideea și începeau să-l bârfească din nou...
 Cu toate că, uneori, el avea impresia că nici nu comenta cu cineva, nici nu bârfea pe cineva. Nu... Mai degrabă făcea niște calcule. Niște calcule pe care simțise nevoia să le facă toată viața, dar niciodată nu avusese timp de ele. Niște calcule pe care le purtase în el. Sau le căutase în el. Sau el căuta niște rezultate la acele calcule. Sau însemna, desena, contura niște trăsături pentru niște concluzii mai profunde privind semnificațiile vieților la care se gândea. A unor vieți spulberate, dar fiecare în felul ei. Sau, poate, a vieții lui spulberate în fel și chip, ne mai având decât imagini vagi ale semnificației unor lucruri...

12.

„*Una salus victis, nullam sperare salutem*”!... Da, aceasta era una dintre semnificații. Era strigătul sinistru al lui Costi, care urma la o anumită vreme după comanda de entuziasm: „*Punteee, dreepți... Onorrr pentru marele pavoazzz!*”... Era trecerea de la avânt la disperare a labilității psihice în care căzuse și, pe care, doar un singur om i-ar fi putut-o vindeca: Tatăl său care-i fusese camarad bun și chiar aducător de echilibru în temperamentalele exagerări tinerești pe care le avea Costi la chefuri. L-ar fi putut vindeca dacă, în primul rând, s-ar fi vindecat el și n-ar fi trăit în ultimele săptămâni chinurile obsesive ale cangreii și ale disperării cu care, încă de la

moartea soției se agățase de speranțele aduse de penicilină. Dar, după cum s-a dovedit mai târziu, tot așa cum țările în care ea se inventase nu erau cele mai perfecte și cele mai drepte din lume pentru a rezolva toate necazurile și toate nedreptățile acesteia, nici penicilina nu era un remediu universal capabil să vindece toate bolile lumii, așa cum crezuseră mulți, sperând în medicamentul minune... Tatăl său s-a prăpădit înainte de a putea să insufle mai mult curaj în sufletul bătut al lui Costi sau, poate că venise la acela tocmai când și lui, boala îi retezase din tăria de caracter care-l caracterizase cândva. A murit acolo, printre boschetarii fără alt adăpost, în scaunul de pe peron, lăsându-l pe Costi cu disperarea sa de a fi legat întotdeauna de destinul nefericiților de pe acele peroane, un suflet clătinațor și nesigur care, la prima dușcă prindea entuziasmul de a comanda onorul pentru marele pavoaz, iar apoi, după alte câteva, cădea în disperarea celui care se recunoaște învinsul acestei vieți. Un învins cult, spre deosebire de majoritatea disperaților printre care se amestecase, citând din „Eneida” ceea ce acolo la Roma suna foarte limpede, dar pentru asiaticul italianizat de la care câștiga o pâine nu însemna absolut nimic, nici ca rezonanță a numelui poetului latin care-l cântase pe fiul lui Venus, nici ca simțire privind simbolurile europene ale Troiei: „*Unica salvare a învinșilor este să nu mai sperie în nimic*”...

Nici o rezonanță. Ca-n întreaga lume, chiar și-n Cetatea Eternă a latinității pătrundeau, își căutau rost cei mânați de instinctul migrator al răsăritului. Nu o făceau în formele agresive care-i alungaseră pe ei din țara lor, dar se tot insinuau perseverent și oricum, adaptându-se până la a reprezenta comerțul peninsulei cu acel „*Espresso italiano*”, în vreme ce italienii adevărați reprezentau America prin mafii și, uite-așa, totul se amesteca bolnăvicios iar cuvântul entuziast al unui comandant de marină americană, om ce jurase pe steagul libertății pe care venise să o aducă prin războiul din Europa, se frângea și decădea în fața altor interese ale căror sfori le trăgea, cu aservire spre alte sfere, lumea diplomatică.

În acest context, destinele lor căpătau semnificații numai de el simțite, pentru că numai el, pe pielea lui, trăise evenimentele ca atare. Era destinul unui Costi frânt. Destinul tatălui său frânt și înfrânt pe când mai credea în forțele miraculoase ale penicilinei, dar și ale unui front de rezistență pe teritoriul liber al Triestului. Dar și destinul lui care se salvase nu prin tot ceea ce deprinsese bine prin rădăcina copilăriei sale, prin oaza de lumină găsită în ultimele sate dinspre Adriatica unde ajunseseră granițele limbii lui, ci prin călirea în abjecția pe care o trăise aici, la Termini.

Pentru că era ne semnificativă salvarea lor de bolșevici, dacă toți trei ajunseseră niște paria, alungați din propria lor țară de tăvălugul istoriei care făcea lumea să se îndrepte spre vest, mereu spre vest, aducând spre vest migrațiile cele mai obscure, migrațiile venind dintr-un răsărit care nu se lăsa atât văzut cât simțit prin forțele care-l împingeau să cucerească sau să distrugă civilizații. Și devenea indiferent faptul că alții ca ei rămăseseră în țară fericindu-i pe ei, cei care reușiseră să scape, iar ei, cei fericiți, trăiau nefericirea văzând că nici în restul lumii nu e cu mult mai bine decât acolo.

Își avea fiecare destinul său separat, diversificat, personalizat, chiar dacă părea același la prima vedere. Dar din păcate oamenii, tocmai ei, oamenii supuși acestei mișcări, nu au timp mai mult decât o primă vedere și, tocmai de asta amestecă toate în viziunea lor superficială care nu are putința să aprofundeze problemele omenerii.

Ce erau ei față de restul lumii? Niște bieți fugari din calea comunismului care le cotropea țara. Nici măcar niște oameni care fiecare simțise în felul său această cotropire

și asupra căruia se manifestase într-un anume fel această cotropire. Nici măcar atât. Tăvălugul istoriei, era și tăvălugul care omogeniza totul ne mai dând nici o atenție persoanei umane cu gândurile ei proprii, cu simțirile ei proprii, cu destinul ei propriu care se desfășura după credințele anticilor conform unei stele proprii pe care o are fiecare ființă omenească. Nici măcar după credințele acelora. Omenirea nu mai avea timp. Nu mai avea timp de nuanțe, nu mai avea timp de interpretări în graba ei, în goana ei, în disperarea ei de a apuca un anume lucru despre care nici ea nu știa prea bine ce putea fi. Putea fi orice, numai să fie altceva. Putea fi oricum, numai să pară a fi nou. Putea fi oriunde, numai să para a-ți aparține ție, cu toate că graba nu-ți mai lăsa răgaz nici măcar să știi cărui ție; nici măcar să știi cine ești tu, cel care vrei să ți se dea ție.

Se amesteca totul, tocmai când totul era atât de clar prin tăvălugul care strivea totul.

Pentru că actul dușmănos lovise totul, cu toate aspectele, tocmai fiindcă cizma năvălitoare ocupase totul, fără să țină seama de nici un aspect. În cine lovea ea?... Lovea și-n Costi, cel care nu mai avea nici un fel de apărare deoarece de prea multă vreme i se păruse lui și alor săi atât de normal să crească bine și în liniște, grija Dumnezeului aflându-se asupra lor mereu și în tot ce le dovedise viața care li se desfășura frumos, în relațiile elegante ale unui trai și demn și tihnit și trăgând după el o puternică frumoasă tradiție. Dar lovea și-n tatăl său, care se chinase și străduise imens ca să ajungă acolo și pentru ridicarea căruia, din casa văduvei de război și până la marile lui ranguri câștigate printr-o neiertătoare disciplină față de sine însuși, zeci și zeci de oameni îi determinaseră destinul prin sprijinul lor și prin convingerea lor că fac un bine nu numai pentru el, ci pentru un neam întreg care s-a ridicat astfel, în solidaritatea creștină care-l ajută pe orice credincios ce sprijină binele. Și atunci, tatăl său văzând cum i se frânge cariera la jumătate, văzând cum vine o forță păgână și distruge tot ce făcuse el ca să nu înșele speranța altora și făcuseră alții, ca să ajute să se împlinească speranța lui, cum să nu strige de durere și cum să nu se răzvrătească până la gestul disperat de a-și lua copilul în spate, spre a-l trece peste fluviul care părea a opri cât de cât năvala răului? Cum?!... Iar el, cel dus atunci în spate era la rându-i un destin care trebuise toată viața, dacă nu voia să se întoarcă în groaza din care îl scosese tatăl său sacrificându-se, să-și taie toate fibrele legăturilor cu ceea ce moștenise în învățăturile bune cu care crescuse, să-și întoarcă sufletul spre abjecția învățată aici, în cinismul disperărilor sorții și numai astfel, călcând pe cadavre mai tare decât alții, să ajungă a-i domina. Pe alții, care nu erau cu nimic mai breji decât cei care-i ocupaseră țara și-l alungaseră din ea, iar el vagabondase în speranța că îi va regăsi sufletul continuându-se în alte părți ale lumii. Acesta era el, asta se salvase dintr-o familie, dintr-o țară, dintr-o simțire, dintr-o credință; dar numai în temeiul a două sacrificii: Cel grav și neîndurător al morții tatălui său pe care fuga îl ucisese și cel moale, nedumerit, evadând din propria-i ființă umană, pe care-l trăise Costi, ca om care vedea cum i se dărâmă încrederea într-un cuvânt de onoare în virtuțile căruia învățase să creadă de generații.

Mai era aici și încă un aspect, încă o persoană dintre cele dăruite de Dumnezeu cu specificul ei. Mai era și blândul preot Trojian cu oamenii săi blânzi, săraci și simpli și credincioși ca niște bunici de demult, oameni de la căldura sufletească a căroră, căldură cizelată în tradiția a zeci de generații cu frică de Dumnezeu și dragoste de semeni, se adaptase și el în cel mai greu an al copilăriei sale, cel în care își pierdea tatăl.

Aceștia erau treimea lui și se realizau acum prin el. Pentru că el îi continua; el era cel care trebuia să le continue tradiția... Dar cum o făcea? La modul cel mai jalnic. La modul care, după o viață trăită cu simțurile puterii satisfăcute, să-l facă să fugă din acel conclav al puternicilor lumii. Adică, nici măcar să fugă; ci să-și dea seama târziu că nu acolo, printre speculațiile lor sterpe și răuvoitoare la adresa omenirii îi era locul. Și să prefere să se întoarcă numai spre o altă abjecție: cea din care crezuse că sărise atunci când părăsise gara Termini.

Crezuse numai!

Crezuse, fiindcă era singurul lucru în care mai putea crede. Crezuse așa cum a crezut tatăl său până la urmă, tocmai fiindcă a murit și tânăr și la jumătatea drumului; crezuse și din încăpățânarea de a contrazice îndoielile lui Costi; mai bine zis de a depăși temerile aceluia om care, scos din matca sa, scos din lumea sa, scos din țara sa, căpătase aceeași boală derutantă care, pesemne, peste depărtările care-i mai păstrau ceva fire de rădăcină îi derutau însăși țara din care nu se putea smulge. Pentru că, nu odată gândind la aceste lucruri, mai ales atunci când voia să-și uite condiția prezentă de cinic decident financiar asupra destinului unor lumi întregi, ca urmaș al gesturilor lui Costi și ale tatălui său, el se considera un rostogolit pe planeta asta, un aruncat în spațiu fără vreo șansă de destinație adevărată, de vreme ce rosturile întregii orânduiri în care se născuse, sau se născuseră ei, se clătinaseră. Se clătinaseră brusc prin vecinătatea țării lor cu iraționala putere agresivă, fără să mai aibă timp să se îngrozească de ceea ce, vreme de douăzeci de ani, toți oamenii lucizi anunțaseră pentru omenire drept „Pericolul Roșu”. Tatăl său a plătit cu viața; Costi a plătit cu pierderea personalității. Însă el a plătit cu dezrădăcinarea care-l făcea acum să se întoarcă aici, deloc cuceritor, așa cum ar fi putut cineva să-i interpreteze acum câteva zile figura atât de respectată la stăpânul conclav de la Davos.

O viață în care crezuse că a realizat tot ce-și dorise în noaptea aceea, aici, se năruia acum, aducându-l înapoi în deșarta speranță că va putea lua totul de la început.

13.

Da: Și-a tras fermoarul peste creștet îngropându-și fața, ochii și lacrimile lor în căptușeala aceea vătuită în romburi. Le simțea cum i se imprimau pe frunte, pe obraji, pe urechile care nu mai voiau să audă lamentarea la care putea să ajungă Costi direct de la voioșia unui gest care mima o cu totul altă stare; râsul și plânsul făcând parte egală din ființa lui care ajunsese a se simți nesigură și care clama spre omenirea pe care o făcea răspunzătoare de toate acestea.

- Am să ajung la Paris!... Mi-a spus mie un preot care venea și slujea în lagărul unde am fost ținută, că este un cămin, într-o casă a lui Carol al doilea, unde se adăpostesc ofițerii români care au fugit de bolșevici ca și mine. Vrea generalul Rădescu, împreună cu preotul acesta care a fost confesorul militar al cavaleriei, să facă din ei o unitate a armatei Atlanticului, cu care să mergem să ne recucerim țara!... Da, mi-a spus mie preotul care venea în lagăr... - Confirma el ca și cum s-ar fi încurajat, pentru ca, deodată, ca-ntr-o tăvăleală pe-o parte și pe alta, să sară la cu totul altceva, la un cu totul alt ton și o cu totul altă atitudine: Dar de ce eram eu în lagăr?!... Cum și-au permis ei să mă bage în lagăr?!... Ce făcusem eu ca să merit să fiu închis în lagărul acela, chiar dacă era al trupelor aliate?!... - Și iarăși devenea monument proclamând: Păi când eu am comandat

echipajului meu, așa mic, cum era el, dar era format din militari români care se apărau de dușman, pe mica noastră canonieră, așa cum era ea, încă de pe vremea lui Carol întâi, dar era o parte din trupul țării, era teritoriu românesc ce se voia liber!... Când le-am comandat să nu ne-ntoarcem, salutându-i pe americani, așa cum era protocolul marinăresc, la ieșirea din apele noastre, ci să mergem în continuare; să ne subordonăm lor și să alegem lumea liberă, toți au izbucnit în urale!... - Pentru ca, încă o dată, tăvălirea să-i dezvăluie fața cealaltă, a disperării: Da, „să alegem lumea liberă”! Cu asta îmi dădeau ei în cap când am ajuns în lagăr. Lumea liberă ne băga în lagăr, ca pe niște piraiți, când noi am vrut să salvăm prin canoniera noastră veche o fărâmă de teritoriu sub pavilion românesc!... Lagărul era lagăr; cu toate că eram tratați bine, cu toate că ni se promitea mereu că vom fi verificați spre a fi primiți în anumite locuri, că tocmai de aia ne vizitau sau ne cercetau destui, ca să-și dea seama în ce măsură puteam fi considerați refugiați... - Pentru ca din nou să se înalțe și să strige: Dar de ce lagăr?! De ce refugiați, dacă noi voiam o lume liberă?!... Asta ne-a rupt. Asta ne-a făcut să ne urâm. Asta ne-a făcut să ne părăsim unul pe altul... Adică, mai ales, ei pe mine, pentru că eu dădusem ordinul să se ridice marele pavoaz și să pornim cu viteză în apele internaționale, luând-o chiar înaintea vasului de comandă american!... Marrreleee pavoazz!... Am ridicat marele pavoaz și am strigat prin porta-voce că acela este un teritoriu liber românesc! Au strigat toți, laolaltă cu mine. Au fost fericiți toți, laolaltă cu mine. Am, bătut porturile fericiți, chiar dacă făceam corvezi marinărești!... Dar când ni s-a spus din nou, pentru a doua oară, într-o insensibilă birocrăție, că trebuie să acceptăm lagărul dacă vrem să ajungem undeva, atunci... Atunci toți... S-au rupt. Ne-am rupt. Nu ne-am mai simțit uniți ca atunci când am forțat urcarea pe nava amiral la sărbătoarea aceea din port de la Napoli!... Nu mai eram mâna aia de marinari hotărâți să ne întoarcem, să ne recucerim portul... Nu mai credea nimeni, nici în ce le spuneam că aflasem despre unitatea aceea din Armata Atlanticului, pe care voia să o facă generalul Rădescu. Iar eu îi rugam; și le promiteam că vom ajunge la Paris, unde ne vom alătura altor militari care așteptau. Și, căroră, Carol al doilea le promisese leafă... Nu mă credeau. E drept că nici eu nu mai cred acum. Am vești de la Paris, dar nu sunt vești bune... Numai de la ei, de la ceilalți din echipaj nu mai am nici o veste. M-au părăsit... Pe rând. Nu mai credeau în comanda mea care îi putea duce undeva... Unde să-i duc?!... Unde să-i duc, dacă eu am ajuns aici?!... Aici! Fiindcă, oricum, nu sunt prea departe de țară și mai am o speranță. Dacă ar fi trăit tatăl tău, ar fi îmbrățișat și el această speranță, cum începuse cu un front de rezistență a tuturor țărilor ocupate de bolșevici pe teritoriul liber de la Trieste și, cu vigoarea lui... Dar oamenii mei, în disperarea lor, au acceptat orice. Au pornit spre Australia, au pornit spre Argentina... Au ajuns în locuri de unde nu se vor mai putea întoarce. Fiindcă numai locurile alea i-au primit. Tot așa cum pe mine, Roma, nu mă primește decât în gară. Acesta e locul meu: Printre vagabonzii de la Termini, muncind la indianul ăsta care nu e indian; dar nici italian... Nici... Nici o șansă!... Și n-am nici o veste de la Paris, dacă or mai fi acolo ofițerii căroră li s-a promis că li se va face o unitate în Armata Atlanticului?... Dacă or mai fi?!... Tatăl tău, cu vigoarea lui, ar fi făcut multe, și-am spus!... Dar așa... Sunt singur; prea singur și fără atâta vigoare câtă avea tatăl tău!...

14.

- A mânca frumos, a-ți păstra demnitatea și distincția, oricât de înfundat în noroi a-i fi! – rosti el constatând cât de distinși și de relaxați stăteau la masa aceea de primă clasă dintre restaurantele gării și lăsându-se serviți prin gesturile de mare eleganță ale lui Costi.

Da, Costi făcea minuni. Părea un fel de jongler al teraselor acelora elegante dinspre peroane, dând comenzi și servind din mai multe locuri, de la mai multe baruri, de la mai multe galantare cu delicatese și semipreparate care se pregăteau pe loc, știind să-ți aducă de unde trebuie orice doreai, dovedindu-se și un stăpân și un liant în acea lume a călătorilor de clasă înaltă, fie pentru a ridica prestigiul puștiului, fie pentru a-și demonstra rangul pe care-l căpătase cu adevărat atunci când era dat drept punct de referință al tuturor celor care nu aveau a se-ntâlni decât prin el în Gara Termini. Adresa lui se transformase în renume. Era un fel de placă turnantă a ceea ce mai rămăsese noblețe salvată din iadul comunist, intelectualitate și ofițerime superioară, marinari cunoscători ai tuturor oceanelor lumii, bieți emigranți fugari care ajungeau la speranțele ce le aveau în occident, luptători pentru libertate ce se pregăteau să se întoarcă în mod clandestin spre a susține lupta de gherilă din munți, alții de-abia salvați de acolo, precum și toți ceilalți răătăciți ai sorții. El îi aștepta acolo, pe platoul modernelor restaurante de la Roma Termini, unde eleganța sa de ofițer care știuse să comande cele mai pompoase sărbători marinărești, se transforma în eleganța cu care transmitea comenzile unor clienți de seamă, dar și făcea loc pentru o consumație modestă protejaților săi. Ajunsese, poate, chiar să se simtă bine astfel, să nu o considere o ratare, să se dea mare când aduna ceva bani și să se întoarcă printre cloșarzi când își termina rezervele, să trăiască un fel de beție a agitației din acea mare gară. Ca să se știe că el unul era acolo, cunoscut de toți, dând comenzi către toți și ajungând a servi din când în când chiar și o clientelă cu mari pretenții, care nu se uita la bani.

Iar băiatul jegos, cu obrazul încă imberb, dar grav, pe care umbrele îl făceau puțin cam bătrânicos, era mândru de atenția care i se acorda, ca și cum i-ar fi arătat lui, bătrânului mare financiar care venea de la forumul mondial al celor bogați, cât de repede ajunsese și el important, chiar dacă într-o lume interlopă, care era doar paralelă cu lumea marilor bănci și guverne. Ba, mai mult decât atât, la una dintre aluziile acelea când, pe tavă, apărură și farfurioara cu nota de plată, puștiul îl opri cu mânuța lui murdară într-un gest culant iar, cu cealaltă, scoase propriul său portfeu din care plăti și mai comandă niște delicatese de rafinament, care-l arătau un adevărat domn, voind să demonstreze că a devenit și el cineva în gara aceea, chiar dacă se adăpostea în gangurile din subsolurile ei. A devenit și el cineva, ca și Costi, fiind solicitat pentru diverse alergături și pungășii care presupuneau finețe și promptitudine, chiar de către pungășii bătrâni care-i apreciau și mintea ascuțită ce pricepea rapid și maturizarea cinică prin care se preta la orice fără a-și face scrupule; dar, în egală măsură, era solicitat și de milogii mai puțin descurcăreți, dar cu mai multă spiritualitate în mințile lor obosite, cei printre boarfele cărora dormea și el și cărora le făcea față la unele discuții mai înalte rămase printre reziduurile de intelect boem decăzute în bețivăneală. Devenise, în lumea aceea imundă, o figură solicitată și se purta față de toți la fel de serviabil, de prompt și de cinic, neiertător în reacțiile pe care i le deprinsese acea lume imundă. Cu el, însă, cu bătrânul tartor al ingineriilor financiare

căruia îi furase portfeul, se purta altfel. Avea un fel de nostalgie și de dorință de mărturisire lipsită de rezerve, confesiunea fiindu-i ca a unuia către sine însuși.

Și, culmea, același lucru se petrecea și cu bătrânul distins, ajuns a-și considera normală existența printre potențaii lumii.

- ...Asta înseamnă a ști să-ți arăți în orice ocazie condiția civilizată în care ai fost crescut, adică gradul de evoluție pe care neamul tău îl reprezintă-n lume – comentă el mai mult constatând decât laudându-se – Dacă aș fi pornit numai de aici, din această groapă de gunoi a rataților și declasaților lumii, dacă aș fi învățat totul numai de la „mutrele” astea, cum le spun eu, de la interlopii care știu să se descurce în această promiscuitate, dar și să sară din ea, să folosească banul, să parvină, poate că aș fi ajuns la fel de bogat. Dar nu la fel de stimat... Ceea ce a contat întotdeauna în succesele mele, ceea ce mă făcea chiar temut fiindcă eram capabil ca pricepere, ca acțiuni rapide de îmbogățire, ca soluții tehnice pe care le ofeream altora, sau cu care îi depășeam pe alții, ca inventivitate permanentă, plus o capacitate de atenție neabătută asupra unui întreg ansamblu de lucruri din care nu-mi scăpa nimic, toate acestea se completau cu distincția mea, cu politețea civilizată pe care am moștenit-o de la mama și modul deschis, activ, priceput al tatălui meu. Pentru că nu toți oamenii bogați, sau parveniți în funcții mari, sunt și cizelați de prima dată. Sunt și acolo tot niște „mutre”: Pedanți, limitați, meschini, filistini, fără diferență dacă sunt șefi de state sau posesori de mari averi. În hainele elegante ale unora, indiferent de mobilierul lor sau mașinile lor scumpe, simți încă gesturile primitive, care nu se cizelează decât peste generații. Îi rabzi fiindcă sunt bogați, sau puternici; dar îi simți cum vin dintr-o lume primitivă, care n-a atins nivelul lumii noastre cu tradiții vechi. Eu am știut să fiu un domn sigur pe mine, chiar înainte de a avea milionul de dolari în bancă. Adică nu-l atinsesem, tindeam către el, dar eram considerat de toți ca și cum aș fi avut deja mai multe. Da, de la modul de-a ști să stau pe scaun, de-a ști să folosesc elegant furculița și cuțitul, de-a ști să dau atenție spuselor altcuiva. Asta înseamnă cei șapte ani de acasă iar, din punctul acesta de vedere, atât tata cât și Costi nu numai că erau foarte mândri în albul distins al uniformelor lor cu stiletul aurit pe șold; ci aveau o mândrie mult mai profundă care provenea din cea a neamului lor, a rădăcinilor lor...

- „Cei șapte ani de-acasă, depind și din ce casă”!...

- Exact!... Tata spunea asta; el care nu provenea dintr-un palat; dar provenea dintr-o casă curată, bine gospodărită de văduva care era mama sa, școlit la cateheza de curățenie sufletească pe care o ținea acel om cu suflet pur care era preotul satului său, trăind între oameni cu frică de Dumnezeu, respect și grijă unii pentru alții, cum am mai întâlnit târziu, când nu mai credeam în așa ceva, acolo, la Părintele Trojian, în satele sărace, dar despre care nu pot spune că duceau lipsă, tocmai pentru că oamenii care-și munceau cu hărnicie tot ce aveau, nu-și doreau mai mult.

- Părintele Trojian care ne-a întâmpinat cu: „Mâncați băieți din ce avem și noi; că pe noi încă ne-a ferit Dumnezeu, dar am auzit că peste voi a venit antihristul”!...

- De asta spunea tata că cei șapte ani provin din miile de ani ale neamului tău și-a fost atât de revoltat văzând primitivele armate care ne năvăleau flămând, purtându-și gamela de tablă la cingătoare și lingura băgată-n cizmă, spre a putea înfuleca oricum, de parcă erau mânate de-o foame ancestrală...

- Ei bine, acum mă înțelegi? Înțelegi de ce nu-mi mai puteam stăpâni plânsul când mi-am dat seama că nu aveam cum pune nici o bază pe Costi?... Că el devenise atât de

schimbător din nesiguranțele prin care trecuse, încât nu s-ar fi smuls niciodată total din lumea aia?...

- Era în stare s-o facă numai dimineața; atunci când se spăla și se bărbiera prin toaletele gării.

- Da; atunci devenea chelnerul vesel și glumeț care alerga cu tava printre mesele peroanelor, servea, lua banii, prelua comenzi, le transmitea patroanei făcând-o fericită, lansa glume pe unde trecea și saluta diverse cunoștințe din toate straturile celor ce peregrinau prin gară, iar noaptea devenea altul, ne având tăria să nu bea ce câștigase, să nu comande marele pavoaz, chiar ducându-se și cheltuindu-și banii prin anumite localuri unde i se spunea respectuos sau familiar „comandorul”!... Da, i se spunea „commendadore”, dar numai când avea de dat de băut și la alții. Pentru ca apoi, cu ultima sticlă să revină la „dormitor”, dormitorul milogilor, dormitorul tuturor „mutrelor” mele, atât de diverse în expresie și atât de asemănătoare în ce aveau sordid și decăzut, dormitorul administrat de „ducele” olog cu-o gălmă în loc de pleoapă!... Și să cadă în virgiliana disperare a troienilor lui Eneas.

- N-am mai rezistat. Simțeam cum mă cuprindeau acele disperări; simțeam cum decădeam și eu și cum nu-mi voi mai putea menține nici măcar rangul de ființă utilă și luată în serios în acea lume interlopă ale cărei mișcări începusem să le stăpânesc.

- Am izbucnit în plâns. Un plâns laș, de care-mi era rușine și-mi trăgeam fermoarul peste creștet. Cu toate că mă credeam ajuns bărbat, cu toate că femeia aceea râvnită de toți venise la mine sau, poate tocmai din pricina aceea, tocmai pentru că patul ei ceva mai bun, dar depinzând total și pentru totdeauna de lumea de acolo, m-ar fi pecetluit în acel loc pe vecie...

- Am plâns laș.

-Am plâns, sigur că am plâns... Mă simțeam firav, mă simțeam copil și nu auzeam decât povestea mamei cu fata de nobili ajunsă la țigani. Ascuns acolo, în geaca încheiată, ca și cum devenise un cort pentru capul meu, un cort care-mi dădea protecție și intimitate, îmi permiteam să mă recunosc încă necopt, copil cu dorință de sprijin dinafară; să nu-mi fie nici rușine nici teamă de asta, să las să hotărăsc alții pentru mine care, sărman puber, mă săturasem să tot hotărăsc eu și să-mi rezolv problemele cu forța mea firavă, cu instinctele mele nematurizate. Simțeam nevoia să fiu încă necopt, să fiu copilul de care să aibă grijă alții. Să scâncesc, să-mi apăs obrazul pe mângâierea mătăsoasă a căptușelii aceleia care purta mirosul apei de mare al tatălui meu și, fără nici un alt gând, fără nici o altă grijă, fără obsesia că față de Costi eu trebuia să fiu maturul și hotărâțul, să nu mai am nevoie de altceva decât să ascult povestea mamei...

- Era o poveste simplă, cu o morală evidentă, subliniată chiar la modul prea didactic, dar care mă impresiona întotdeauna când o auzeam spusă de mama.

- Bine înțeles!... O spunea cu atâta iubire de a voi ca eu să înțeleg, cu atâta convingere că-mi insuflă prin asta un mod de a fi, necesar în viață, cu atâta veselie în joaca ei cu mine și cu atâta bucurie drăgăstoasă percepând înțelegerea credulă din ochii mei de copil, încât eu nu puteam să nu plâng amintindu-mi-o.

-... Mama fetiței... vezi, acum îmi dau seama: nu se pomeneau prea multe despre cum era - în fine, o mamă dintr-o familie bună, nu știam alte amănunte decât, pesemne, o casă mare, îndestulată, în care a crescut-o pe fetiță nu numai cu multă dragoste, dar și cu grija de-a o deprinde de mică totul, pentru a face din ea o adevărată prințesă... Mama aceasta - acum începeau amănuntele - devenise o călătoare deznădăjduită peregrinând

peste tot, doar-doar și-o găsi copila care, într-o bună zi, după ce ajunsese cam la vremea când îi cădeau dinții și se pregătea să învețe primele litere, îi fusese furată și dispăruse parcă intrând în pământ. Femeia disperată îmbătrânise înainte de vreme bătând sate și orașe și țări și trăind tot mai mult groaza de a o fi pierdut pentru totdeauna. La o vreme s-a resemnat renunțând să mai caute, dar nu s-a mai putut vindeca de a vagabonda. Chiar și fără speranța de a-și mai găsi fiica. Obosită, flămânzită, secată de speranțe, s-a amestecat într-o șatră de țigani care-și tot schimba locurile. Până când au ajuns la niște populații și mai sălbatice decât acei nomazi; unde, când s-au așezat la masă, au venit toate femeile cu copiii, grăbindu-se să le dea să mănânce și înfulecând și ele în același timp. Acolo a remarcat una, la fel de urâtită, la fel de murdară, dar hrănindu-și copilul într-un anume fel, știind și ea să mănânce într-un anume fel. A stat de vorbă, dar nu a putut afla prea mare lucru fiindcă se asemăna cu toate femeile tinere de acolo. Însă a continuat să o privească, văzând-o că avea un mers deosebit, o comportare deosebită, un mod deosebit de-ași îngriji copilul, ca într-un altfel de instinct. Ba, mai mult decât atât: Privirile îmbătrânitei femei începură să distingă chiar și în comportamentul copilului, câte putuse el deprinde până atunci, iarăși ceva deosebit, de o anumită ținută deosebită. Atunci, în poveste, ca în toate poveștile, se produce elementul surpriză cu descoperirea unui anume semn pe corp, sau a unui anume medalion, iar mama care își căuta fiica și-o descoperă pe aceasta prin trăsăturile de comportare nu numai moștenite, dar transmise mai departe, așa cum tot ce câștigă natura în evoluția ei devine evident și iese întotdeauna deasupra sălbăticiiei.

- Ei bine, sigur că toată povestea asta era o pildă - se înfiripă din nou dialogul la masa aceea cu vedere deschisă înspre alertul peisaj mișcător al călătorilor și călătoriilor ce se perindau în spațiul cu zgomote active de trenuri, de anunțuri, de voci care perorau, comunicau, se bucurau, se despărțeau sau se strigau – o mică pildă, doar, care demonstra cât de necesar este să știi să mănânci civilizată, la o masă civilizată, între oameni civilizați.

- Nu numai demonstra, ba chiar te ambiționa. Mama avea un scop anume de vreme ce o repeta.

- Un scop?... Posibil și un scop, cu toate că putea să nu se îndoiască de mine; putea fi sigură că deprinsesem toate manierele bune și eram, așa cum se bucura ea în ultimul an de viață, un mic domn de care se lăsa însoțită cu plăcere.

- Când tata lipsea. Pentru că nu era pentru ea bucurie mai mare, mândrie chiar, așa putea spune, decât să apară la brațul acelui bărbat viguros, cu ținută impecabilă de militar nobil format în spiritul vechiului cavalerism, care știe să se controleze în fiecare moment și face din orice mișcare un act plin de distincție.

- Exact, tata era mai viguros; Costi, la fel de elegant, dar altfel parcă: Fie mai firav, fie mai lunecător, mai aerian, mai nepăsător, mai... convins că totul i se cuvenea.

- Păi, chiar i se cuvenea: Venea dintr-o familie care-și câștigase acest drept, devenind pentru ei toți o obișnuință.

- În vreme ce tata încă era conștient, încă era mândru de efortul pe care-l făcuse pentru a-și câștiga un asemenea drept.

- Eu cred că mama a început să repete povestea asta mai ales când ne-au înghesuit împreună cu bunicul în cele două camere din fund și au intrat acolo, în casa mare din față, ei, puzderia aia de ruși; ofițeri superiori, de altfel, dar cu năravuri... eh!... Mama era cea care suferea cel mai tare. Era și bolnavă și nici nu putea să suporte mojiciile lor.

Primitivismul lor care-i făcea agresivi, chiar disprețuitori în convingerea lor că au de

stăpânit. Erau atât de vulgari în mândria lor primitivă de cuceritori anarhici, fiind lipsiți de Dumnezeu și învățați de politrucii să sfideze cu sloganurile lor și cu tot disprețul pentru tradițiile frumoase ale omenirii pe care le catalogau inconștient ca „obiceiuri burgheze”. Pe atât mai demne de disprețuit, pe cât comportarea lor era mai primitivă, sărăcită de toată spiritualitatea pe care a acumulat-o omenirea neperversă de spiritul lor distructiv, purtați de vânturile din totdeauna ale năvălirilor sălbatice...

- Lasă, hai mai bine să revenim la tata și Costi, la diferențele dintre ei.
- Și, de ce nu, la asemănările dintre ei. Pentru că, în ceea ce e frumos și la Costi, avea asemănări...

- Reprezentau, în primul rând, acea eleganță de elită a unei arme de elită care, tocmai prin siguranța lor marinărească, prin vocația cunoașterii unei lumi largi, prin, hai să spunem, obișnuința de a avea orizonturi largi, făceau parte din elita orașului, erau cei care păstrau fruntea sus față de toate nefericirile pe care le aduseseră războiul.

- O păstrau sus, dar nici nu voiau să creadă în ceea ce avea să urmeze.
- Păi nici nu puteau să creadă. Care minte normală, obișnuită cu legile unei vieți unde oamenii se respectau și se întreceau în a-și demonstra virtuțile, putea crede într-o sălbăticiune care să aducă înapoierea omului?

- Mai ales tata, care era atât de conștient de fiecare efort făcut de el și de fiecare sprijin primit de la cei din jur, pentru a dobândi ceea ce-și visase el, sau ceea ce visaseră alții pentru el.!

- Ba, așa spune: Mai ales Costi, care nici nu concepea că ar fi posibilă o altfel de viață decât una în tot respectul a ceea ce este curat, demn, laudabil frumos, plăcut, elegant, virtuos.

- În fine, amândoi. Fiecare în felul său!...
- Da; pentru că, fiecare în felul său ajunsese la același numitor comun care se numește civilizație.
- Civilizația amenințată de niște forțe murdare și primitive.
- Care erau, însă de neconceput pentru ei. Pentru că nici o ființă care a deprins regulile civilizației, armoniile pe care le aduce aceasta, nu poate concepe prostia, absurditatea de a renunța la așa ceva.. Din orice punct de vedere. Fiindcă oricare om trebuie privit din punctul său de vedere, și orice pas de progres îi confirmă omului acest punct de vedere.

- Îmi amintesc de ei, cât erau de uimiți, amândoi în egală măsură, de faptul că se poate întâmpla omenirii așa ceva. Indignarea era aceeași, absolut aceeași, chiar dacă din motive diferite,

- În Costi clocotea indignarea unei familii care de generații și generații avuseseră parte de învățătură, de civilizație, de certitudini privind ascensiunea lor.

- Dar în tata, mai grav! Pentru că el venea din acea curățenie sufletească a unei obști care-l învățase și-l ambiționase să-și pună la bătaie toate forțele ajutându-l creștinește și sădindu-i convingerea de reușită prin forțele tale proprii, de voință pe care o societate dreaptă o răsplătește, de încredere în cei din jur care nu dau înapoi de la a se ajuta unii pe alții. El de acolo venea; și reușise! Așa că nu concepea că s-ar putea să apară cineva și să-l împingă înapoi, să-i nege strădania aceea săracă și curată prin care învinsese.

- „Strădania săracă și curată”... da!... Asta e o trăsătură de civilizație adâncă ce se moștenește, se păstrează în noi și nu ne lasă să ne pierdem de ea... O simțeam cândva, o

intuiam mai degrabă din vacanțele petrecute la bunica. Dar când am ajuns în satele acelea sărace și curate, dintre văile stâncoase unde-și pășteau caprele enoriașii părintelui Trojian, s-a retrezit totul în mine!

- ... „Mâncați băieți din ce avem și noi; că pe noi încă ne-a ferit Dumnezeu, dar am auzit că peste voi a venit antihristul” ... Așa ne-a spus... Și i-a adus tatei un sanitar din armată care să-i facă penicilina aceea în care credea atât de mult!... „Ce țară frumoasă erați; și-am auzit acum că a venit peste voi antihristul!...” - spunea el ca și cum, mai ales dintr-un asemenea motiv, simțea de datoria lui omenească să ne ajute.

- Si uite... uite că a venit și peste el antihristul!

- Nu se poate!... N-am crezut asta când am auzit.

- N-am crezut!... Dar a venit Costi cu ziarul. Am urmărit harta. Teritoriul liber Trieste se desființa. Orașul rămânea la Italia, iar munții aceia mărunți și roși printre care creștinii părintelui Trojian își pășteau oile și caprele, au rămas la Jugoslavia lui Tito, care făcea pe atunci parte din tabăra antihristului. Nici acolo, înapoi, nu mai puteam ajunge când mă cuprindea disperarea. Așa că am rămas să mi-o plâng ascunzându-mi-o în închiderea fermoarului singurei mele încăperi care mă ferea de ochii altora.!

15.

Era teribil Costi!... Citeai în el umbra, dar numai umbra temerarului marinăr de altă dată.

Teribil de prompt și teribil de simpatic, așa cum știuse el că trebuie să fie un ofițer tânăr și galant, as în serviciul pe punte și strălucitor la parade și baluri. Dar teribil de nesigur, labil în atitudini și schimbător în propriile-i stări, de la entuziasm la disperări, de la intenția unor acte bărbătești până la temerile și lașitățile din ultimul moment iar, apoi, rușinea: neiertătoarea rușine față de propria-i inconsecvență.

Când reușea a fi numai umbra, era fascinant, cu acea aură încă romantică a adevăratului militar de carieră, demn în cuvânt și temerar în faptă, convins de absoluta sa înălțare morală prin jurământ și de destinul său de a învinge sau a muri prin profesie. Adică tocmai acele atribute pe care lumea modernă le-a pierdut prin cinismul unor vederi pragmatice duse până la necinste.

Este vorba de acele atribute care-l făcuseră, atunci când canoniera sa ajungea în apele internaționale până unde îi condusesse pe aliații pe jumătate alungați din țara lui - sau, mai bine zis, forțați de istorie s-o părăsească - în vreme ce ordona comanda cu marele pavoaz (care-i devenise abia apoi tic verbal de alungare a tristeții), să-și dea seama de acel jurământ și să-și întrebe patetic marinarii: „Vreți ca puntea asta pe care stăm să rămână un teritoriu liber al țării noastre ocupate?”... Iar, la uralele lor, să nu ezite în fața destinului pe care și-l știa și să comande „Cu toată viteza înainte!” în vreme ce, prin radio, dar și prin stegulețele „morse”- ului marinăresc, transmisioniștii săi formulau cererea de azil politic adresată ofițerilor navei americane aliniați pe puntea de comandă spre a le da onorul despărțirii. Ofițeri tineri și frumoși sufletește, recrutați din neamurile de fermieri ai Americii, care deodată s-au uimit descifrând în semnalele de

punte altceva decât salutul de rămas bun. Au amuțit și, deodată, cu sincera bucurie camaraderească a celor care văzuseră cu ochii lor o țară sub amenințarea nedorită a ocupantului, au izbucnit în urale aclamându-i pe cei din mica navă ce se alinia flotilei lor.

Era, poate, ultimul gest romantic, de înalt cavalerism, din istoria navală a unor vremi apuse; tot așa cum, cu numai trei-patru ani înainte, un camarad al său aviator, după ce duelase în aer cu un avion de vânatoare inamic folosindu-și fiecare, la maximum, pe viață și pe moarte, priceperea la tir și manșă, când a remarcat că celălalt rămăsese fără gloanțe, iar el era liber să tragă focul de grație prin care să-l spulbere, s-a apropiat de inamic până ce i-a văzut privirile prin parbriz, i-a adresat un solemn salut militar și a făcut marea vultură a onorului aviatic plecând spre locul său de aterizare cu demnitatea de a nu fi tras în cel pe care și așa îl învinsese.

Dar astea rămâneau povești frumoase de război. Dintr-un ultim război în care combatanții se mai simțiseră obligați să respecte cavalerismul luptelor corp la corp și romantismul unor ipotetice idealuri de luptă, tot mai neînțelese de mașinile de omorât oameni și ocupat teritorii, mașini pe care le aduceau mijloacele noi, ale unor tehnici independente de sufletul omului. Povești pe care, poate, noile generații nici nu le mai înțelegeau, ci rămâneau să și le povestească ei între ei, veteranii vechilor lupte, atunci când se-ntâlneau și se dădeau mari unii în fața altora, ne mai trebuind să-și recunoască ratarea, tocmai pentru că toți și-o simțeau.

Erau asemenea localuri la Roma, unde veteranii știau că vor întâlni alții, adevărați, sau falși, sau numai închipuiți, dispuși să le asculte asemenea povești fie în schimbul băuturii, fie din camaraderia prin care erau și ei la rândul-le ascultați, fie chiar pentru nevoia sufletelor lor bântuite de un trecut pe care simțeau că-l pierd dacă nu țin ei înșiși, zdravăn, de stâlpul pe care flutură stindardul lui trențuit.

Erau localuri diverse, mai cu pretenții din partea clienților oarecum de lux, oameni cu oarecare venituri sau stabilitate, depășiți doar ca stare psihică ce nu mai corespundea celei actuale și trăind din nostalgii; aceștia erau așa, cam ca de la căpitani în sus. Dar erau, în același timp, și nostalgicii mai de duzină, ajunși meseriași sau funcționari banali, dar ne renunțând la mândria de a fi navigat odată pe o navă cu puternice tunuri flancându-i babordul sau tribordul și găsindu-și acolo mângâierea timpului de petrecere, amintire, sau chiar nemulțumire pentru vremurile prezente în care ajunseseră să trăiască. Precum mai erau, așa cum există de obicei mai ales în porturi, bombele celor mai pricâjiți, care cu cât împușcau mai mult francul astăzi, cu atât aveau povești mai glorioase de spus despre trecutul lor, sau duceau cu discreție o poveste despre care făceau afirmații mai pe jumătate, gloria fiind în directă măsură cu misterul și punctele neclare din ceea ce pretindeau a fi fost. În fiecare dintre aceste trei categorii, lucru rar și original care-i dădea o anume strălucire, Costi își avea locul său; și nu unul de rând. Era cunoscut, era salutat, era primit la mese cu plăcere iar, când venea vorba de vreo nuanță mai anarhică a discuțiilor și manifestărilor care se încingeau, când venea vorba despre marile nemulțumiri și marile deziluzii prin care prezentul dădea de pământ cu gloria și idealurile lor din nobilele vremuri trecute, el chiar devenea vioara-ntâi și cel căruia i se acceptau concluziile ultime, toți susținându-l și în comanda ridicării marelui pavoaz dar, mai ales în ceea ce le strigase el marilor comandanți și diplomați acolo, pe puntea Navei Amiral a Flotei Mediteranei, de 4 iulie, adică ziua marilor libertăți americane. „Ați trădat aceste mari libertăți pe care le sărbătoriți! – le-a spus el după ce-și cheltuisese ultimii bani ca să scoată de la o spălătorie, bine călcată, uniforma de gală cu

trese și nasturi de aur împodobind stofa albă, menită doar mării sărbători pe care o avea marina lui de Sfânta Maria, uniformă pe care-o purtase cu el, împachetată, prin toate lagărele și calele vapoarelor ce-l angajau ca biet mus.

În această ținută distinsă a urcat salutând pe nava amiral unde avea loc recepția Zilei Naționale a Statelor Unite, a calculat, a așteptat și, prinzând o pauză când tăcea celebra orchestră de jazz a flotei din Mediterana, a început a semăna război în locul muzicii ei care aducea pacea americană în toată Europa: „Ați trădat aceste mari libertăți pe care le sărbătoriți! ...Și le trădați în continuare, dacă încurajați bolșevismul să ocupe lumea. Europeanii și toate țările mici nu vă vor ierta, dacă nu vă pasă de ele și vă înțelegeți cu comuniștii numai pentru că sunteți și voi o țară mare!”...

”Rușine, rușine Americii, dacă face așa ceva!” – mai strigase el stricând atunci tot fastul petrecerii, dar având acum, în asemenea medii, din asemenea localuri sau printre grupurile de foști militari de a căror glorie nu mai ținea seama nimeni, faima celui mai radical, a celui despre care se spunea că i-a fost chiar interzis să ajungă în Statele Unite, așa cum le fusese interzis camarazilor săi cu care dezertase din marina română, punându-și bătrâna canonieră sub pavilion american și atrăgând după el o urmărire cu vedete sovietice... Povestea asta se întinsese; o spuneau alții în vreme ce el doar confirma subliniindu-și norocul de a fi scăpat în apele teritoriale ale Turciei înainte ca vedetele rapide să-l ajungă.

Printre cei ce frecventau asemenea localuri, el nu era doar un povestitor de întâmplări argonautice mai greu sau mai ușor de probat. Ci - simțind poate pentru prima dată nevoia strigătului pentru ridicarea marelui pavoaz, care rămăsese continuu de atunci în sufletul său, era chiar bine cunoscutul personaj care a provocat cel mai mare conflict naval, ultimul, de după conflagrația mondială și foarte posibil de a deveni primul dintr-un al treilea conflict al lumii care s-ar fi putut declanșa. Iar, dacă nu s-a declanșat, oricum a necesitat acele puternice frâne diplomatice care i-au trezit lui ființa la ură, schimbându-i total personalitatea. O personalitate care, atunci când ajungea la asemenea tensiuni, era capabilă să declanșeze, printre toți cei care-l încurajau, teribile forțe anarhice. Strigau cu el împreună comenzile pentru marele pavoaz de luptă și repetau după el, ca o răzbunare bătrână ce nu le-ncălzea cu nimic starea de generație firesc lăsată la vatră, dar măcar le dădea conștiința că au contra a ce protesta: „Rușine!... Rușine Americii dacă se-nțelege cu comuniștii!”...

Costi era acolo, în acele localuri „Comandorul” – „il commendadore” și, fiindcă ajunsese împreună cu alții pe listele celor care, atunci când aveau loc anumite manifestări, vizite politice și zile festive erau bine supravegheați, simțea de demnitatea lui să-și consolideze un asemenea rost. Adică să nu-i pese de nimic altceva, iar toți banii pe care și-i câștiga prin trudnica lui alergătură, să-i folosească pentru a trăi asemenea ore de anarhică satisfacție. Atunci era, cu adevărat „Il commendadore”, cel din pricina căruia ar fi putut izbucni o a treia conflagrație mondială.

Convins chiar, în pornirea lui necontrolată, că ar fi putut provoca așa ceva, nu-i mai trebuia nimic: Se simțea răzbunat întru totul și, din păcate, chiar pentru totdeauna.

Deoarece, cu timpul, interdicția de a ajunge pe teritoriul Statelor pe care le jignise în plină sărbătoare a zilei naționale și, de care, el, ca om cu speranțe-n Costi și-n faptul că vor reuși amândoi, își dăduse seama ca de un mare obstacol, nici nu mai conta. Contau satisfacțiile lui de a avea bani pentru a putea petrece astfel aici, în Europa care nu-l îngrădea cu nimic. Ba, dimpotrivă: Chiar îi întreținea speranța că, o dată și o dată, acea

armată împotriva antihristului se va alcătui; iar el îi va conduce flota, chiar dacă ar fi să urce doar pe puntea bătrânei canoniere pe care trebuise să o predea la Istanbul autorităților portuare, părăsind-o cu sentimentul că, desprinzându-l de copastia ei, niște forțe prea puternice ca să li se opună îl aruncă în trista bejenie de om fără țară.

Asta era deosebirea dintre Costi și tatăl său: El era dintr-un alt sânge, obișnuit cu legile lumii celei largi, în care cei mari au primul și hotărâtorul cuvânt. În vreme ce, la fel de frumosul, dar mult mai vânjosul marinar pe care l-a răpus doar neiertarea cangrenei, avea în el o forță care știa să se răscoale în fiecare moment, să se ia de piept cu nedreptatea puterilor sălbatice care-l alungau de la rosturile sale și-i furau gradele câștigate cu greu, întrebând cu glas tunător până la Dumnezeu, un glas care nu era al lui, ci al unei țări întregi: Cu ce drept?... Cu ce drept, ticăloșilor, veniți să-mi luați mie ce am muncit eu, cu sudoarea mea și să-mi dărâmați ce mi-am clădit eu, cu mâinile mele?!

Dacă ar fi trăit tatăl său, glasul i s-ar fi auzit în spații mari, publice. Costi, însă, încă mai aștepta ca alte puteri să-i facă dreptate, ca alte steaguri să-i aducă eliberarea.

Poate de aceea fusese și atât de spontan când își deturnase canoniera punându-se sub comandă americană și, oricum, de aceea pătrunsese atât de vehement pe Nava Amiral ancorată la Napoli, acuzându-i pe cei care-și serbau ziua națională, ziua libertății lor, de conspirație și acord secret cu dușmanii libertăților persoanei umane.

Pentru că, ceea ce făcea el mai târziu, printre veteranii care, prin firea lucrurilor, aplaudându-l, își trăiau convulsiile apusului implacabil al fostei lor glorii, nu mai era decât un ecou slab, o amuzantă rutină de a comanda marele pavoaz unor oameni de multă vreme debarcați, unor figuri cel mult pitorești de cârciumă aflată pe uscat; și de a rosti niște versuri ce probau înclinațiile lui romantice, dar pe care vânturile mării nu aveau cum să i le poarte sau să i le amplifice. A le rosti pe uscat, deci mai trist, fără acompaniament de furtuni și valuri înfruntate:

*Când ei ne-ncalcă viața, ne înjosesc făptura
Degeaba-i vitejie pe mica noastră navă;
Puternicele flote-și împart întreaga slavă
Chiar dacă stau la pândă și își arată ura!*

16.

Venea și o fată acolo, care cânta cu glas subțire, ca de sirenă, îngroșându-l apoi neconținut până începea să zornăie cu sunete stranii.

Adică, el nici nu-și dădea seama dacă era o fată, sau o femeie mică și subțire, cu fața foarte viciată, dar ochi mari, de o deosebită candoare, care-o făceau să pară copilă încă. Cânta cu glasul acela schimbător, zornăind ca și balalaica pe care-o mânua ca pe un banjo sau banjoul pe care-l zdrăngănea ca pe-o balalaică; și chiar zdrăngănindu-și propria voce, așa cum își zdrăngănea, cu toată finețea față de ce poate însemna o zdrăngănitură, și balalaica. Cânta într-un mod bizar, oarecum nevrotic sau, mai bine zis, acompania enervându-se și împătîmîndu-se tot mai mult, recitarea ritoasă, cam cabotină, destul de cabotină, evident cabotină a lui Costi, cu toate aceste gradări în funcție de cât băuse.

Ciupea balalaica fin, sau îi ducea spre tremolo sunetele cam false și făcea vocalize cu un ecou răgușit, metalizat de țigări și subțiat de băutură, dar pretinzând cu ocultă convingere că ea e glasul acela din ceața deasă care poate adormi argonauții și odiseii, încătușându-i în mirosuri de femeie.

De pe ce lume o fi venit și aceea, greu de spus. Oricum, cu toate că se pretindea a fi de prin Americi, avea în ea ceva balcanic, din apropierea noastră, amestecând bizar și încăpățânat rămășițele multor nații; și vorbea șoptit italiana, cu un accent ciudat, provenind mai degrabă dintr-un accident decât de la vreun dialect. Costi o iubea, o încălzea, cânta cu ea, îi dădea de băut, îi dădea și câte-o palmă exact când nu se aștepta și, după ce avea intenția drăgăstoasă de a o lua cu el când plecau în noaptea Romei, se răzgânde deodată și-o alunga ca pe o târfă ce era. Ea se supunea, dispărea ca și cum și-ar fi luat zborul pe cine știe ce căi și apărea apoi, în fața lor, după două trei străzi, ca o umbră care nu se clintea așteptându-i. Și nu se lăsa până nu li se alătura din nou ... Pentru ca el, debusolat, s-o alunge iarăși într-o tiranică disperare:

- Tu nu-ți dai seama că n-am unde să te iau?!... Tu nu-ți dai seama că doi vagabonzi n-au rost, pentru că nici unul nu are unde-l duce pe celălalt?!

- O să ai; o să ai un braț și pentru mine! – răspundea ea parcă-n acel cântec trimis odată cu cețurile.

- Nu am. Nu am nici unul. Mi le-au tăiat americanii; ca să facă plăcere aliaților lor rușii. Mi-au tăiat mie brațele ca să rămână ei puternici să-și împartă lumea!

- Ți-au tăiat coaiele, prostule, nu brațele!... Ți-au tăiat coaiele și ți-au scrântit o bucată din creier, da!... O bucată mare din creier!... Cum să nu ți-o scrântească dacă le-ai spus că-i pupă-n cur pe ruși, numai pentru că sunt la fel de mari ca și ei. De fapt, nici măcar nu ți-au scrântit-o ei; ție ți s-a scrântit mintea de disperare, când ai văzut că te resping, că n-ai pe ce te baza!

- Târfă ordinară!

- Da, sunt atât de târfă încât aș putea cere cetățenie americană pentru ca după aia să mă încurc cu un rus care provoacă revoluția mondială la asiatici, iar apoi să-l împușc și să le devin regină răpind un miliardar texan!

- Asta-i spioană, mă; asta-i spioană, hai să fugim!

Dar, după trei străzi, din zorii lăptoși ai Romei cu contururile anticelor ei dărâmată rămase arse ca amintire de la barbari, umbra femeii le ieșea din nou în față.

17.

- Acolo am văzut ultimele rădăcini ca în sat la tata: În țara moștenită pe muncelile acelea nu prea înalte de piatră prin care rădăcinile pătrund adânc, au efort mare de făcut până se prind, dar nici nu mai cedează. Ca dovadă că n-au cedat nici în fața antihristului, când preotul îmi dădea bunda lui spunându-mi: „-Poart-o, c-o să te ajute!” și ne îndemna „Mâncați băieți din ce avem și noi; că pe noi încă ne-a ferit Dumnezeu”...

Acolo, văzând că sunt de o limbă și că trăiesc pe un teritoriu numit liber, uitând de rana sa, tata a spus atunci că va face un loc de rezistență a românilor și, poate, a celorlalte neamuri ocupate; fiindcă era mai departe și ajungeau mai degrabă americanii în care toată lumea spera, decât ar fi ajuns rușii. „Facem un front de rezistență, se strâng aici toți cei

care se refugiază și, dacă ne ajută Dumnezeu, ajungem noi înapoi odată cu americanii care au rămas ultima speranță. Da, părinte, la noi tot omul speră că vin americanii să-l elibereze; da, oameni buni... - le vorbea el cu încredere acelor munteni cu sentimente adânc înrădăcinate; care, și ei, ca tot românul care, la Dunăre, aștepta americanii, credeau acolo că americanii îi apără spre a rămâne pe teritoriul liber .

Ha: Aveau rădăcinile atât de adânc înrădăcinate, încât lumea asta modernă, cu perfidiile ei politice, nu a găsit decât o singură cale: Să-i ia cu tot cu munții în care erau înrădăcinați.

...Atunci m-am speriat. Când Costi râdea beat spunând: „Teritoriul Liber Trieste, nu mai e liber; ha: Se cheamă „teritoriul liber” dar e ocupat!... Națiunile care au garantat existența teritoriului liber, acceptă ca acest teritoriu să se numească liber, dar să fie ocupat! Ha: Marile națiuni cu interesele lor față de care noi suntem niște furnici!... Trăiască marile națiuni care au devenit călăii celor mici!... Hai, cântați la un loc „Yankee Doodle” și „Internaționala”, că alte imnuri pe lumea asta nu mai trebuie să existe!... Fraților, frațiiiloor, vă aduc o veste nouă: Abraham Lincoln a fost asasinat pentru ca Americanii să se poată înțelege cu rușii și să împartă între ei lumea!... Noi suntem niște stârpituri, noi nu contăm în fața marelui steag care...

Își ascundea deodată vehemența în șoaptă, pentru ca, apoi, să-și răzbune șoapta cu strigăte anarhice. Avea ceva și răzbunător și ascuns în aceste manifestări, pesemne pentru că fusese bătut zdravăn în alte ocazii asemănătoare, sau fusese luat la poliție, sau carabinierii îl amenințaseră că va fi expulzat și din Italia, sau cine știe ce alte necazuri i se întâmplaseră...

Pentru că, oricum, cei din echipajul său l-au părăsit când au văzut că începea să o ia razna. Și cum să n-o ia, când el le-a transmis lor toată convingerea sa solemnă de comandant crezând ca-n Dumnezeu în libertatea americană; și crezând, ca marea parte a țării sale, în faptul că aliații americani îi vor ajuta!... Le-a confirmat, de fapt, lucrul acesta în care credeau și ei, i-a convins să transforme mica lor punte într-un teritoriu național care nu se lasă ocupat de bolșevici, iar apoi s-au văzut cu toții trădați, luându-li-se vasul spre a fi cedat rușilor și, mai-mai, să fie dați și ei pe mâna acelor de către niște diplomați insensibili, care tot vorbeau de acorduri și nu de sufletele oamenilor. Atunci înnebunise; ca omul care nu numai că și-a pierdut orice sprijin și orice încredere, dar era vinovat de faptul că îi făcuse pe alții să și-o piardă. Oamenii lui, care-l iubiseră cândva drept comandant, începuseră să se teamă de gesturile lui iresponsabile, cum fusese și acela, primul, când în uniformă de gală a pătruns pe Nava Amiral a americanilor zicând că-i feliicită de marea zi a libertății lor, iar acolo le-a spus ce le-a spus... L-au părăsit. Și-au luat lumea-n cap la propriu, lăsându-l singur acolo, în Italia, cu obsesiile sale de om dușmănit de anumite forțe oculte: și ale rușilor și ale americanilor. Obsesii care-i duseseră faima de individ ce dă foc steagurilor acestora, când le găsește pe undeva.

Se liniștise mult mai târziu, atunci când devenise cunoscut în speluncile veteranilor nemulțumiți, ca orice veteran, de schimbarea vremurilor. În speluncile celor care din patrioți ajunseseră anarhiști și unde nu era prea mare lucru să mototolești sau să dai foc unui steguleț de hârtie. Decât cel mult că te puteau lua carabinierii ca să dormi o noapte la arest. Din acest motiv, pesemne, când ajungea la povestea cu steagul, femeia aceea cu ochi ca de copil – când jucăuși, când nedumeriți – îi sărea în ajutor acoperindu-i gura cu săruturi până când îl făcea să tacă, până când îl făcea să uite, până când îl făcea să se liniștească fiindcă altfel, îl știau chelnerii: Căuta un steag și îi dădea foc. Dar nu orice

steag. Din pavoazul mărunț al stegulețelor de hârtie, cum obișnuiau pe atunci cârciumile marinărești, ca să-și atragă clienții, punându-le pe bar sau pe la mese, el îl smulgea întotdeauna pe cel cu stelele americane. Dacă, lucru mai rar, găsea și vreunul sovietic, îi dădea foc imediat călcându-l în picioare, așa cum făcuse și pe puntea Navei Amiral ancorate la Napoli, în plină petrecere, când nimeni nu se aștepta; iar el a scos de sub vestonul alb un steag roșu cu secera și ciocanul, l-a fluturat pe la nasul oficialităților și i-a dat foc trezind o teribilă agitație, mai ales printre diplomații și gazetarii care se aflau acolo... Că au vuit apoi ziarele despre „marea manifestare antisovietică de la ziua națională a Americii” și s-au înfierbântat circuitele canalelor diplomatice până la mușamalizarea conflictului ce ar fi urmat.

Pentru cel american, însă, acolo, în bodegi, inventase un alt protocol: îl înălța întâi, dându-i onorul cu o mână în vreme ce, cu cealaltă, se făcea a-l ridica încet ca pe scripetele unui catarg; juca frumos proclamând „Slavă ție steag al libertății!” iar, când nimeni nu se aștepta, se desprindea din salut, scotea cu mâna respectivă bricheta și îi dădea foc strigând: „Scuipați!... Scuipați pe el dacă vreți să-l stingeți!”; scuipați pe el, dacă vreți să-l lăsați să fluture dezrobitor deasupra noastră, a celor înrobiți prin pactele lor secrete cu rușii!”...

Însă, în ultima noapte când au fost împreună acolo, femeia n-a mai putut să-i acopere gura cu săruturi. Costi striga veteranilor pe care tare-i plăcea să-i aducă în pragul anarhiei: „Amintiți-vă de cei unsprezece mii de ofițeri polonezi uciși la Katin și nu mai credeți în națiunile mari!... Ele sunt făcute doar ca să nu țină seama de cele mici!... Rusia și America sunt dușmanii lumii!”... Striga vehement, parcă cerând răzbunare, iar când ea începuse să-l mângâie ca pe un copil neliniștit, a bruscat-o, a lovit-o și i-a spart balalaica aceea care părea un banjo, sau banjoul care părea o balalaică.

Apoi i-a ordonat ei să nu-i mai iasă niciodată în cale și lui, puștiului, să părăsească imediat localul de acolo împreună cu el. Iar, când, după trei străzi, umbra ei le-a ieșit dinaintea așteptându-i, i-a poruncit cu scrâșnet de fiară:

- Du-te!... Du-te și fă-o să dispară!... Că, altfel, îi sparg capul dement, așa cum i-am spart și mandolina asta dezacordată!

18.

Astfel a ajuns el în brațele femeii care aștepta așa ceva.

Nu-și mai dă seama cum s-a întâmplat, așa cum nu și-a dat seama niciodată; nici măcar în momentul când s-a întâmplat. Știe numai că a fost bine, foarte bine; și că, atunci când a părăsit-o pornind spre culcușul său, fluiera pe străzile cam goale ale Romei matinale, pășind țațoș, ca un flăcău ce se simțea.

Ea a vrut să-l mai rețină, chiar l-a mângâiat matern întrebându-l cu un ton grijuliu care nu-i ascundea deloc pofta de a-i mai păstra lângă căldurile emanate de trupul ei trupul lui zdravăn și puber în același timp, osos și cu piele moale pe care i-l mângâia și i-l săruta savurându-l, așa cum ar fi adulmecat aburul de lapte proaspăt:

- Unde să te duci? La mine e strâmt în mansarda asta de cucuvea, dar e curat și moale!...

Avea un ochi de pod afumat în clădirea părăsită a unor ateliere sau garaje de pe marginea liniilor care ieșeau din Termini, cu o scară de fier pe care urcau și alții, chiar

familii, care-și făcuseră cotloane asemănătoare devenind locatari; adică, având oricum, o adresă, un spațiu. Ceea ce le dădea un statut în plus față de înghesuiala vagabonzilor din alte locuri și, pesemne de asta, ea voia să-și valorifice acest statut reținându-l. Iar el înțelegea că la fel făcea și cu Costi, când acela nu apărea cu săptămânile în „dormitorul” lor din gară iar, apoi, fie se sătura de ea, fie fugea ca de-o piază care voia să-l confiște, așa cum mai târziu și-a dat seama că asta vor toate femeile.

- Stai aici, unde să te duci? – lamenta glasul ei de Gorgonă... Unde să te duci acum, tocmai când te-am făcut bărbat?!...

Dar el, tocmai pentru că devenise bărbat, s-a arătat hotărât și n-a cedat, legându-și șireturile.

- Sunt bătrână pentru tine; nu mă placi; nu vrei dragostea mea – gemu ea chinându-și în continuare trupul așa cum și-l chinuse cu plăceri fierbinți și sub el.

- Ba te plac și o vreau; mai vreau dragostea ta, dar altă dată – s-a simțit el deodată generos de vreme ce devenise bărbat, pentru a-și manifesta imediat această bărbăție și altfel - Dar am o obligație: Costi s-a îmbătat rău aseară; poate că suferă; trebuie să-l fac să fie bun de lucru.

- Să-l ia naiba cu beția lui de dement care comandă marele pavoaz și-mi învinețește mie ochiul!... - Vorbi ea înfășurându-se-n așternuturi bosumflată; dar nu atât pentru brutalitatea ăluia cât pentru plecarea ăstuia mic ce se arăta bărbătuș salutând-o camaraderește ca la despărțirea firească de un partener cu care a jucat frumos. Despărțire pe care ea n-o voia, mormăind în cârpe ca un protest la ușa ce-o închidea el pe dinafară: Vreau să mai stai!...

El privi semnele dimineții de sus, de pe pasarela ruginită și îngustă, pesemne construită pentru urcări de intervenție, dar transformată-n cerdacul locuințelor improvizate; măsură la picioarele lui triajul afumat și cu pietrele unse de motorina tot scursă din locomotive; ridică privirile spre cupolele încețoșate ale marelui oraș care înnobilau peisajul sordid de acolo; și, coborând cu pași de pisică scară metalică, ajunse a fluiera pe străzile cam goale ale Romei matinale, pășind țanțoș, ca un flăcău ce se simțea.

Ba chiar grăbind, tăind pe scurtături, traversând isteț printre vehiculele noptatice, alergând prin pasaje subterane, exact cu scopul acela de a ajunge cât mai repede la Costi. Dar nu pentru ceea ce-i spusese femeii, ci cu un totul alt gând: Gândul care-i încolțise de când ea i-a confirmat că toată povestea cu interdicția căpătată de la americani era o poveste a minții lui bolnave. Că nu se ocupa guvernul acela puternic de un amărât ca el; doar el își dădea importanță, în nebunia lui, spunându-și că e urmărit de ura americanilor ca unul ce-ar fi putut provoca un conflict, cel puțin între navele care patrolau în Mediterana, dacă nu unul mai mare, mondial, atunci când dăduse foc steagului rusesc pe nava amiral americană... Ce conflict?... Ce conflagrație?... Așa se pornesc conflagrațiile? De la un țicnit fără țară?!... Totul era bine-mersi; nimeni nu se ocupa de el, ci era vorba doar de niște restricții și controale pe care americanii le puneau pentru toată lumea. Și nu de acum, ci de zeci de ani, de când își inventaseră poliția imigrărilor ca să nu le mai intre în țară oricine; dar nu la modul absurd, ci se putea discuta, se puteau depune cereri, se putea aștepta chiar acolo, dacă ajungeai la ei!...

Asta aflase el, sau asta i se lămurise lui atunci, la replica înciudată a femeii care avea o rațiune: Faptul că se credea ostracizat de americani îi dădea o mândrie comandantului din el, îi dădea posibilitatea să se autoidentifice ca un personaj important, urmărit de puterile secrete străine, în vreme ce incidentul acela din rada militară de la

Napoli fusese uitat de mult, șters cu buretele din memoria diplomațiilor mari, care-și vedeau de interesele lor acaparatoare fără a le păsa de un pion sau altul!

Asta voia să lămurească odată cu Costi, cu mintea lui Costi, cu obsesiile lui Costi; și să-l convingă să plece amândoi în vreun port mare, precum Napoli sau, ca să nu-i trezească amintiri, mai degrabă Genova. Să plece acolo, să se angajeze musci, fochiști, salahori, spălători de punte, orice, pe orice navă care urma să treacă Atlanticul; apoi, odată ajunși acolo, vor mai vedea ei ce va fi de făcut!...Asta voia; de asta grăbea; asta îl făcuse să uite de acea mândrie a mușchilor săi relaxați care-și simțiseră bărbăția în gemetele de supușenie și recunoștință cu care-i răsplătise femeia aceea ciudată strădania de a o tot pătrunde ce se năștea din modul cum ea îl absorbea tot mai înăuntrul ei. Asta voia el când fluiera pe străzile cam goale ale Romei matinale, pășind țațoș, ca un adevărat flăcău ce se simțea

Costi nu era beat; nici mahmur. Era, mai degrabă febril, cuprins de luciditatea prea cruntă a trezirii din beție. Cu degete tremurânde repara, încheia, îndrepta instrumentul acela bizar, corcitură de banjo cu balalaică, sau de chitară transformată-n mandolină, sau de mandolină făcută să aibă rezonanțe de chitară, sau ce dracu mai era, instrument corcit cu diverse sonorități din lume cum și femeia care cânta la el purta în ea corcirea a cine știe câtor seminții adunate-n genele ei din cine știe câte cotloane ale antropologiei lumii acesteia: Siberiancă mongoloidă trecută prin Alaska și devenită piele roșie, amestecată cu spanioli la tropicele mexicane și cu afroamericanismul din oceanul care mângâia dinspre lumea negroidă Caraibele sau Luisiana, ajungându-i sămânța până în cosmopolitismul pontic de la Odessa, altoindu-se pe anarhica nostalgie a slavismului blond și a balcanismului turcit, pentru ca, tocmai când i se configura mai bine rasa corcită astfel, parvenind la autocrația ambițiilor imperiale rusești care, după poveștile ei, îi îmbrăcaseră antecesorii în fastuoase haine nobiliare, să vină revoluția bolșevică și să-i arunce în această lume mediteraneană. Pe Coasta de Azur, dar nu drept înaltă clientelă cum fuseseră înainte, ci câștigându-și pâinea servindu-i pe alții. Iar, toată această corcire, reflectându-se și-n instrumentul pe care ea îl pretindea a fi moștenire de familie, de la un bunic marinier de amestec latino-american, rămas cu acordurile și rezonanțele sale specifice într-un bar de lux în care se petrecea cu disperarea dintre veselie nervoasă și plâns, ca-n toate localurile de noapte ale Odesei și, în general, ale Rusiei.

Faptul că atentase la acel instrument și, mai ales, pata de pe conștiință că, de câte ori îl apucau furiile beției, se răzbuna pe biata femeie laolaltă cu instrumentul ei, îl făceau încrâncenat și îndemânat în a repara stricăciunile lemnului, metalului, sidefurilor și corzilor, ca și cum ar fi doftoricit cu dragoste și căință urmele loviturilor de pe trupul ei, dovedindu-și sufletul onest care se chinuia sincer în asemănarea ce-l făcea s-o îndrăgească și s-o ierte așa cum era ea, cu toate nebuniile stricăciunii ei, suportând nebuniile stricăciunilor lui:

- Sărmana, e un suflet bântuit, fără loc și fără odihnă, ca și mine; iar eu, măgarul, eu... Ea nu cere nimic, nu pretinde nimic, nici nu zice că mă iubește, dar...

În acel „dar...” întrerupt în gătuirea vocii era toată căința și toată înțelegerea dramei pe care o reprezentau, leit potrivindu-li-se vorba cu „sacul și peticul”. Nu mai spunea nimic, își înghițea plânsul și alinta capul cu chei de corzi al instrumentului, ca și cum ar fi alintat capul ei de ciudățenie blondă cu ten măsliniu și ochi imenși care nu-i lăsau expresia să se maturizeze făcând din ea fetița veșnică, copilul firav în care era cu atât mai criminal faptul că dăduse, când îi știa și-i accepta toate năravurile care-i erau

mature pe dinăuntru... Mângâia acel cap, îl împodobește cu panglicuțe pe care le aduna sau le fura de cine știe unde păstrându-le la el pentru asemenea momente. Și le înfoia calin fundele, ca și cum le-ar fi împletit în părul ei mângâindu-l, alintându-l, dăruindu-i orice sentiment prin care să i se ierte durerea produsă. Pentru că nebunia stricăciunii, știa că îi era înțeleasă de o nebună stricată ca ea.

- Unchiule Costi, trebuie să vorbim; unchiule Costi, am aflat; am aflat că nu te interzice nimeni în America; nu există nici o hotărâre în ce te privește; nu știe nimeni de tine!...

- Nu știe nimeni?!

- Poate că știe; trebuie să știe – se corectă el ca să nu-l supere de la început – n-au cum să nu știe, de vreme ce ai devenit aliatul lor, ai cerut azil politic, ai intrat sub comanda lor...

- Da; și aștept din nou să intru sub comanda lor!... Armata Atlanticului se va face. Mi-a spus mie preotul de la Paris: Se va face și ne va chema sub arme pe toți cei care vrem să ne eliberăm țările!

- Se va face, sigur că se va face!... De asta trebuie să mergem acolo!... Hai, unchiule Costi; hai să plecăm la Genova să găsim un vapor!... Sau, chiar la Marsilia!... Pe tine te vor primi; măcar mus și tot te vor primi!... Mă iei și pe mine la cărbuni, la orice corvoadă acolo și trecem Atlanticul, de vreme ce nimeni nu-ți interzice lucrul acesta!

Costi îl privi pieziș, lăsă instrumentul ca și cum nu l-ar mai fi îndrăgit și, lămurindu-se, spuse:

- Târfa!... De-abia te-a regulat și ți-a și spus asta... Eu i-am cerut numai să te reguleze, să te facă bărbat... Să știi că-n toate familiile, de obicei, unchiul sau, oricum, o rudă se ocupă de asta cu băieții, când le vine vremea... Nu părinții. Așa că eu mi-am făcut datoria

- Nu unchiule, zău, eu nu... - simți el nevoia să se scuze cu toate că nu-i cerea nimeni, însă nici Costi nu-l luă în considerație:

- Dar ea, tâmpita, ca orice femeie slabă la minte, i-a plăcut de copilul pe care-l alunga din tine și-a simțit nevoia să fie mămoasă!... Așa sunt toate: tâmpite și sentimentale... Să-ți șoptească fierbinte secretele-n ureche, ca să-ți arate că ține la tine, că te iubește, că are grija ta!... Tâmpit am fost eu că i-am spus!

- Deci, e adevărat!... Unchiule Costi, hai să mergem, unchiule Costi!

- E adevărat și nu e!... pentru că eu sunt legat aici; eu n-am ce să caut acolo – deveni el normal, chiar gânditor - Acolo mă pierd. Mă pierd și nu mai ajung să mă întorc. Aici e rostul meu!... Eu trebuie să-i pândesc, să le stau în coastă; așa cum ar fi vrut tatăl tău să le stea în coastă dacă ar fi făcut un front de rezistență în satele părintelui Trojian. Strategia navală mă obligă la asta!... Ei trebuie să mă simtă că pândesc la trecători, că-i ameninț la toate strâmtoarele mărilor! Eu...

- Unchiule Costi! – exclamă el speriat, văzându-i sticlirea fanatică a privirilor pe care o căpăta numai noaptea, în lupanarele unde devenea anarhist; dar care, nu, ziua nu-i stătea bine; ziua îl făcea și caraghios și periculos!... Unchiule Costi, te rog...

- Nu mă ruga!... E degeaba. Chiar dacă mă primesc ei, eu trebuie să rămân aici. Am o veste de la preotul acela de la Paris. Armata Atlanticului nu se mai face cum credeam noi. Sunt disperăți și ofițerii aceia care așteptau la Paris. Carol al doilea i-a mințit. Nu avea nici o promisiune în legătură cu ei. Pesemne că-și făcea și el proiecte

deșarte ca să le promită altora, cum ne făceam și noi. I-a ținut o vreme într-o casă a lui, dar a vândut-o. A avut nevoie de bani ca să-și facă un castel la Estorial, în Spania, unde s-au strâns mai toți regii alungați de pe tronurile lor... Pe el, într-adevăr, americanii nu l-au primit fiindcă e cel mai compromis monarh. Dar eu, chiar dacă nu sunt considerat compromis, ce să caut acolo?!... Am urcat o dată pe o navă care era teritoriul lor; a doua oară nu o mai fac pentru că frații mei, marinarii, m-au primit cu brațele deschise ca-ntr-o militari și oameni de onoare, dar diplomații lor de la Atena erau în stare să mă dea pe mâna rușilor... Povestea asta cu interzisul am inventat-o eu, ca să-mi dau importanță. Ca să-mi uit durerea că fac parte dintr-un popor mic și călcat în picioare de „marile interese internaționale”!... Așa am inventat-o; să știi: Nu pentru mine, ci pentru onoarea mea de ofițer al unei armate pe care n-o mai recunoaște nimeni!... Femeia asta proastă a înțeles ce-a vrut; și, dacă ți-a spus, a făcut-o ca să-ți arate că ține la tine; așa fac femeile!...

- Ești supărat că m-am culcat cu ea, unchiule Costi?

- Supărat?... Ha!... Sunt bucuros pentru tine. La vârsta asta tot eu te-aș fi dus la femei, chiar dacă am fi rămas acasă. Marinarii nu-și fac asemenea probleme, puștiule. Camaraderia e mai importantă decât femeia!... Mai ales din astea de local. Mă duc și eu la ea când sunt beat, atâta tot. Să fii tu sănătos!... Hai, culcă-te.

Dar el a simțit abia atunci gravitatea situației, așa cum i-o explica, lucid și total distrus în dezarmarea sa, Costi. S-a făcut a se culca spre a-l lăsa și pe acela să se liniștească, pentru că îl tulburase mult faptul că trebuise să recunoască așa ceva, să se simtă un gunoi purtat de vânturi care mângâia balalaica spartă și recita melodramatic: „Ah, organele-s sfărmate!”... Recita, apoi repeta, apoi se ambala și își recunoștea propria stare rostind versul în întregime: „Ah, organele-s sfărmate, iar maestrul e nebun!”...

La un moment dat, însă, se întoarse către el, îl pipăi ca și cum ar fi vrut să vadă dacă adormise și începu să-i explice, să-și expună justificarea:

- Ai văzut ciupercile care cresc în gunoi? Le răstoarnă și-un câine cu botul. Nu se țin în nimic. Au numai niște fire cu care sug gunoiul, cresc și se distrug imediat de la sine. Lumea vegetală e obișnuită cu rădăcini adânci care o susțin puternic. Dar, dacă nouă ni se oferă numai gunoiul!... Ne hrănim ca ciupercile cu minciuni și lucruri murdare, așa cum sug firicelul acela al ciupercii din gunoi. Creștem ca ciupercile și murim ca ciupercile!... Ciuperca nu are veșnicie, ea e mereu sacrificata pentru ca a doua zi să apară altele. Iar noi, la fel: Nu e nimic de capul nostru și, mai ales, nimeni nu are nevoie de noi... Te-ai culcat? Vezi să nu visezi urât!

A intrat în geaca de care era nedespărțit, știind de când o primise că reprezenta totul pentru el. Tot ce-i lăsase tatăl: și îmbrăcăminte și adăpost. A intrat în adăpostul său acoperindu-și capul și lăsând afară picioarele, dar nu ca să doarmă, ci ca să plângă. Să plângă de unul singur, nevăzut de nimeni, mai ales de Costi căruia îi trezise acele adevăruri triste. A tras fermoarul și și-a înfundat nasul în deschizătura mânecii ca să aibă mai mult loc să se smiorcăie ca un copil neajutorat ce era, pe care-l neajutora și mai mult neajutorarea dramatică și starea inutilă mărturisită de Costi. Plângea. Sau, mai bine zis, lăsa să-i curgă în neștire lacrimile mari și făcea din când în când efortul de a le șterge sau a le întinde cu obrazul pe căptușeala vătuită, ca să n-o lase să se ude.

Atunci a simțit, cu atingerea fină, făcută din prea puțină puțină de mișcare a obrazului, partea aceea cam tare de lângă vătuiala umărului. Care-i stătuse acolo fără să-i dea vreun semn când se îmbrăca normal. Dar acum, ca de un prag, i se lovea de ea

mișcarea nasului. S-a ridicat, a pipăit mai atent până când și-a dat seama că acel prag era susținut și de o cusătură, ca un buzunar secret...

Pesemne că banii, banii destul de mulți pentru sărăcia lui, care erau acolo, i-a văzut nedumerit printre lacrimile care încă îi curgeau. Banii ascunși acolo cu grijă și cusuți bine. Dar înfășurați, parcă special ca un prag pe care să-l simtă. Bani vechi, soioși, dar bine împachetați și întăriți, ca să nu se strice mai mult decât îi stricase circulația lor dintr-o mână într-alta... Se uita la ei simțindu-și uscate lacrimile.

Și, deodată, a rupt-o la fugă spre peronul principal, să-l caute pe Costi.

19.

Costi intrase în rutina sa jovială cu care-și servea clienții, iar baletul mișcărilor de om de punte nu trăda cu nimic crunta disperare a cuvintelor sale de mai înainte. Numai când el îl trase deoparte și văzu despre ce era vorba, redeveni același om bântuit de sentimente grave:

- Abia acum i-ai găsit, va să zică. Știam de ei, dar n-am vrut să aduc vorba. Erau ai tăi, puteai să-i folosești cum vrei. Eu am crezut că ai și făcut-o. De asta nici nu ți-am mai repetat ce-ți spuneam la început: Să ai grijă de geacă! Am crezut că ai făcut-o.

- Cum s-o fi făcut fără să-ți spun?

- Erau ai tăi, de la tatăl tău. Aveai tot dreptul asupra lor, cu toate că și el...

- De ce-ai tăcut? Ce e cu „și el”.

- Păi.. și el, vorbi Costi greu, când a constatat că nu va mai ajunge, avea dorința asta: să-ți pună acolo un mic ajutor să poți pleca în America...

- Și el!... Unchiule Costi!... De ce, de ce nu mi-ai spus?...

- Ti-am explicat: Poate voiai să-i cheltuiești altfel.

- Niciodată altfel!... Unchiule Costi, hai, gata: Hai să plecăm în America. Te rog, te implor să plecăm în America; acum avem bani, nu mai e o problemă!

Costi zâmbi trist:

- „Avem bani”!... Nu sunt de ajuns nici măcar pentru tine. Erau acolo, ceva, ce-a putut și el să salveze...

- Unchiule Costi, nu-i nimic; o să muncim și-o să găsim bani.

Ca-ntr-o hotărâre, Costi l-a luat de mână și l-a tras după el. Așa a ajuns în fața patronului acelei cafenele de care el nu se apropia niciodată prea mult. Îi vedea pielea negricioasă și pergamentoasă transpirând în modul cum lenevea pe un scaun ore întregi făcându-se că-și supraveghează și angajații, și nevasta tânără, cu basma de care atârnavu firfirici de aur subțire; și nu se ferea să țipe, chiar s-o facă pe gelosul autocrat, când ea stătea mai multă vreme de vorbă cu chelnerii care-i aduceau banii de la notele de plată. Pufnea rău lăsând să se simtă că nu era sigur de ea, iar eleganța marinărească a lui Costi îl scotea întotdeauna din sărite. Din pricina asta pesemne, atunci, când Costi doar trecu pe lângă ea cu el de mână, bărbatul negricios cu fața pergamentoasă, fără a se mișca de pe scaunul său, o blagoslovi cu niște cuvinte poruncitoare într-o limbă necunoscută, dar al căror sens de amenințare și respingere era evident.

Costi nu-l luă în seamă, ci îi vorbi hotărât:

- Te rog să-i spui să-mi de leafa pe luna viitoare și pe cealaltă: Două lefi!

- Pe toată... și pe cealaltă?! - protestă acela ca-n fața unei mari înșelăciuni

- N-am timp de discuții, vreau leafa. Întreagă!
- Amărătule! Iar ai băut toți banii și-ai făcut datorii!... Jumătate de lună.
- Două luni!... scrâșni Costi într-un fel în care scuipa pe tocmeala lui asiatică
Iar furiosul nu avu ce face. Se luă cu mâinile de cap și strigă către nevastă-sa, în
limba lor, ceva de genul: Dă-i nenorocitului ăștia banii că mi-a scos peri albi!
Costi îl trase și se duseră la femeia care număra cu ochii înfiți în bani, pentru ca
nu cumva să se trădeze cu vreo privire, dar el o auzi când șoptea printre dinți:
- Să nu-mi spui că vrei să pleci, că mă sinucid!
- N-avea grijă! – strigă deodată vesel Costi, ieșind cu el de acolo.
Iar, când ajunseră în spatele unui stâlp, îi puse banii aceia în mână și-i șopti:
- Ai grijă de ei. Pune-i tot acolo unde i-a pus tatăl tău... - Și îl lăsă complet uluit
pe peronul acela spunându-i repede ca și cum recunoștea că îi e teamă de despărțire: Așa
i-am promis lui. Că te voi ajuta sa completezi cât de cât suma. Acum, dacă s-a nimerit, să
te-ajute Domnul!... Du-te; uite trenul de Genova! Ia-ti bilet și nu mai sta pe gânduri!...
Să-mi scrii. Pe mine tot aici mă găsești.

Atunci și-a dat seama că, servind în cafenea, Costi era mereu vesel și comunicativ
jucând un rol prin care sa-i transmită patroanei, de la distanță, mesajele sale de
mângâiere și dragoste pe carte le intercepta patronul lenevind în acel scaun. S-a despărțit
de el astfel, lăsându-l să se întoarcă la această îndeletnicire de fante simpatic și, poate,
chiar încurajându-l să-i facă inimă rea cioroiului agresiv și leneș care, conform
prestigiului său asiatic de patron, moțăia în scaun pândind.

20.

Bine-nțeleș că nu și-a luat bilet. Dacă de la Treviso la Roma a știut să vină pe
tampoane și-n cușca de câini, acum, după aproape un an de școală cinică în colonia dură a
ratașilor de la Termini, pentru care totul era la schimb, la ciupeală, la ciordeală și chiar la
banditisme cu șișul în coasta celuilalt, după lumea aceea de ciuperci crescute-n gunoi
care-i înlocuise lumea rădăcinilor adevărate, era floare la ureche pentru el o călătorie
clandestină în părțile necontrolate ale trenului. Îl deranjau numai boarfele prea groase pe
care trebuise să le pună unele peste altele și, mai ales, acea bundă din blană de capră
târcată, scortșos tăbăcită, făcută spre a fi purtată mai mult pe umeri, care-i folosise mult
până a ajuns să primească geaca de piele lăsată de tatăl său, exact cum vorbise convins
părintele Trojian, care i-o pusese pe spate încălzindu-l:

- Poart-o, c-o să te ajute!

Același gest făcu și el când ea îi ieși în cale. Nu se miră deloc. Era convins că așa
o să se-ntâmple. Exact cum se-ntâmpla în sfârșiturile cenușii de noapte când Costi o
alunga iar ea reapărea dinaintea lor din umbra unei străzi la care ajungeau. Acum îi apărură
printre stâlpii de triaj pe unde el căuta vagonul care trebuia să se atașeze odată cu
locomotiva la tren și care avea mai multe cotloane la care nu mai ajungeau cei care
făceau controlul garniturii trase la peron. Îi apărură, tot ca o umbră, pe sub acoperișurile
acelea afumate, cu toate că afară era plină zi. Tot ca o umbră, cu părul ei ciudat de blond
pe care și-l flutura ca pe-un drapel slav la fața măslinie, mongoloid-indiană, buzele
negroide, voluptuoase și ochii aceia mari a căror nedumerire de copil nu lăsau să i se
vadă vârsta.

- Va să zică pleci!...
- Plec.
- N-o să ne mai vedem.
- Nu se știe.
- N-o să te mai gândești la mine.
- Nici asta nu se știe.
- Aș fi vrut să mai petrec o noapte cu tine.
- Și eu aș fi vrut.
- Dar nu erai sigur c-o să te mai lase Costi, nu-i așa?
- El e iubitul tău; eu am fost așa...
- Iubitul meu? – se-nfurie ea -N-are el cum să fie așa ceva! El se iubește cu

nevasta patronului. Ce, nu crezi? La cât e de arătos și manierat ar putea găsi și o femeie foarte bogată, cu un palat, care să-l ia!... Dar e iubire mare la ei. Secretă până-n pânzele albe, că cioroiul bănuiește și pufnește dar nu poate să-i spună nimic, fiindcă-l pierde și, de fapt, Costi a fost cel care l-a făcut să-i meargă afacerea bine. Zău, nici nu știu dacă nu cumva soțul i-a poruncit asiaticii ăleia să-i facă zâmbre ca să-l țină legat. Fraierindu-l!... Da, țin la el și mi-ar părea rău dacă ar fi așa. Costi e un domn. Eu iau numai fărâmițele din momentele când se îmbată și nu mai e domn... Înțelegeți? Nu e iubitul meu; e cel care-mi dă palme și-mi sparge chitara... Uneia din lumea bună nu i-ar face asta. El nu crede că și eu am fost o prințesă. În Roma e plin de prințese bogate care l-ar duce în lumea lui de mai înainte. Numai să vrea; să vrea să se-mburghezească, să nu mai umble prin bombe și să devină prinț consort!... Dar toți ne-am năvălit; la el mai e și povestea cu asiatica aia care-i face farmece din care, nici nu știu dacă se trezește când devine anarhist!... Eh, asta-i: aici, în lumea asta de gunoi care ne-nghite, ne simțim bine!... Da, da: Și eu am fost o prințesă.

I se făcu milă de biata femeie care arăta ca un copil neajutorat. Întinse mâinile către ea făcând-o să se moaie, să vrea să-i cadă la piept, Dar el o ținu la distanță apucându-i umerii și fixând-o acolo. Apoi apucă bunda și i-o așeză pe ei. Grijului, ca și cum i-ar fi mângâiat trupul împodobind-o. Dar fără să știe de ce, în loc de vreo vorbă de dragoste care să mulțumească-n ea femeia, rosti întru tocmai vorbele părintelui Trojian:

- Poart-o, c-o să te ajute!

Nu-și dădea seama de fapt că, prin asta, se despărțea de tot ce-i dăruise preotul acela, ca liniște sufletească în momentele grele când nu știa mai nimic de tatăl său.

Și n-o mai auzi nici pe ea ce-i spunea, pentru că locomotiva tamponă vagonul acela anexă în spatele căruia se aflau, el sări repede pe tampoane găsindu-și cotlonul pe care-l pândise, iar aburul scurs din presiune așeză între ei o ceață făcându-i să se vadă tot mai vag.

21.

- Și pe mine mă ajutase.
- M-a încălzit toată iarna cât am umblat în căutarea tatei.
- Când era frig o îmbumbam bine, până sub gât, că avea nasturi prelungi, din corn de capră și cheutori înflorate, potrivite de cojocar din piele neagră, cum se puneau pe la toate cusăturile și pe margine, iar la spate se-mpleteau într-o floare.

- O floare!... Exact. O floare tăiată din piele subțire, colorată. La fel cum avea și un buzunar în față. Îl știam pe cojocar acolo, în sat, la părintele Trojian; îmi plăcea să mă uit cum lucra în mirosul de sărătură al pieilor de capră.

- Pe care femeile îl scoteau apoi cu levănțică pusă-n blană până ce o luau la purtat.
- Ieșea un miros amestecat. Mirosul locurilor acelora, pe care nu l-am mai întâlnit nici o dată.

- Miros de iarbă, de animale, de lapte și de flori care plutea deasupra caselor mici ca un duh al satului, uneori puțin afumat, de la arsul paielor în cuptoare, alteori de-o prospețime reavănă adusă de vânt din frunzișul copacilor.

- Dacă ai ști de câte ori am simțit nevoia să trag în piept o gură de aer cu asemenea suflet reavăn; n-am mai ajuns să am așa ceva în civilizația mea și-n tot confortul parfumat cu esențe artificiale!...

- Haide, domnule, nu te plânge că ai dus-o regește; ești în topul topurilor!

- Da, dar acolo, la părintele Trojian, am simțit pentru ultima oară în viața mea că iarba miroase, țărâna are mireasma ogoarelor, apa are duh diferit de laptele care aduce căldura din sufletul animalelor, casa are mireasma curățeniei oamenilor, miros de var curat, de rufe înghețate pe sârmă și de pelin pus în dulapul lor...

- Haide, că o faci și pe poetul acum.

- Nu, nu. E o concluzie realistă: n-am mai avut parte vreme de șaiszeci de ani de așa ceva. De când am ajuns aici, în lumea sordidă a „dormitorului” vostru din Roma Termini. Asta ne-a dat peste cap, ne-a scos din rădăcinile noastre. Aici, Costi spunea că trăim ca ciupercile-n gunoaie unde nu mai putem avea rădăcini adevărate. Acolo, la părintele Trojian, veneam tot așa, după gunoaiele unde stătusem în lagăr cu tata și am simțit toată atmosfera în curățenia ei pe care o respirau arborii cu rădăcini adânci, ca și în sat la bunica, la preotul de acolo, la învățătorul tatei care se bucura de ascensiunea lui ca de a propriului său copil. Era o filozofie normală, a unei vieți în care oamenii stau umăr la umăr, se ajută și se bucură pentru succesele aceluia dintre ei care reușește. Acolo erau oameni cu adevărate rădăcini.

- Și, când ai ajuns mare boss în zgârie-norii aceia, care au cele mai puternice rădăcini de oțel?!

- De oțel!... Da. Nu-i tot una. Și aia e o lume de ciuperci. Pentru că-n hârtii și-n speculații de bancă nu poți avea rădăcini mai mari decât în gunoiul de aici. Totu-i tremurător și totu-i de pe o zi pe alta. Nu ai veșnicie, înțelegi?

- Dar ai putere.

- Puterea nu e totuna cu veșnicia.

- Dar, având puterea îți construiești veșnicia.

- Fals! Veșnicia nu o construiești. Ea există. Există și-i învăluie-n ea doar pe cei care o trăiesc. Acolo, în sat la bunica, acolo, în tradiția boierească a casei mamei mele, acolo, în cătunele dintre pășuni ale părintelui, ei o trăiau. Își duceau veșnicia ca pe un destin. Tulburat de vremuri tulburi și luat de la capăt de sufletele lor limpezi. Asta contează: Să ai ce lua de la capăt; să ai o tradiție constantă, care-și dă certitudini. Restul, oricât de puternic ai vrea să fii, intră în sfera cealaltă: a lui „de pe o zi pe alta”...

- Hai, c-ai început să mă plictisești. Tu cel mai mare vrăjitor de pe Wall-Street.

- Da, dar de pe o zi pe alta.

- Și plin de bani întotdeauna!

- N-are a face!... E același lucru dacă trăiești îngrijorat de hrană de pe o zi pe alta, sau mănânci ce vrei dar pândești să aștepți ședința de bursă de pe o zi pe alta.

- Ți-am spus că mă plictisești.

- De ce?

- Fiindcă îți convine să vorbești așa când stai pe sacul cu bani.

- Nu contează! Singurul lucru cu adevărat nereușit în civilizațiile astea este veșnicia. Chinurile omului se dezvoltă pe tema: veșnicia versus traiul de-azi-pe-mâine. Costi spunea că „ciuperca nu are veșnicie, ea e mereu sacrificata pentru ca a doua zi să apară altele”. Compară asta cu stejarul și vei vedea diferența dintre societățile umane: unele perene prin tradiția unor principii sigure, altele, fie foarte bogate, fie foarte sărace, dar incapabile de a-și duce traiul altfel decât de la o zi la alta. Năvălind în alte direcții de la o zi la alta, băgându-se în sufletul unora pentru o zi spre a fi alungați în alta, pierzători într-o zi și câștigători în alta... Așa: aproape conștient, ba chiar mândru de impulsurile care i se dovedesc profitabile, punând hazardul în locul veșniciei și artificialul în locul naturii vieții, care se răzbună abia mai târziu. Ceea ce devine o obsesie, un stress, o nebunie și, până la urmă, o sinucidere.

- Ți-am spus eu: îți convine să vorbești așa fiindcă stai pe sacul cu bani.

- Azi stai, mâine nu stai.

- Și-ai vrea să te plâng, nu? Eu vagabondul din Roma Termini să-l plâng pe marele magnat care vine de la Davos, de la Consiliul Zeilor Financiar, nu?

- Nu. Nu să-l plângi. Numai să știi că sacul acela de bani pe care zici că-l are, dacă-l are, pentru că de pipăit nu-l poate pipăi, îl are pentru o zi. De azi pe mâine. Și, tot de azi pe mâine, în fiecare zi de azi pe mâine, trebuie să faci eforturi uriașe, trebuie să fie cu ochii în patru, trebuie să aibă mintea conectată la tot ce se întâmplă în lume și pregătită pentru tot atâtea reacții câte se întâmplă în această lume, trebuie să fie santinelă la sacul acela, de azi pe mâine, dacă vrea ca și mâine s-o mai poată duce de azi pe mâine.

- Lasă, domnule, că ai un cont bancar care e veșnic același, nu e de azi pe mâine!

Contul, da; dar sacul despre care vorbești, nu! Alea sunt cifre. Niște cifre abstracte, înscrise în niște registre abstracte, folosite în abstract de niște minți care le înmulțesc abstract, fără nici o certitudine că le poți ține în frâu sau băga în buzunar. Dacă nu ai tăria și cinismul să le faci în permanență jocul acesta abstract, nu mai ești. Devii și tu abstract. O cifră la capitolul pierderi.

-Deci vrei neapărat să te deplâng. Hai, că mă plictisești. Roiu că ne-am pilit mai mult decât trebuie!... Mi-a părut bine de cunoștință. De cunoștința cu portfeul tău, vreau să spun.

- Chiar nu mai stai?

- Am plecat că-nchide la bancă. Azi am avut recoltă bună, trebuie s-o depun până nu află vagabonzii de ea. Am și eu cont la care trebuie să fiu atent. Ce, crezi c-o să stau toată viața în ciupercăria asta din gunoaie?... O să ajung și eu în ciupercăria aia a ta dintre hârtii și conturi. Are ea parfumuri artificiale dar, oricum, miroase mai frumos. Servus!...

- Măi băiete!... Stai mă băiete; de-abia te-am regăsit. E ca și cum am reajuns la un început de drum când pot să uit pe unde-am umblat; când pot s-o iau pe altă cale... Sunt singurul care pot salva neamul. Tata și Costi au fost niște sacrifice ai politicii vremurilor de ieri; eu am mai rămas.

- Și te-ai salvat dirijând tu politicile vremurilor de azi!

- Asta nu-i salvare; asta e sinucidere; ba e chiar crimă la adresa altora.

- Te-ai țicnit; te-a țicnit, cum i-a țicnit pe mulți, îngrijorarea adusă de criză. E știut faptul că, în asemenea situații, unii care pierd se sinucid.

- Poate că m-am țicnit. Dar tocmai fiindcă vin dintre cei care nu se sinucid. N-au de gând nicicum să facă asta și nici nu cred că ar putea pierde ei. Sunt obișnuiți să piardă alții, să piardă chiar toată omenirea, iar ei s-o facă pe salvatorii!

- Deci, tu vrei să te salvezi din situația de a o face pe salvatorul.

- Ți-am spus că asta nu-i salvare. E...

- Am auzit: E crimă. Frumos îți pui cenușă-n cap!... E crima de a fi miliardar și de a huzuri cum vrei, a stăpâni cum vrei, a impune altora ingineriile financiare pe care le vrei, nu?

- Exact.

- Vorbești serios?

- Absolut serios. Mi-e silă de tot; de toate aceste meschine inginerii care cârlesc ideea de veșnicie dând soluții de pe o zi pe alta. Și vreau să mă salvez; să nu ratez, ca tata sau Costi.

Puștiul păru pentru prima dată să-l ia și el în serios:

- Ei au ratat din pricina politicilor altora; tu vrei să nu ratezi din pricina politicilor tale, pe care ești stăpân.

- Nu sunt stăpân. Am impresia că sunt stăpân. Am avut impresia că sunt stăpân, așa cum o mai au încă mutrele alea simandicoase de care m-am despărțit. Pedanți, limitați, meschini, filistini, ne păsându-le de nici o criză dacă e pentru alții și nu le clatină lor puterea!... Ha: Care putere? De-a tipări asemenea hârtii cum zac în portfeul pe care tu ți l-ai dorit, dar eu ți-l las cu plăcere!

- E atât de groaznică lumea aia bogată și stăpânitoare din care vii?

- Dacă eu am preferat să mă întorc în cloaca de aici, în gunoiul de aici!

- Crezi că așa te salvezi?

- Oricum. Eu am venit aici ca să nu mai trebuiască să iau trenul spre Genova.

- Ai venit ca s-o-ntâlnești pe ea, să-i iei înapoi bunda – îl contrazise puștiul, ca și cum l-ar fi plesnit în față cu adevărul.

- Ce nevoie am de bundă, când tu ai geaca? De asta i-am dat-o.

- I-ai dat-o fiindcă mai aveai ceva în tine din sufletul pe care ți-l îngrijise părintele Trojian; i-ai dat-o fiindcă încă mai aveai simțirea să faci lucrurile ca el și să spui: ” Poart-o, c-o să te ajute!”...

- Da: Ca s-o ajute pe ea, fiindcă eu nu mai aveam nevoie.

- Acum ai nevoie!

În geaca cea prea lungă și prea largă pentru trupul lui puber, puștiul se întoarse hotărât, dar nu se așeză, ci i se postă în față ca și cum ar fi vrut să-i obtureze toată perspectiva, să nu-l mai lase să urmărească mișcarea de pe peron căutând-o pe ea; străduindu-și privirile bătrâne, doar-doar o va vedea pe ea, purtând bunda aceea cu floare la spate.

- Ce am nevoie? - Întrebă el încercând să se aplece într-o parte și în alta, ca să vadă ce-i ascundea tocmai geaca de piele care i se așezase în față.

- Ai nevoie de ea. Oricine, în starea ta, are nevoie să-și amintească de femeia care l-a făcut bărbat...

- Și, atunci, de ce o ascunzi? Îmi stai în față ca să n-o văd. Crezi că n-am observat adineauri, când te-ai îndepărtat, că erai cu ea... Vorbeai cu ea.... Ce vorbeai cu ea? De ce mă ascunzi de ea, sau o ascunzi pe ea de mine?

- Fiindcă bunda aia s-a învechit, s-a tocit; floarea de piele pe care i-a cusut-o cojocarul s-a rupt, a rămas numai o jumătate.

- Și ce dacă a rămas numai o jumătate?

- O jumătate de floare, așa cum s-a rupt, seamănă cu o coasă.

- Cu o coasă?

- Da, cu o coasă.

- Nu te-nțeleg.

- Ba mă-nțelegi tu prea bine, că astea sunt chiar gândurile tale. Numai că nu vrei să crezi.

- Stai jos, măi băiete; e târziu; tot s-a închis la bănci.

- E târziu pentru tine; băncile tale s-au închis... S-au închis, bătrâne; gata!... Dacă mă așez, ai să vezi că din floarea aia tăiată-n piele n-a mai rămas decât jumătate. Iar jumătatea aia arată ca o coasă.

- Așează-te!

- Degeaba poruncești. De fapt, ție îți poruncești.

- Mie?

- Da. Ție ți-ai poruncit de când ai plecat de la Davos. Ți-ai poruncit să vii aici, cum își poruncesc unele animale să pornească departe pe ultimul drum, să nu mai aibă pe nimeni apropiat atunci când o sfârșesc.

- Asta o fac mai ales elefanții pornind către cimitirele lor și măgarii care n-au cimitire știute dar pornesc aiurea.

- Și ce, tu nu ești sătul de toate măgăriile pe care le-ai făcut în viață?!

- Dar eu am vrut numai să vin aici, să reconstitui, să te-ntreb...

- Da: ai vrut să vii la Roma Termini. Știai prea bine că aici e Roma Termini. Spre Termini îți era drumul croit, înțelegi?! Aici, pentru oricine e Ter-mi-ni; dar mai ales pentru tine, azi!

- Așează-te!... Nu-mi pasă dacă în loc de floarea cojocarului văd numai jumătatea ei care seamănă cu o coasă. Așează-te, am spus!

- Mă așez, dar tonul acesta poruncitor îl ai numai fiindcă bravezi.

- Ce bravez?

- Bravezi în fața băncilor tale care ți s-au închis; toate.

- Nu bravez, dar nu-mi mai amintesc. Vreau să-mi confirmi.

- Ce să-ți confirm.

- Vreau, de când am pornit încoace, vreau să-mi confirmi... simțeam de mai multă vreme nevoia să-mi confirmi...

- Ce să-ți confirm?

- Te-ai învățat să ciordești, nu? Ai deprins de laăștia ciordeala de elită!...

- Am deprins-o; bine-nțeleș c-am deprins-o. Știi că-mi merge mintea!

- Da, dar una e să-ți meargă mintea la ciordeală și alta...

- Ei, ce „alta”? Ce vrei să spui, că alta e să-ți meargă la ce înveți la „Oxford” sau la „Harward”, nu?!...

- Cam așa ceva. Tu ești un copil nenorocit. Destinul te-a ținut departe de „Harward”.

- Exact ca pe tine. Ca să pot afirma exact cum afirmai tu în perioadele tale de cea mai mare glorie.

- Cum afirmam?

- Că „Harward”-ul dă sute de absolvenți pe an, dar rar ajunge câte unul printre primele sute de miliardari, cum ești tu!... Așa că, nu mi-e rușine nici cu învățatul ciordelii!

- Deci, de la ciordeală pornește școala făcută aici, la...

- La marea Universitate Liberă „Roma Termini”, cum le place italienilor să dea titluri pompoase; spune, nu te sfii!

- Dottore, Professore, Docente de la Marea Universitate Liberă „Roma Termini”!... Ha, sună al naibii!

- Păi, ce poate fi mai frumos și mai demn de laudă decât arta ciordelii?!

- Atunci e vorba de „Marea Universitate Liberă de Arte Roma Termini”.

- De arte speciale, chiar.

- Vrei să spui că ai învățat și să dai cu cuțitul?

- Am învățat. Destul de bine. Și de-aproape, până-n plăsele, dar și de la zece metri la gât, sau la picior, sau la braț ca să-l imobilizez... Să-l imobilizez, nu să-l omor!... Ei, ce-ai rămas așa; nu mă crezi...

- Nu; nu de crezut e vorba... nu-mi aminteam... nu eram sigur...nu...

- Ce nu erai sigur?

- Nu eram sigur dacă am învățat asta aici, sau acolo...

- Unde „acolo”?

- Nu eram sigur dacă atunci când am plecat de aici știam să fac asta; nu știam dacă acolo m-am deprins, sau încă de aici...

- Te-am mai întrebat: Unde „acolo”, în America?

- Acolo, pesemne că m-am deprins cu pistolul – continuă acela ca și cum gândurile sale erau mai importante și nu avea rost să-i răspundă; nu întrebărilor trebuia să le dea atenție – acolo... Da, nu mai știam dacă încă de aici am dat cu cuțitul... Deci, ai dat cu cuțitul!

- Ți-am spus c-am dat; cum era să nu dau?! În lumea asta e una dintre importantele lecții.

- Aha!... Ca și-n lumea aia, deci!... Vezi, eu asta nu mai țineam minte... Nu mai țineam minte când am dat prima dată... Dar... dar spune-mi: Ai dat până ai omorât?

- Nu; asta nu. N-am dat până am omorât. Deocamdată, numai am amenințat.

- Aha, numai ai amenințat. Exact ca și mine. Și eu am folosit arma numai ca să ameninț.

- Ce armă?

- Orice armă.

- Da, ai dreptate, tu-ți poți permite orice armă... Tu poți să ameninți și cu tancul... Sau, ce spun eu?! Poți să te joci și cu rachete. Ai bani. Poți amenința cu orice!

- Exact: Am bani; pot amenința cu orice. Dar - făcu deodată un gest ca și cum s-ar fi ferit, ca și cum ar fi vrut să se știe - de omorât n-am omorât; n-am făcut să curgă sânge; mâna mea n-a adus moartea.

- Mâna!... Da, dacă-i vorba de mână, nici mâna mea. Dar pe unul l-am amenințat încât i s-a făcut atât de frică de-a murit singur. Noi n-am pus mâna; nu s-au găsit amprentele noastre, nu s-au găsit arme, așa că am scăpat.

- Înțeleg. Ați scăpat. Așa se scapă. De cele mai multe ori așa se scapă. Și eu...

- Și tu ai scăpat la fel?... Nu cred. La banii tăi, tu scapi mult mai ușor! Tu...

- Lasă asta. Spune-mi: Tu, tu care n-ai omorât; tu, care deocamdată doar ai amenințat, tu... în fine: Ai fi în stare să omori?

- Să omor?... Dacă e cazul, de ce nu?!

- „Dacă e cazul, de ce nu?!”... Da, da... Așa-mi spuneam și eu, cred, atunci, mai la începuturi: „dacă e cazul...”... Norocul e că n-a fost cazul....

- Adică, te-ai îmbogățit destul, ca să nu mai trebuiască s-o faci chiar tu, cu mâna ta. Așa-i?... Nu-i așa că așa-i?... Hai spune, nu te codi; eu ți-am spus totul, pe față! Zi odată: Așa-i?

- Cam așa... Cam așa ceva... Lucrurile sunt mai complicate. – Și se hotărî deodată să-i spună, parcă, un adevăr și nu o banalitate: Afacerile, pe lumea asta, au devenit complicate. Din ce în ce mai sofisticate... Din ce în ce mai încurcate și mai amestecate. Din ce în ce mai împletite din cele de pe față și cele ascunse. Din ce în ce...

- Din ce în ce mai curvăsărite; știi eu asta! – spuse băiatul lucrurilor pe nume. Acum nu le mai zicem țepe decât noi, ăștia micii; voi vorbiți de inginerii financiare. Acum nu mai sunt gangsteri, sau pistolari, ci numai oameni cu „manifestări antisociale” ca noi ăștia și „mari manipulatori de finanțe”, ca voi; acum nu mai sunt...

- Lasă asta! – îl opri el din nou pe puștiul cu unghii murdare care o făcea pe savantul privind lumea de mult mai sus decât locul său în gara aceea „Termini” – lasă... important este că, așa cum n-am omorât eu, n-ai omorât nici tu; sau invers... dacă tu n-ai... În fine, nu știi cum e mai corect de spus, dar tot una-i: Noi n-am omorât. N-am ajuns să omorâm.

- Îți pregătești pledoaria!

- Pledoaria? Pentru ce pledoarie? Unde am eu nevoie de pledoarie?

- La judecata de apoi! - îi atrase atenția puștiul, mult mai matur cu mutra lui nu prea spălată și mult mai conștient de cele ce se întâmplau.

- Judecata de ... Unde?... Cine mă judecă...

- Aici. Eu te judec. De ce-ai venit să mă cauți? N-ai venit pentru asta? N-ai venit ca elefantul, sau ca măgarul acela bătrân care pleacă de unul singur când...

- Când ce?

- Când îi vine rândul să facă ceea ce face numai și numai de unul singur.

- Ce face de unul singur, numai și numai de unul singur? - i se dovedî cam tremurând tonul întrebător.

Dar răspunsul veni fără tremur:

- Moare; asta face.

- Moare... Da: moare. Ai dreptate. Fiecare moare de unul singur. Și când mori în doi, și când mori într-un grup de mai mulți, tot fiecare moare de unul singur; el singur; adică, pentru el, numai el moare; pentru el, indiferent dacă ceilalți...

- Fiecare moare cu păcatele lui.

- Da, dar - se lumină el la față ca și cum găsisse ce căuta - am stabilit: noi n-am omorât.

- N-am omorât cu mâna noastră! Atât. Asta nu-nseamnă că...

- Ce vrei să spui?

- Nu mai vreau să spun nimic. Gata; te las. Mă duc la bancă. Da: am și eu capitalul meu. Doar n-o să-l las să se piardă după ce tu...

- Ba o să-l lași.

- De ce?

- Fiindcă tu vii cu mine. Ce se pierde „după ce eu...”, se pierde odată cu mine.

- Ce vorbești? Nu crezi că te dai prea tare?!

- Vorbesc. Știm bine că numai eu vorbesc. Dacă nu te vreau, tu nici nu ești.

- Da?... Bine. Atunci du-te singur tu la dormitor. Să te văd dacă mai știi drumul!

- Asta cam așa-i. După șaizeci de ani s-o fi schimbat ceva în Roma Termini.

- Da, dar nu esențial. Prin văgăunile ale ale subsolului, la fel se ciordește, la fel se dă cu cuțitul.

- La fel... Deci aici am învățat eu toate!... Asta voiam să aflu.

- Ei, „toate”!... Ai mai învățat câte ceva și prin America; doar nici cu ăia nu mi-e rușine!. Eu, oricum, aici făceam de toate, știam să și ameninț, însă moarte de om n-am făcut.

- Dar erai cât pe ce. Îmi amintesc acum bine cu cine te înhăitaseși în ultima vreme; înainte să găsești buzunarul acela ascuns de la geacă. Erăi cât pe ce. Grija tatei a fost salvarea!... Da, asta eram. De asta am fugit de aici; aș fi ajuns un criminal. Aici, dacă mai rămâneam, aș fi ajuns un criminal!

- Asta-i bună!... Dai vina pe „aici”, te scuzi cu „aici”; fii lucid, bătrâne: Tot criminal ai ajuns, chiar dacă acolo și nu aici!...

- Nu se poate; am stabilit, doar, odată, că n-am omorât pe nimeni.

- Nu cu mâna ta... Sau cu mâna mea; cum vrei!... Nu cu mâna proprie, adică!

- Vrei să spui „autor moral”?

- Ex-act.

- Iar eu: re-fuz!...Noi, sau eu, sau tu, sau cum vrei să ne zici, nu pot, putem, sau poți fi acuzat de crimă. N-am făcut să curgă sânge!

- Aha, acum poate vrei să pari și sfânt!... poate de asta ai venit la Roma: Ca să te sanctifice!

- Am vorbit de crimă.

- Crimă?... Ha! E vorba de crime; sute de crime; în fiecare zi crime, cu fiecare mișcare crime, la fiecare calcul, crime!... Da, da; de ce-ai rămas așa, cu gura căscată?... Cri-me! Categorie crime!... Chiar dacă sunt altfel. Chiar dacă lucrurile au evoluat și nu mai au forma clasică, aceea cu criminaliști care caută cadavre.

- Dacă nu au acea formă, înseamnă că e altceva...

- Altceva e ceea ce se vede.

- Ce se vede?

- Nu te liniști cu gândul că nu se vede; nu te-avantajează cu nimic.

- De ce să nu mă avantajeze ?

- Fiindcă la Judecata de Apoi e același lucru dacă ai făcut să curgă bani, sau ai făcut să curgă sânge. Tu n-ai făcut să curgă sânge, dar ai făcut să curgă bani necinstiți care au făcut să curgă sânge.

- Nu-i adevărat. Eu doar am finanțat. Banii au curs fiindcă eu am finanțat.

- Banii au curs fiindcă cei pe care i-ai finanțat au făcut să curgă. Să curgă bani, să curgă sânge, treaba lor; fiecare cu „specializarea” sa , așa că până la tine ajungea numai mirosul de bani, nu mai ajungea mirosul de sânge! O lume modernă în care totul se lucra „tehnic”... Te urăsc!... Eu, în locul tău m-aș sinucide!

- Nu mă urî!... Te rog nu mă urî!... Eu am venit aici special ca să...

- Ca să afli unde ai învățat crima. Ca să-ți dai seama dacă o știai de aici sau ai deprins-o mai târziu, acolo, când firavele rădăcini îți stăteau pe hârtie curată. Parcă asta ar conta!

-...Ai dreptate: Nu contează! Nici un lucru la care ai ajuns, nu mai contează cum ai ajuns. Contează, doar, că ai ajuns!

22.

Totuși, pe drum, în căutarea dormitorului, sau măcar în căutarea aceluia duce al dormitorului care trona în scaunul cu roțile moștenit de la tatăl său, nu s-a putut abține să nu-i spună, cu un ton incomplet; nici de rugămintă, nici de act obiectiv:

- Nu trebuie să mă urăști.

- Și, cum să mă manifest? Să-ți mai dau de băut, sau să ofer un supeu marii personalități financiare care mă... mă vizitează, nu?... - întrebă puștiul cu aroganță - Pentru mine ai venit aici special, ca să mă întâlnești, nu?

- Cred că ai dreptate; dacă mă gândesc bine, așa-i.

- Să fii sigur că așa-i; dar nu ca să mă vizitezi ai venit.

- Poți să-mi spui, atunci, pentru ce?

- Ca să te convingi, ai venit; în speranța că eu sunt criminalul și nu tu.

- Cum adică?

- Adică, eu am învățat să fiu criminal, aici; tu, acolo, în gunoiul hârtiilor curate care fac și desfac toate conturile bancare ale lumii, ai deprins numai mărnimia, măreția de a fi mare boss și a acorda împrumuturi unor întregi continente cărora apoi le sugi sângele.

- Și, dacă ai învățat tu, nu înseamnă că am învățat eu? Ce rost are să ne ascundem după deget?

- Regretele. Regretele care te macină. Regretele care te chinuie pentru faptul că, atunci când ai plecat de aici, din gunoiul acesta care dă doar ciupercile despre care vorbea Costi, ai luat-o spre Genova și spre cheiurile Manhattanului, în loc s-o iei înapoi, spre Trieste și spre muncelile acelea ale satelor părintelui Trojjan, ca să-ți crească din nou rădăcini puternice. Iar, când ai ajuns acolo, în lumea nouă, în loc să pornești cu încăpățânarea celor care au cucerit vestul, l-au deștelenit cu munca lor și și-au înfipt acolo niște rădăcini trainice, n-ai rezistat tentației și ai rămas pe vârful ăla de insulă cu străzi îndiguite de zidurile vechilor bastioane, față de care Statuia Libertății stă la o precaută distanță, ca și cum n-ar vrea să aibă prea mult de-a face cu lumea speculațiilor dintre betoanele marilor depozite bancare. Adică lumea pe care ți-ai ales-o tu. Ți-ai ales-o, ai perseverat și, fiindcă tot n-ai avut nici mamă nici tată, chiar la propriu n-ai avut, te-ai adaptat perfect cinismului ei, te-ai obișnuit cu hârtiile ei și cu cifrele ei care sclipesc pe monitoare, fără să-ți dai seama că-n oțelul etajelor nu poți prinde nici o rădăcină; că te umfli tu, ca ciuperca, dar, de ținut, te ții cu firicele subțiri de hârtoagele în care ai contrafăcut averile lumii, în cifrele moarte care înlocuiesc strălucirea aurului, în statisticile care nesocotesc munca oamenilor făcând din ea niște simple proporții, ca și nesocotirea victimelor pe ale căror cadavre calci considerându-le doar procentaj de „riscuri colaterale”... Aia e crima și de aia te ferești!

- Nu mă feresc. Ci tocmai asta caut să aflu de la tine.

- Cauți să afli dacă de aici provine tot răul, dacă aici ai învățat să n-ai scrupule și să ameninți cu arma, iar acolo te-ai purificat. Ți-am spus eu cum te-ai fi putut purifica acolo: Luându-ți o căruță cu doi catâri și pornind să-ți cauți ferma unde să te înrădăcinezi, sau să-ți găsești cotloanele minei tale în care să te târăști săpând după aur, sau să-ți faci invențiile tale prin care să minunezi lumea. Așa s-au prins rădăcinile acolo și s-a înrădăcinat un popor. Nu prin impulsurile lipsite de suflet ale mașinilor de calculat care fac jocul burselor lumii și dau cote din care tu te îmbogățești fără să poți pipăi nimic, fără să poți băga ceva în buzunar sau ascunde ca o rezervă sub dușumea ori în tălpile cizmei. Ci totul rămâne virtual, în cifrele care clipesc pe monitoare, iar tu ai satisfacția că, virtual, l-ai îmbogățit pe unul și l-ai sărăcit pe altul, că ai trimis într-un loc arme și ai adus aur, sau ai trimis aur și ai pus un politician pe care să-l poți manipula. Cum? Tot virtual. Fără să-l pipăi, fără să știi cum crâcnește țara, respectiva biată țară, sub cizma lui. Voi ați înălțat acolo virtualul înainte ca acesta să apară prin procedee electronice. E virtualul inventat în marile bănci și companii de asigurare și trusturi de investiții și case de speculații financiare, în jocuri abstracte cu cifrele pe hârtie manipulate de speculatori care nu pipăie nimic concret ci fac niște jocuri în sine. Jocuri ale nebuniei valorilor inexistente sau nepipăibile sau, în ori ce caz, mai existente în hârțoagele evidențelor lor decât în vreo realitate din care să poată oamenii să capete ceva, să se hrănească, să se-mbrace și să se-ncălzească. Un joc absurd în care vă exercitați puterea și reușiți să dominați obsedând lumea asta naivă cu cifrele voastre care nu se pot mânca, dar se umflă, se umflă, până când explodează aducând dezastrul. Iar atunci? Atunci ce faceți?... Atunci declarați criza și îi puneți tot pe cei umili și amărâți să strângă cureaua, în vreme ce voi, protejați de mijloacele pe care vi le-ați pus deoparte, vă pregătiți pentru o nouă escaladare, tot virtuală, tot cu cifrele voastre neomenește de mari pe care le folosiți doar ca o amenințare asupra lumii care trebuie să vă asculte, asupra țărilor care trebuie să vă fie clientelare, asupra unor politicieni care au grijă ca oamenii normali, cum erau cei din familia ta, sau din satele părintelui Trojan, să nu știe nimic de toate astea și de tot ce le pregătiți voi ca niște stăpâni ai destinelor lumii. Care lume? Aia pe care vreți s-o scoateți în întregime din rădăcini, ca să se umfle doar prin tentacule care sug, așa cum sugeți voi?! Și, pentru ce? Pentru nimic. Pentru ca să fiți primii care vă dați seama de zădărnicie, așa cum ți-ai dat tu seama ieri, când le-ai spus-o celor de la Davos!... Te întrebi acum de ce-ai făcut toate astea o viață întreagă și ce satisfacții ai putut avea!...

- Păi, asta am învățat, asta am făcut!

- Da, dar ai venit cu speranța că ai învățat aici, că de aici provine tot răul. Din gunoiul ăsta... Ei bine, nu!... Din gunoiul ăsta ai mai fi putut sări înapoi, la părintele Trojan; în vreme ce murdăria aia curată și cu aspectul atât de elegant al lumii tranzacțiilor, aranjamentelor și compromisurilor, prin plasa ei atât de fină și aseptică țesută din șirurile numerice care se rotesc mereu înfășurându-te-n ele ca-ntr-un cocon de mătase, nu te mai lasă să scapi. Depinzi de ea așa cum milioane și milioane de oameni depind de tine... Și te bucuri că nu omori vărsând sânge, fiindcă nici tu nu mai ai sânge. Inima ta pulsează cifre. E ca un biet led, din miliardele de leduri ale tuturor instalațiilor lumii, care pulsează doar semnale numerice. Semnale, semnale, semnale... In valuri oscilatorii care te ridică, te coboară, iar te ridică, iar te coboară, până când te amețește, te trânteste și dispare din calculele tuturor fără măcar ca cineva să observe. Fiindcă cifra pe care o reprezentai tu a trecut pe locul altui posesor; dar și acela, doar o vede; nu poate s-o pipăie și nu poate nici s-o oprească atunci când îi trece printre degete. Asta-i mașina

infernala la constructia careia, da, ai contribuit din plin, mințindu-te și ne dorind să recunoști că participai la crimă. Crima de acolo. Crima pe care aici n-ai avut cum s-o înveți. Crima care vă face complici pe toți cei care nu știți altceva decât să umflați cifrele alea abstracte, virtuale. Le umflați cu poftele voastre de mărire și de câștig așa cum le-ați umfla cu aer, până plesnesc. Iar atunci vine criza, care e și mai criminală pentru că nu se răzbună numai pe voi, ci pe întreaga omenire ce se simte deodată flămândă și lipsită de mijloace. Din pricina voastră se simte!... Fiindcă ea tot așa mănâncă și tot așa muncește dar, din pricina voastră, din pricina încurcăturii cifrelor voastre pe care le-ați umflat de bunăstare și venituri nemaipomenite pentru voi până ce au plesnit, ei tot așa mănâncă, dar trebuie să se mulțumească cu mult mai puțin și tot așa muncesc, dar constată că, mult mai mult, muncesc degeaba, fără spor!...

- Asta-i judecata cu care mă conduci spre dormitor? N-am nevoie. Eu chem șoferul de la hotel. Am rezervare; am toate serviciile asigurate.

- Nu chiar toate. Ia uită-te la silueta aia din fața noastră, care te va conduce când eu te părăsesc. O vezi?

- O văd. E ea. E femeia fără vârstă care te înșeală cu nedumeririle de copil din priviri; cea careia i-am dat bunda; doar am vorbit despre ea mai înainte.

- Am vorbit. Ti-am spus și despre floarea aia de pe bundă; care acum nu mai e atât floare, cât ...

- Și?

- Păi serviciul acesta e inclus la marele tău hotel de șaptezeci de stele?... Tu ai venit aici ca să cauți dormitorul; să te-ntinzi în vechiul tău căruț de bagaje, care știe la ce linie să te ducă.

- Nu vorbi prostii!... Am venit să te reconstitui pe tine.

- Și, uite: m-ai reconstituit!

- Și să aflu ce s-a mai întâmplat cu Costi.

- Cred c-ai să afli. A fost un personaj important în peisajul acesta. Povești despre el trebuie să se mai fi perpetuat.

- Da, dar ca să aflu poveștile astea, nu pot să merg la dormitor cu mâna goală. Ai să-mi cumperi vreo sticlă-doua!

- Te privește! De la mine nu mai pupi nimic; ți-am plătit destul din propriul tău potfeu; trebuie să-mi rămână și mie ceva din afacerea asta; e doar legea pe care ai respectat-o mereu de când ai pornit de aici!

- Mereu și degeaba!

- De ce?

- Ți-am spus de ce: Din pricina gunoiului în care trăim toți: Potentați și dezmoșteniți ai sorții, la un loc.

- La un loc?

- Oricum, în același gunoi... E același gunoi cu care unii, nu știu cine, dar nici nu mă interesează dacă e vorba de potentăți sau de alții care-i întărită pe dezmoșteniții sorții, își află propria lor creștere: Creșterea în gunoi!...

- Adică, fără rădăcini. Asta e teoria mea; îmi dai acum lecții?... Sau, mai bine zis: Îmi dau eu mie acum lecții?!

- E teoria lui Costi, care avea dreptul să-ți dea lecții, dar nu asta contează.

Creșterea în gunoi e ceea ce se pune în discuție.

- Adică fără rădăcini.

- Exact. Numai cu roade de o zi. Ca ciupercile. Umflate, la fel de darnice fie la gust, fie la otravă, dar de o singură zi! Apoi devin uscăciune și praf care se așează iarăși în gunoi și își obligă sporii să facă plante și mai mari, poate chiar și mai gustoase sau și mai otrăvitoare, dar tot fără rădăcină!... Adică, având capacitatea de a se umfla la cât se poate de mult, dar fără nici o rădăcină autentică prin care să se poată menține sau regenera, așa că, dacă-i spulberii sporii nu mai rămâne nimica. O viață de ciupercă, înflorind în două zile ceea ce altor plante le ia ani buni. Sau măcar un sezon dar, oricum, dezvoltând rădăcini și nu tentacule mici, doar pentru a suga sucurile gunoiului, nicidecum rezistente, însă; distrugându-se la cea mai mică mișcare. Asta-i lecția și, cu asta, îți spun că mi-a părut bine de cunoștință!... Adio! – îi întinse puștiul, din mâneca mult prea mare a geacăi, degetele sale cu unghii murdare.

- Mă lași? – întrebă el dezolat

- Te las. Nu meriți mai mult. Am cheltuit cu tine, pierzând și timpul, jumătate din câștigul de azi.

- Dar câștigul ăsta îl ai de la mine.

- Nu contează. Legile finanțelor sunt aspre. Banul odată luat, nu te mai interesează de la cine! Pentru că, uite, te face să devii sentimental și să-l dai înapoi, cum ți-am dat eu. Și-am și pierdut timpul cu tine, în loc să mai găsec vreo doi clienți!...

- Credeam că ai stat cu mine de plăcere...

- Plăcere?! De nevoie!... Chiar dacă avem aceeași identitate, nu avem același destin. Tu ți l-ai epuizat. Eu sper că de-abia acum mi-l fac și mi-l consolidez.

- Crezi tu că ți-l consolidezi părăsindu-mă?

- Cu cea mai mare plăcere. O fac cu cea mai mare plăcere!... Altceva decât portfeul cu bani și acte care să te caracterizeze, nu aveai! Nici cartonul, de la marele tău hotel care te așteaptă, nu-l mai ai!... Fără ele ești nimeni. Hai, încearcă să vezi. Du-te și convinge-te că te poți ține pe propriile-ți picioare, cum te țineai când erai ca mine!

- De asta am venit: Ca să mă sprijin pe tine; pe ce reprezinți tu în amintirea mea.

- Nu reprezint nimic. Adică nu mă interesează să reprezint ceva pentru tine, tocmai pentru că te disprețuiesc. Ia mâna de pe umărul meu, pentru că acum te părăsesc. Nu am nici o părere de rău și nici un scrupul. Pur și simplu: te părăsesc.

- De ce?... Nu e frumos!... Nu e loial din partea ta să mă părăsești în lumea asta. N-ai dreptul să mă urăști. Și nici măcar să mă sfidezi!

- Ba am. Ți-am dat direcția. Uite-o în fața ta, cum îți poartă bunda pe care i-ai dat-o cu floarea întreagă!... Urmează-o și ia-ți adio de la mine, care nu pot decât să te disprețuiesc!

- De ce să mă disprețuiești?

- Pentru că nu ai făcut nimic spre îndreptarea lumii așteia și o părăsești la fel de ticăloasă și de cum te-a ticăloșit ea pe tine aici.

- Tocmai de asta, știi prea bine cum m-am zbatut, cum m-am rugat de Costi până când m-am desprins de aici. Până când m-am agățat de tampoanele trenului de Genova.

- Te-ai desprins de loc, dar nu te-ai desprins de ce-ai deprins! Ce-ai deprins în gunoiul de aici, ai făcut și-n gunoaiile alea mari de dincolo!

- Nu!... Nu merit să-mi spui asta.

- Ba meriți. Atâta meriți. Atâta pot să-ți spun și atâta pot să te sfătuiesc: Ai vrut să reajungi în lumea mea, ei bine, ține-te după aia cu coasa și vei ajunge. Intră în lumea mea, dar fără mine. Intră și-ai să-ți dai seama că gunoiul te umflă cât vrei, dar rădăcini

nu-ți dă!... Asta-i lumea din care ai făcut parte întotdeauna. O singură lume, fără nici o schimbare. N-a fost nici o schimbare în viața ta, de la betonul podurilor sub care stai aici, sau acela al zgârie-norilor în care ai stat acolo!... De asta te disprețuiesc. Ține-te după ea; e singura care îți mai poate fi folositoare.

Atunci, dându-și seama că nu va mai obține nimic de la puști, el redeveni bătrânul egoist cinic; și făcu un joc încercându-și ultima șansă:

- Știu că nu mai vrei să-mi dai nimic – îi spuse – dar îți propun un schimb. Am o bancnotă mult mai mare, care nu-mi mai folosește. Tot a ta este; uite-o; uite cât de multe zerouri are!... Eu n-am nevoie decât de una cu două zerouri. Una de-o sută sau, cel mult de două sute, ca să le dau să bea vagabonzilor, acolo, în dormitor. Adică să nu mă duc cu mâna goală, ci să-i depun o ofrandă ducelui care stă în scaunul tatălui tău... pardon: scaunul tatălui meu, sau al nostru, sau oricum vrei tu să spui, numai dă-mi o hârtie din alea din portfeu. Poftim, ia-o pe asta și dă-mi una de două sute, nu mai mult!...

Puștiul luă cu precauție bancnota, o pipăi atent numărându-i zerourile, se asigură meticolos și priceput, ca un adevărat bancher, de valabilitatea ei și, pragmatic, se arătă de acord.

- S-a făcut! – zise el scoțând o bancnotă de două sute și punându-i-o în palmă – Ai dreptate: Nu-ți trebuie mai mult. Cu asta dai de băut tuturor nenorociților ăloră ce dorm prin cotloane, tuturor „mutrelor” cum le spui tu, până te glorifică tot dormitorul. Ai să vezi: Îți vor face o înmormântare de lux!...

- Am să văd! – răspunse el răzbunător pe cinismul puștanului obraznic.

Și îi dădu lecția, punând în buzunar bancnota de două sute, dar întinzând mâna după cealaltă. Iar marea bancnotă, marele nemaipomenit produs bancar de ultimă oră care trebuia să revoluționeze toate depozitele și asigurările financiare din lume indiferent ce criză ar aduce după aceea, își făcu datoria: Începu să vibreze și, fluturându-și prin aer toate zerourile, reveni în mâna posesorului unic, așa cum era destinată.

Lipsit de sentimente, exact cum îi stătea bine unui bătrân corsar de frunte al lumii financiare, el renunță la distinsa expresie blândă. Își pipăi cele două bancnote în buzunarele separate unde ajunseseră și admonestă rece:

- Asta-i lecția pe care o meriți. Să nu te mai pui cu mine, mucosule. Uite că s-au inventat rădăcini și pentru asta. Pare o ciupercă, din lumea hârtilor, dar are rădăcinile prinse de mine, la care revine. S-au inventat altfel de rădăcini; să-ți intre bine-n cap și să nu te mai lauzi cu rădăcinile amărăților ăloră curați la suflet, că m-am săturat de asemenea povești!

- Păi nu mă mai laud... - se auzi distorsionat, ca din hăuri, glasul puștiului.

- Deci abandonezi; abandonezi!... Recunoști că te-am învins; ți-am învins plictisitoare nostalgia după neamurile alea curate, cu civilizațiile lor bătrâne... E o altă lume acuma!

- Nu e nici o lume; e o porcărie!

Asta se mai auzi, dar cu propriul său glas, din propriul său piept. Fiindcă puștiul dispăruse. Îl înghițise neantul cețurilor din care apăruse, iar el se trezi singur pe puștiul peron bine luminat, alături de femeia care-i purta bunda din adolescență. Bunda a cărei floare se rupsese.

- Nu am nevoie de tine! - strigă el – Eu puștiului am vrut să-i dau o lecție.

- L-ai furat; nu i-ai dat o lecție... – îi răspunse ființa aceea fără vârstă – L-ai furat cu „*produsele voastre bancare*”, așa cum îi furați pe toți!... Ți-am văzut tot jocul de

produse bancare brășate la impulsurile trupului tău. Dar când n-ai să mai ai impulsuri, ce vei face?... Rămâi rece și tu și bancnota!... Pe când, pe puști ai fi putut să-l câștigi. Dar l-ai furat alungându-ți-l din suflet, iar acum ai rămas numai cu mine.

- Dar n-am nevoie de tine; pleacă!

- Mă alungi?... Parcă nici atunci când m-ai părăsit, luând trenul spre Genova, nu ai îndrăznit să faci asta!... - mieună ea cu bosumflarea alintată cu care-l chema înapoi, în culcușul din mansarda unde-l avusese.

Dar el, ca și atunci, se dori a fi bărbat, refuzând-o:

- Mă așteaptă alte treburi; n-am vreme de tine.

- Nu te așteaptă nimic; nimic nu te mai așteaptă! – rosti un glas care nu era al femeii ci, sigur, venea din cețurile unde dispăruse adolescentul în prea largă sa geacă de piele cu care-și înlocuise bunda dăruindu-i-o ei – Te-așteaptă doar un lucru în care ai nevoie numai de ea.

- Dar nu vreau; n-am nevoie de ea. Să plece! – o alungă el pornind hotărât de unul singur.

Însă, asemeni dimineților aceloră cu Costi care o alunga, iar, după trei străzi, umbra ei le apărea din nou în față, tot așa acum, printre peroanele inutil luminate, el o alunga, ea dispărea pentru o vreme, pentru ca să reapară mai încolo așteptându-l cu fața fără vârstă și ochii ca niște orbite de copil inconștient.

23.

Ducele nu mai stătea în scaunul simplu ce-ți bătătorea palmele învârtind la roți. Avea unul cu motor și pneuri fătoase. Și nici vestonul din postav soios, cum rămăsese de la furniturile din război, cu galoane pe mânecă și bentițe jechoase de decorații, atribut al veteranilor care încă mai puteau pălăvrăgi despre recente lor fapte de arme, nici boneta aplecată peste gâlma ochiului nu mai tronau împreună cu el. Purta tricou cu Che Guevara, purta vestă cu strasuri sau ținte strălucitoare, purta lanțuri cu medalioane sau mărgelă în formă de craniu, cum se vând în magazinele scumpe de unde faci rost și de droguri. Purta tot ce marca lumea prezentă a negoțului cu arme în timp de pace, comerț care aducea un anume standing, depășind atmosfera postbelică a vremurilor când oamenii purtau de nevoie efecte militare reformate. Și, în același timp, marcând evoluția într-o eră cu pretenții și inovații tot mai bizare, în care imitațiile după obiecte milităroase se vindeau în buticuri speciale, ca niște articole de lux.

Nici persoana care trona acolo, nu mai avea aspectul îngălat al invalidului de război, ci părea mai degrabă un dezabuzat actor de film consumat de vicii și întărâtat de alcool sau droguri. Se purta ca un dictator care se simte stăpân pe palat prin toate capriciile pe care i le suportă subordonații cărora le dă funcții importante și, la rangul său, își permitea să-i trimită după țigări sau băutură chiar pe carabinieri înzorțonați, puși să păzească lumea elegantă ca și ei, de lumea lui lumpenă. Purta pe cap melon, ca adevărat personaj dintr-o operetă revoluționară, transformată în musical modern; și avea degetele pline de inele, cam tot cu craniu și cu însemne care s-ar fi dorit a fi cabalistice.

Nici „duce” nu mai voia să i se spună, fiindcă uitase toată lumea din Italia că existase vreodată vreo epocă a lui Mussolini. Ci, după obiceiul cine știe căror amalgamări religioase se denumea „frate” spunându-ți și ție la fel, cu condiția ca, în adresarea ta către el, să se simtă că îl recunoști a nu fi un frate oarecare ci, bine înțeles, big-brotherul.

Fizionomist fiind, nu se miră de apariția în urma femeii cu floarea de la bundă rămasă doar ca o coasă, a celui bătrânel elegant și stilat. Sau, cine știe, în poziția de șaman peste gloata care, ascunsă-n umbre, se simțea mișcând prin cotloanele întunericului sugerând mai mult tot acel panopticum de „mutre” cunoscute, poate avusese vreo premoniție, sau fusese anunțat că aceea era seara în care avea să primească o vizită de high-life. Pentru că avea gata pregătit căruțul de bagaje cu o roată ruptă și mânerul aproape dezmembrat pe care, cu șaiszeci de ani în urmă, el, sau cel dinaintea lui, i-l dăduse în locul scaunului mobil. Ceremonios, îi făcu semn să ia loc și, fiindcă îl văzu că nu aducea nimic cu sine spuse, nu cu imputare ci doar constatativ: „Văd că n-ai vreo donație; adică – se făcu explicit arătând spre mutrele care, din toate colțurile, pendulau între întuneric și cenușiul luminii– n-ai adus nimic cu tine care să ne înveselească”... Dar, cu generos gest cabotin duse mâna cam spre fund, scormonind la spatele dintre buca sa proprie și spătarul scaunului-motoretă pentru a scoate o sticlă cu etichetă banală, a trage un gât și a i-o oferi cu gest de dar seniorial: „Servește!”... Totuși, în vreme ce el nu făcea greșeala să-l refuze, ci se-nfrupta punând gura la gâtul sticlei de pe care, oferit cu gest de gazdă, big-brotherul avusese grijă să-i șteargă cu cotul mânecii urmele propriilor lui buze, acela nu putu rezista tentației. Și-i apucă cu degetele stofulița fină a demiului, pipăind textura mătăsoasă de mohair cu ceva urzeală din păr de cămilă care, de la o poștă își conferea și rasa și rangul, ne mai fiind nevoie să se vadă eticheta firmei de mare croială.

- Clasă!... Adevărată clasă! Bunicul meu dinspre mamă, care se trăgea dintr-o familie cu mulți marchizi și principii, purta așa ceva – spuse acela ca un cunoscător luându-i sticla din mână și înălțând bărbia ca să mai tragă și el un gât – asta, chiar dacă o iei din talcioc, de la Porta Portese, și tot trebuie să dai bani buni pe ea!

Atunci, când acela își întindea gâtul ca să-i dea linie de scurgere pe dinăuntru, el îi observă pe dinafară oribila cicatrice care-i reteza un sfert de maxilar; cicatrice care, desigur, în lumea aceea, numai ea putea constitui subiectul unei aventuri de eroism războinic sau vânătorească povestită cu amănunte vreme de o noapte. Dar o observă doar în fugă; pentru că vru să profite de acest moment de pauză a privirilor scrutătoare și să dreagă gafa de a fi venit cu mâna goală: Pipăi buzunarele ca să se convingă unde era bancnota cea mare și unde era cealaltă, de două sute, pe care i-o smulsese băiatului trișându-l cu demonstrația sistemului electronic al noilor rădăcini care consolidau lumea.

O scoase din buzunar ținând-o între degete și, când omul care trona în fața lui, după ușorul cutremurat al înghițirii alcoolului, o remarcă, bâigui ceva de genul:

- Pentru ca să...

Dar nu fu nevoie să mai caute alte vorbe corespunzătoare gestului și persoanei către care îl făcea. Cel din scaun îi veni în întâmpinare printr-un răspuns bine rutinat:

- Așa da; frumos!... Să fie primit!... De când așteptau băieții noștri o asemenea vizită simandicoasă!... De la... Ehe, de la negustorul acela de arme din Pakistan, sau Nepal, sau Tibet, sau naiba mai știe unde se stă la graniță cu teroriștii ăia bogați, n-am mai...

Nu mai spuse ce „n-au mai...”, sau nu mai auzi el, pentru că deveni atent la foșnetele mutrelor. Ale tuturor mutrelor acelora sordide, scelerate și împutite la care

simțise nevoia să vină pentru a scăpa de celelalte: cele elegante, pedante, limitate, meschine, filistine. Erau mutrele lui de altă dată și se adunau de prin colțurile întunecoase. Se ridicau, mai bine zis; se întorceau spre ei, se mișcau, ieșeau din umbra lor și apăreau ca niște figuri de spectacol grotesc, în costumație de trențe paramilitare și lumini pe fizionomii bolnave sau buboase. O armată de dezabuzăți și de nefericiți ai sorții, regizată în atmosfera unui gotic târziu amestecat cu expresionismul macabru, ieșea din întuneric în semiumbră, atrasă de semnificația acelei bancnote întru totul satisfăcătoare și de reflexele condiționate pe care apariția ei li le trezea. Se apropiau încet, neamemnițător, dar ca o lavă pe care nu ai cum a o întoarce. Înaintau, în ciuda eforturilor pe care femeia la bunda căreia floarea de piele rămăsese doar pe jumătate le făcea spre a stăvili această înaintare lentă de mutre pocite, pofticioase sau bucuroase în expresiile trăsăturilor lor bolnave, buboase, tumefiate, în privirile strâmbe, chioare sau chiorășe, în mișcarea veșnic însetată a buzelor umflate sau crăpate, unele aproape cranii cu pielea întinsă scheletic și ochii decăzuți în fundul orbitelor, alții cu umflături cianozate deformându-le expresia, dar toți unși cu acele spoturi de lumină ale poftii.

Micuța femeie făcea eforturi disperate, ca și cum și-ar fi apărat ceea ce trebuia să fie al ei și numai al ei; iar când își dădu seama că nu are nici o șansă, veni la el, îl luă de lângă big-brotherul care făcea elogiul lui și a bancnotei pe care o scosese la iveală, îi atrase aceluia atenția că trebuia să fie mai lucid, iar pe el îl împinse spre divanul improvizat pe căruciorul schilod care-i fusese pregătit. Din urmă, mutrele exprimând poftă se apropiau tenace, dar ea reuși să-l împingă și să-l așeze pe sârmele vechi legate cu alte sârme și, tot la ordinul ei, bossul din tronul său mecanizat făcu o manevră spre a și-l apropia de căruț, prinse mânerul aproape dezmembrat, care se mai dovedea de oarecare folosință și trase alături de sine lăcașul lunecător cu bătrânul buimac așezat în el, fixându-l alături ca și cum ar fi demonstrat tuturor că îi acordă azil politic și îl ia sub protecția sa. Apoi abia, când tot panopticumul de figuri, chipuri ale degradării, deteriorării și pocirii expresiei umane, de voie de nevoie se opri respectuos, la o anumită distanță, îi porunci femeii:

- Culcă-l; nu-l vezi că nu mai are mult?!

Pentru a deveni foarte atent, chiar dacă gesturile femeiești erau grijulii și pricepute, demonstrând obișnuința unui asemenea ritual:

- Scoate-i paltonul și pune-i-l sub cap. Așa... Dar ai grijă cum umbli cu haina, că e foarte scumpă. Bunicul meu dinspre mamă, care provenea dintr-o familie cu mulți marchizi și prinți, purta așa ceva.

Dar, când ea se execută și îl înghesui cu genunchii la gură în căruțul unde-i pusese căpătâi de valoare, de pe înălțimea scaunului său bossul văzu bine hainele în care omul era îmbrăcat pe dedesubt. Și mai fine, și mai elegante, și mai distinse; de la cravata și batista, care nici nu aveau ele, ca atare, atâta valoare cât cerea prețul mărcii pe care o plăteai, până la pantofii care i se vedeau acum bine a fi din cea mai rară piele de vietate și mai rară; cum rar întâlnești, tocmai ca să fii obligat să dai pe ei cât pe o moșie.

- Ai gust – îi spuse cu toate că, la starea pe care i-o vedea, nu se mai aștepta la vreun răspuns – Ai și gust, dar ai și bani. Ei bine, bunicul meu din partea mamei avea și el foarte mult gust, dar până la sfârșit a rămas fără bani așa că ne-a nenorocit pe toți urmașii, nenorocitul!... Poftim, ai spus ceva? Mai poți să vorbești?... Ce?... „Davos”... Aha, vii de la Davos; înțeleg. Acolo toți sunteți îmbrăcați așa. Altfel, cum ați fi stăpânii lumii?!...

În timpul acesta, mai așezându-l și făcându-i locul cât mai comod, femeia îi luă ochelarii cu rame de aur fin și-i băgă repede-n sân; mai potrivindu-i poziția, îl scotoci prin buzunare, aruncându-și repede, tot în sân, ceea ce găsea, pentru ca apoi, ca după ce-și făcuse datoria, să se-ntoarcă spre boss și să-i asculte proclamația laolaltă cu mutrele care rămăseseră în penumbra mișcătoare așteptându-și partea:

- Nenorociților, astă seară ne-a pus Dumnezeu mâna-n cap. Haide, repede: Doi mai zdraveni la cumpărături!... Luați bancnota asta și fiți foarte atenți la rest; aveți voie de la mine să cumpărați strictul necesar ca să fie belșug!

Atunci, un tumult de urale se ridică din piepturile care nu se vedeau la toate acele mutre. Un tumult; sau, poate, așa i se părea lui trecându-i pe lângă urechile care nu mai auzeau prea bine. Și o serie de mutre, entuziasmate de data aceasta, i se perindară prin fața ochilor lipsiți de ochelari, care și așa i se încețoșau ne mai lăsându-l să vadă vreo diferență între acelea și mutrele de la Davos. O încețoșată defilare de umbre, indiferent de care.

-Lăsați-l; nu-l sufocați; și așa mai are puțin. Hai, repede cumpărăturile. Două sticle de doisprezece ani pentru mine și cât mai mult din acela prost pentru voi. Atenție la rest... Sau: nu; mai bine îi spuneți negustorului nostru să păstreze bancnota și face pe urmă socoteala cu mine; s-a înțeles!?...

Și, în vreme ce trimișii mai în vigoare se îndepărtau, se-ntoarse din nou spre trupul ghemuit de alături, apreciindu-i cu satisfacție calitatea îmbrăcăminteii distinse și simple, dar de cea mai bună calitate, așa cum poartă doar cele mai albe gulere dintre gulerele albe. Și-i spuse femeii care poza cu mirarea ei copilărească-n orbite:

- Chiar dacă poartă ciorapi de mătase, cred că nu mai are timp ca să și răcească. Scoate-i pantofii ăia și dă-i încoace; ar fi păcat să dispară.

Și, în vreme ce-și înghesuia prada pe sub perna scaunului, proclamă spre mutre:

- Azi avem, caz rar, cum a fost numai cu bătrânul acela care s-a îmbogățit traficând arme la talibani!... Caz rar: să-ți vină un elefant, în drum spre cimitirele lor, cunoscute numai de instinctele lor... Un elefant care simte nevoia să-și aibă sfârșitul cât mai singur. Să-i respectăm dorința!... Pofțim? Ce spui?... Uite-l că mai vorbește, mai vrea să apună ceva... Nu se-nțelege, domnule; iertare... Ia ascultă-l tu, femeie, poate că înțelegi ceva.

Dar ea, nu numai că se chinui frecându-și urechea de buzele lui, dar și profită de ocazie spre a-l mai scotoci prin buzunare. Până la urmă făcu un gest dezolat:

- Nu înțeleg nimic. Zice ceva de un măgar, dar restul nu înțeleg.

Ciudat lucru: el, înghesuit acolo pe căruțul șubred, cu capul mângâiat de haina moale, împăturită, o auzea însă perfect. O auzea și pe ea, auzea foarte bine și perorațiile bossului, ca și murmurele de reacție ale mutrelor. Se simțea foarte lucid dându-și seama de tot ce se petrecea în jur. Și voia să protesteze, pentru că i se părea foarte ciudat că ea nu înțelegea când el îi spunea clar că nu era vorba numai de elefanți, ci că și măgarii fac, de obicei, la fel.

24.

Când toate mutrele, desigur și șeful lor, poate chiar și femeia cu bundă, se îmbătaseră suficient ca să uite de el și să nu-i mai dea atenție, se simți obligat să le-o ceară și făcu un gest.

- Țsta se lasă dus greu; o să ai mai multe probleme cu el decât atunci când l-ai dezvirginat! – spuse bossul făcând femeii semn să vadă ce voia.

Dar el se ridică foarte zdravăn într-o rână și vorbe clar, susținut și întărit de scopul important pentru care venise și care nu trebuia ratat nici măcar prin propria-i dispariție.

- Mi s-a spus să vin la voi ca să aflu de Costi – vorbe el deosebit de clar – voi, care cunoașteți gara asta și pe deasupra, și pe dedesubt, nu se poate să nu știți de Costi... Costi, cel care-ți spărgea balalaica în cap și apoi ți-o lipea, cerându-ți iertare – îi aminti el femeii, pentru a încerca să-i convingă apoi pe toți: Era cel mai cunoscut personaj din gara asta. Era chelnerul de elită și punctul de legătură al emigranților. Era unchiul meu. El a luat de la patronul lui asiatic banii pe două luni înainte, ca să-mi dea să plec în America. Ura America, dar mi-a dat; chit că apoi n-a mai vrut să țină nici o legătură cu mine, tocmai pentru că ajunsese în America. Era un personaj... Poate credea că, astfel, mă apăra pe mine; poate tot avea în cap prostia aia megalomană că marile puteri îl urmăresc. Desigur, asta îi dădea un statut; îl făcea să se simtă important. Atât de important, încât s-a rupt de mine ca să nu-mi facă americanii vreun rău din pricina lui. Era un personaj. Orice steag american sau rusesc găsea, le dădea foc!...

- Era. Știm! – îi confirmă big-brotherul, mai degrabă ca și cum ar fi vrut să-i facă plăcere la ultima sa suflare; și porunci: Memoria!... Să vină cel cu memoria! – pentru a-i explica apoi: Știi, noi cu alcoolul, cu drogurile, nu prea suntem siguri cu memoria noastră. Așa că avem un angajat. Un om cu memorie bună care, ne uitând ca alții, ne ține-n mintea lui un fel de arhivă.

Însă, beat, cel numit „Memorie”, se dovedi a avea mai degrabă imaginație... Dar o imaginație prin care, până la urmă, o pocni. O pocni și nimeri spunând:

- Nu știu dacă îl chema Costi, sau altfel, dar cred că e vorba de cel care s-a încurcat cu nevasta patronului și, după ce i-au provocat aceluia infarct, internându-l, au fugit cu banii la rudele ei; într-o țară din Asia, nu mai știu unde...

- E el, e el!... - exclamă deodată bucuroasă femeia, cu anumite sticliri răzbunătoare în orbitele adânci – nu ți-am spus eu: Trăia cu patroana!... Patronul, stătea toată ziua pe scaun și moțăia sau supraveghea, cum fac toți patronii orientali, dar cred că gelozia tot îl măcina pe dinlăuntru, așa că, deodată, moțăind, a făcut poc!...

- Iar ei l-au internat și-au întins-o!... Ha, ha, ha, bună figură; deștepți amanți! – se amuză de pe înălțimea scaunului său bossul trăgând din sticla cu băutură scumpă pe care o comandase – Ha, ha; bună figură!... Îmi amintesc. Chiar el ne-a povestit-o când a venit ultima dată...

- Păi, ultima dată, a venit tot așa, când era gata, pe drumul către cimitirul elefanților – simți de datoria sa să precizeze cel confirmat drept „Memorie”, atrăgând supărarea big-brotherului:

- Băăă... memorie beată!... Ai luat achiu și spui prostii! – îl admonestă acela făcându-i un semn discret cum că „omul nu trebuie să afle asta” – Domnul Costi, desigur, Domnul Costi devenise mare afacerist cu arme pentru teroriștii ei mai bogați. Venea des la noi, ne vizita cu plăcere și dădea de băut fără interes... Fără... cum spui tu... - și își înghiți vorba cu elefanții, poruncindu-i: Scormonește bine în memoria aia pe care n-o mai ai și spune tot ce știi adevărat!

- Păi el zicea că e adevărat că a fost considerat cel mai mare dușman al puterilor care voiau să-și împartă lumea! Țin minte bine că așa spunea; am să aduc imediat dovezi

– își începu Memorie argumentarea ieșind în față c-o siluetă slabă îmbrăcată într-un sacou cam lung, care aducea a redingotă de profesor.

Iar Big-brotherul prinse din zbor declarația:

- Perfect!... Vedeți că nu degeaba el e Memorie, pentru noi!... Da, pentru noi, care ne-am tâmpit din stricăciune și am ajuns așa! – se rățoi el la toate mutrele care, supuse, intrară-n umbră ca și cum ar fi fost împinse de gestul său – La el e invers - explică el ca și cum ar fi făcut-o pentru luminarea ocazionalului oaspete – Da, da; el a fost profesor la o mare universitate; dacă-și amintește, o să ne spună la care... Și s-a țicnit de prea multă minte, de prea multă învățătură; adică e tocmai pe dos față de noi care, dacă am fi învățat ceva, poate că nu ne-am mai fi țicnit!... Ca dovadă că e singurul dintre toate mutrele astea care, pe măsură ce bea, nu uită, ci își amintește mai bine. Hai, hai! – îl îndemnă el ca și cum i-ar fi atras atenția să nu-l facă de râs infirmându-i afirmațiile – Hai, dă-i drumul la toată povestea, că fratele nostru... trecător pe aici, tocmai ca s-o asculte s-a oprit. N-ai văzut că era gata-gata să... și deodată s-a trezit și și-a recăpătat forțele tocmai ca să ne-ntrebe?!...

- Eu cred că dubiile în privința lui, ca mare dușman al puterilor care vor să împartă lumea, se infirmă. El, din ura lui, și-a construit acel imperiu de arme pe care le vindea talibanilor, ca să se răzbune pe... – își începu Memorie profesoral, în pseudoringota sa, expunerea - Istoria lui poate consemna, așa cum i-am spus când l-am condus pe...

- L-am condus; desigur că l-am condus!... - interveni big-brotherul atent la a-i deturna gafele - De câte ori nu l-am condus când pleca înapoi. Venea aici, cumpăra arme, umplea vapoarele, ajungea înapoi acolo, devenea mai bogat, se simțea mai răzbunat... Se spune că familia nevastii pe care a furat-o de la soț, familie care, la început, l-a ajutat cu bani, i-a ridicat acum un monument și e cel mai slăvit acolo, în țara aia, de la poalele munților ălor asiatici... Eh!... Să-ți aduci aminte tu, Memorie, cum le zice!...

- O să-mi aduc! – promiseră vagile urme din personalitatea universitarului – dar ceea ce spui și tu, acum, Big-brother al nostru, confirmă și mai mult că, așa cum i-am spus... în fine, i-am spus, nu contează cu ce ocazie... I-am spus că Istoria lui este a unui consecvent luptător împotriva opresiunilor marilor puteri. – și deveni cursiv, parcă citând din discursul funebru pe care-l rostise cu cealaltă ocazie: Da, un consecvent luptător împotriva opresiunii și ocultismului marilor puteri, care a început din tinerețe comandându-și vasul să intre în apele libere de opresiune, a continuat cu consecvență protestând și dând foc steagurilor care reprezintă puteri ce vor să domine lumea și a trecut la comerțul cu arme care a făcut din el nu numai un mare magnat, ci chiar cel mai periculos magnat, pentru că îi înarma tocmai pe cei care lovesc în marile puteri care dictează omenirii. Exemplul lui de consecvență – se înflăcăra el continuând... Dar, de pe înălțimea scaunului motorizat fu întrerupt cu un ton blând, de eliberare:

- Las-o. Gata. Ți-ai făcut datoria. Nu vezi c-a mierlit-o?!

Protocolar, profesorul Memorie se aplecă asupra decedatului, parcă spre a-i constata rigiditatea ce începea să se instaleze, se-ntoarse apoi către mutrele care-l ascultaseră solemn, întinzând mâna cu gestul sigur că i se va pune în ea sticla ce circula de la unul la altul schimbând fizionomiile după satisfacția înghițurii. Și, după ce trase un gât substanțial, pentru a nu da sticla imediat, se făcu a picura pe jos spunând:

- Dumnezeu să-l ierte!...

Apoi repede, până să i se ia, mai duse sticla la gură și trase încă o dușcă bună, lăsând sticla să gălgâie până îl apucă tusea. Pentru a se întoarce încet, ridicând ochii spre înălțimea scaunului și întrebând:

- Să încep?

- Ce să începi?

- Discursul, Big-brother.

Dar acela răspunse plictisit:

- Ce nevoie mai are de discurs?!... L-a auzit pe cel ce i l-ai rostit celuilalt... - Și făcând semn mutrelor să ia căruțul de lângă el, îl admonestă: Erai gata să ne dai de gol și să-i spui că ruda lui, tot ca să se care de-aici pe lumea cealaltă, a venit la noi!... Măcar acela a venit pregătit, a venit cu de toate fiindcă ne cunoștea bine, cu toate că nu era nici atât de bogat nici atât de important cum l-ai făcut tu. A trăit și el, acolo, cu asiatica aia, din banii pe care i i-au luat lui bărbatu-său când l-au internat cu infarct. A avut o cafenea, sau așa ceva, într-un oraș asiatic, de la poalele munților ălor asiatici. O cafenea mică la capătul lumii, unde făcea și ceva trafic cu arme pentru niște nefericiți fanatici care coborau din munții ăia de la dracu-n praznic.

- Deci, nici vorbă de opoziție, sau de mare opoziție, la marile puteri, cum am spus eu în necrolog... - rosti întristat omul în redingotă de profesor.

Dar nu era atât de întristat de constatarea asta, cât de faptul că, gestul său de a întinde mâna pentru a i se pune o sticlă în palmă, nu avu succes în fața bossului care își bea numai el băutura scumpă. De fapt, nici nu-i mai dădea atenție ci, privind de pe tronul său cum mutrele, toate mutrele acelea care îl înconjuraseră, se retrăgeau în întunericul cotloanelor lor lăsând-o pe femeie să-mpingă singură la căruț, strigă deodată către aceea:

- Hei, unde te grăbești, ce, crezi că ești de capul tău?!

- Sunt. La treaba asta sunt, fiindcă sunt singura! – răspunse femeia întorcând doar capul peste umăr și, în rest, rămânând cu spatele. Spatele cu floarea de pe bundă rămasă doar pe jumătate.

- Mai întâi adu paltonul pe care i l-ai pus sub cap, și abia pe urmă ai să fii! – porunci, însă, Big-brotherul – Dacă tot am spus minciuna cu bunicul după mamă care, de fapt, a fost hamal de port și sifilitic, măcar să port eu așa ceva!

Iar ea se supuse, cunoscând bine regulile de acolo, din dedesubturile Romei-Termini. Veni supusă mângâind finețea țesăturii, tot așa cum, cândva, mângâiasse pielea fierbinte a adolescentului, rugându-l să rămână cu ea. Și tot cu același sentiment de despărțire.

Atunci se petrecu ceva uimitor, observat numai de ea: Din buzunarul distinsului palton pe care și-l așeza pe umeri big-brotherul, o hârtie ca o bancnotă ieși. Întâi tiptil, apoi pornind într-un zbor discret, până se așeză între mâinile așezate pe pieptul celui întins.

Iar ea începu repede să împingă căruțul, spre a nu observa ceilalți.

25.

- Acum, gata; ești numai al meu – îi spuse când ajunse cu căruțul mai în depărtare, spre direcțiile nopții – Hai, puiule, că, acum, mi-ai rămas numai mie!...

Iar el, simțind că era numai cu ea, singura cu care mai putea avea comunicare, o întrebă ca și cum ar fi obligat-o să recunoască:

- Pe Costi, tot pe-aici l-ai dus, nu-i așa?

- Ce rost are să-ți răspund dacă pe aici sau pe alt-unde, de vreme ce există o singură cale? – deveni ea sibilinică, poate, tocmai pentru a nu se depărta de destinul pe care îl reprezenta.

- O singură cale, da – recunosc el, pesemne spre a-i capta bunăvoința; pentru că, imediat, deveni rugător: O singură cale, dar mai multe direcții.

- Nu cunosc mai multe direcții.

- Nu-i nimic. Nu cunoști, dar fă cum te rog eu.

- Și, cum mă rogi tu?

- Te rog – spuse el deodată vesel, de parcă ar fi luat o hotărâre ca și cea de la Davos – te rog să nu mă mai pui pe direcția Genova. Te rog să mă pui pe direcția Trieste, ca să ajung măcar la părintele Trojian...

Ea chibzui o clipă și, ca o plată pentru hatârul care i se cerea, luă dintre degetele lui bancnota. Care, ne având rădăcină, cum o lăudase el doar ca să se răzbune pe obsesiile plictisitoare ale puștiului, se supuse fără nici o încercare de a zbura înapoi.

Desprinzându-se ușor, precum o ciupercă în viața ei de pe o zi pe alta; și lăsându-se înlocuită cu o băncuță obișnuită de metal ieftin,

10 iunie, 2010

editie on-line www.cartesiarte.ro

Aceasta carte poate fi comandata la adresa de e-mail :leuc@clicknet.ro